

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π.Μ.Σ «ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ»

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

**Η ανάγκη αλλαγής στρατηγικής των ΗΠΑ και οι επιπτώσεις από την
πιθανή αποχώρηση των στρατιωτικών δυνάμεων τους.**

Διπλωματική εργασία του Σταύρου Παλατίδη
Επιβλέπων: Θεοδόσιος Καρβουναράκης Αναπληρωτής Καθηγητής

Οκτώβριος 2012

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	<u>Σελίδα</u>
<u>ΣΚΟΠΟΣ</u>	1
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	4
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»- (ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ)</u>	7
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β» - (ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ)</u>	11
Γενικά	11
Η εξέλιξη της πολιτικής κατάστασης	12
Σχεδιάζοντας το μέλλον του Αφγανιστάν	16
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ» - (ΗΠΑ)</u>	18
Ο ρόλος των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν προ της 11/9/2001	18
Ο ρόλος των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν μετά την 11/9/2001	20
Αναζητώντας τη διέξοδο από το Αφγανιστάν	23
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ» - (ΠΑΚΙΣΤΑΝ)</u>	27
Γενικά	27
Ο ρόλος του Πακιστάν στο Αφγανιστάν	28
Συμφέροντα και επιδιώξεις	29
Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες	31
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε» - (ΙΝΔΙΑ)</u>	33
Γενικά	33
Ο ρόλος της Ινδίας στο Αφγανιστάν	34
Συμφέροντα και επιδιώξεις	35
Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες	36
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ» -(ΙΡΑΝ)</u>	39
Γενικά	39
Ο ρόλος του Ιράν στο Αφγανιστάν	39

Συμφέροντα και επιδιώξεις	41
Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες	42
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ζ» - (ΚΙΝΑ)</u>	44
Γενικά	44
Ο ρόλος της Κίνας στο Αφγανιστάν	45
Συμφέροντα και επιδιώξεις	46
Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες	47
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Η» - (ΡΩΣΙΑ - ΠΡΩΗΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΕΣ)</u>	49
Γενικά	49
Ο ρόλος της Ρωσίας και των ΠΣΔ στο Αφγανιστάν	49
Συμφέροντα και επιδιώξεις	51
Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες	53
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Θ» ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	56
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ι» ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	58
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΩΝ</u>	
Η Βρετανική Επέμβαση	A-1
Η Σοβιετική επέμβαση	A-4
Η επέμβαση των ΗΠΑ	A-5
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΟΙ ΑΝΤΙΜΑΧΟΜΕΝΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ</u>	
Ταλιμπάν	B-1
Βόρεια Συμμαχία	B-3
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	

ΣΚΟΠΟΣ

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει τη βέλτιστη στρατηγική των ΗΠΑ για τη διευθέτηση του Αφγανικού προβλήματος, σε συνδυασμό με τις συνέπειες που θα προκύψουν σε ενδεχόμενη αποχώρηση τους από τη χώρα. Η στρατηγική των ΗΠΑ για το Αφγανιστάν, θα εξετασθεί ως μέρος της συνολικής στρατηγικής τους για την Ασία. Κατά κύριο λόγο μέσα από τη στρατηγική ανάλυση της Ασίας, επιζητείται, μια κατά το δυνατόν πληρέστερη εικόνα του Αφγανικού προβλήματος. Κατά δεύτερο λόγο η μελέτη προσπαθεί να εξηγήσει τις στρατηγικές επιδιώξεις των λοιπών δρώντων, καθώς και τον τρόπο που αυτές επηρεάζουν τη σταθερότητα της περιοχής. Τέλος η μελέτη επιδιώκει μέσα από την περιπτωσιολογική μελέτη της επικείμενης στρατιωτικής αποχώρησης των ΗΠΑ, να σκιαγραφήσει το πολιτικό μέλλον του Αφγανιστάν, καθώς και τους καθοριστικούς παράγοντες που θα παίξουν ρόλο στη διαμόρφωση του. Το τελευταίο αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σπουδαιότητα καθώς τα τελευταία χρόνια των συγκρούσεων έχει παρατηρηθεί σημαντική ανάκαμψη¹ των Ταλιμπάν. Έχοντας καταφέρει να προσεταιρισθούν αρκετούς πολέμαρχους που δεν ανήκουν στη φυλή των Παστούν² οι Ταλιμπάν αναβαθμίζουν βαθμιαία τη δυναμική τους ως πιθανοί διεκδικητές της εξουσίας σε ένα νέο γύρο πολεμικής αντιπαράθεσης.

Για την αρτιότερη και σε βάθος διερεύνηση του αντικειμένου, κρίνεται σκόπιμο να τεθούν προϋποθέσεις ως προαπαιτούμενες παράμετροι, όπως παρακάτω:

1. Η αποχώρηση των στρατιωτικών δυνάμεων των ΗΠΑ και των συμμάχων τους δεν θα ομοιάζει με την πλήρη αποχώρηση των Σοβιετικών³ το 1989. Εκτιμάται ότι οι ΗΠΑ θα προχωρήσουν σε μερική αποχώρηση των συμβατικών τους δυνάμεων, ενώ στη χώρα θα παραμείνουν ως επί το πλείστον μονάδες ειδικών επιχειρήσεων και τμήματα των μυστικών υπηρεσιών υποστηριζόμενα από αεροπορικές δυνάμεις καθώς και ειδικό τεχνολογικό υλικό. Η αποχώρηση θα πρέπει να βασίζεται σε μία επιτυχημένη

---

¹ Η ανάκαμψη των Ταλιμπάν παρατηρείται κυρίως μετά το 2004, χρονιά κατά την οποία οι ΗΠΑ αποφάσισαν να μεταφέρουν το βάρος των επιχειρήσεων τους στο Ιράκ. Η παρουσία τους καταγράφεται αυξημένη, όχι μόνο στις νοτιανατολικές επαρχίες όπου κατά παράδοση επικρατούσαν, αλλά και στις βόρειες.

² Rashid Ahmed, "The Way Out of Afghanistan", the New York Review of Books. 16 Δεκ 2010 προσπελάστηκε την 02 Σεπ 2011 <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/way-out-afghanistan/?pagination=false>

³ Την αποχώρηση των Σοβιετικών ακολούθησε μια ολική εγκατάλειψη της περιοχής, από τις ΗΠΑ, αφήνοντας ελεύθερο το πεδίο δράσης στους παραστρατιωτικούς κύκλους του Πακιστάν, καθώς και σε ακραίες ισλαμικές οργανώσεις όπως την Αλ Κάϊτα.

εκδοχή της επί Νίξον «Βιετναμοποίησης⁴» του πολέμου, σύμφωνα με το οποίο η διαχείριση των επιχειρήσεων και ο έλεγχος της περιφέρειας θα περάσει σταδιακά στα χέρια της Αφγανικής κυβέρνησης. Οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν να ελέγχουν στρατιωτικά την Καμπούλ καθώς και τις πρωτεύουσες επαρχιών σε συνδυασμό με κρίσιμα συνοριακά περάσματα, επεμβαίνοντας όπου απαιτηθεί.

2. Η στρατιωτική αποχώρηση των ΗΠΑ δε θα συνοδεύεται και από αντίστοιχη πολιτικό-οικονομική εγκατάλειψη, όπως αυτό συνέβη στα τέλη της δεκαετίας του 1980⁵. Οι ΗΠΑ θα παραμείνουν εντός του Αφγανιστάν συνεχίζοντας την προσπάθεια δημιουργίας υποδομών ενός βιώσιμου κράτους, εξαρτώμενο από αυτούς.

3. Οι ΗΠΑ θα επιλέξουν να επιλύσουν τα προβλήματα, που θα προκύψουν από την αποχώρησή τους, μέσω μιας στρατηγικής περιφερειακής προσέγγισης⁶. Η στρατηγική αυτή συνίσταται σε μια φιλόδοξη προοπτική συνεργασίας σε πολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο ανάμεσα στις ΗΠΑ και τα γειτονικά κράτη. Αποτιμώντας τα κοινά οφέλη από τη σταθεροποίηση του Αφγανιστάν, κυρίως τον περιορισμό του εμπορίου ναρκωτικών και της εξαγωγής ισλαμικής τρομοκρατίας, οι λοιπές χώρες της περιοχής, εκτιμάται ότι δεν θα παραμείνουν αμέτοχες αλλά θα αποτελέσουν μέρος της λύσης του Αφγανικού προβλήματος.

4. Τέλος η αποχώρηση των ΗΠΑ δεν θα οδηγήσει σε διάλυση του Αφγανικού κράτους με ταυτόχρονη διατάραξη της ισορροπίας ισχύος του διεθνούς συστήματος. Παράγοντες οι οποίοι δύνανται να επηρεάσουν την κατανομή ισχύος ορίζονται οι κάτωθι:

α. Αλλαγή συνόρων η οποία θα προκύψει από τη διάσπαση του κράτους του Αφγανιστάν οδηγώντας σε ευρύτερες γεωπολιτικές ανακατατάξεις καθώς και σε πιθανές διασπάσεις ή αποσχίσεις περιοχών από τα κράτη της περιοχής.

β. Ο έλεγχος του ορυκτού πλούτου καθώς και των αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου που σχεδιάζονται να διέλθουν από την περιοχή. Αναλυτές του Πενταγώνου εκτιμούν ότι τα αποθέματα του Αφγανιστάν σε σίδηρο, χαλκό, νιόβιο και

---

⁴ Πολιτική επιλογή του προέδρου Νίξον, που αποσκοπούσε στην μεγαλύτερη εμπλοκή των Νοτιοβιετναμέζικων δυνάμεων και τη σταδιακή απεμπλοκή των δυνάμεων των ΗΠΑ από το Βιετνάμ. Η επιλογή των ΗΠΑ ήταν σύμφωνη με την ευρύτερη επιλογή της ύφεσης που είχαν επιλέξει σε επίπεδο υπερδυνάμεων.

⁵ Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris London 2010, p.207

⁶ Mathews Jessica T, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010, p 2.

λίθιο αξίζουν τουλάχιστον 1τρις δολάρια⁷. Ειδικά η ποσότητα του λιθίου που έχει βρεθεί στη χώρα καθιστά τη χώρα «Σαουδική Αραβία του Λιθίου».

γ. Η παρουσία πολλών διαφορετικών εθνοτήτων, εντός του Αφγανιστάν, επιδρά ως αποσταθεροποιητικός παράγοντας στην περιοχή, καθώς αυτές βρίσκονται σε συνεχή διαμάχη μεταξύ τους.

δ. Η μεταβολή του πολιτικού σκηνικού καθώς και η πιθανή συνεργασία του υπάρχοντος καθεστώτος με μετριοπαθείς Ταλιμπάν, αποτελεί αποσταθεροποιητικό παράγοντα για τα γειτονικά κράτη,⁸ τα οποία διαθέτουν στο έδαφος τους φυλετικές ή θρησκευτικές ομάδες που στο παρελθόν κινήθηκαν αποσχιστικά.

Όπως έχει ήδη επισημανθεί τα συμφέροντα και οι επιδιώξεις των ΗΠΑ είναι αυτά που θα καθορίσουν τις μελλοντικές επιδιώξεις, καθώς και τις συμμαχίες των υπολοίπων κρατών. Οι διαμορφωτές της Αμερικανικής στρατηγικής θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη τους, τις λεπτές ισορροπίες που έχουν αναπτυχθεί ανάμεσα στα γειτονικά κράτη, καθώς οποιαδήποτε ενέργεια τους επηρεάζει σε διαφορετικό βαθμό καθένα από τα εμπλεκόμενα κράτη.

---

⁷ P. Ng Tiffany, "China's Role in Shaping the Future of Afghanistan", Carnegie Endowment for International Peace, Sep 2010, p. 2.

⁸ Τα κράτη στα οποία αναφέρομαι είναι κατά σειρά το Πακιστάν, η Ινδία, η Κίνα, η Ρωσία, το Ιράν, το Τατζικιστάν, το Ουζμπεκιστάν, το Κιργιστάν και το Τουρκμενιστάν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Γι' αυτούς που παρεμβαίνουν στο Αφγανιστάν ελλοχεύει ο κίνδυνος αποσύνθεσης τους, όχι εξαιτίας της δύναμης των Αφγανών, αλλά εξαιτίας των δυνάμεων που αναδύονται στις δικές τους εύθραυστες κοινωνίες»

Αχμέντ Ρασίντ⁹

Η παρατεταμένη εμπλοκή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν αποτελεί συνέχεια μιας μεγάλης κληρονομιάς ξένων επεμβάσεων, που αντιμετώπισε το κράτος αυτό. Όπως η Βρετανία και η ΕΣΣΔ παλαιότερα, έτσι και οι ΗΠΑ πίστεψαν ότι η ανώτερη στρατιωτική τους ισχύς, θα τους επέτρεπε να επικρατήσουν εύκολα σε μία χώρα, όπου άλλες μεγάλες δυνάμεις στο παρελθόν υπέστησαν οδυνηρές ήττες.

Χρειάστηκε να περάσουν περισσότερα από 10 χρόνια, από την έναρξη των επιχειρήσεων, προκειμένου οι ΗΠΑ να αντιληφθούν ότι μία στρατηγική, που επενδύει πρωτίστως στη στρατιωτική λύση, δεν μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα στην επίλυση του Αφγανικού προβλήματος. Αντιθέτως λειτουργεί καταλυτικά στη συντήρηση της βίας, την αύξηση της ροής των Αφγανών προσφύγων, την αύξηση της διακίνησης των παραγόμενων ναρκωτικών καθώς και στην επέκταση κρουσμάτων ισλαμικής τρομοκρατίας στο γειτονικό Πακιστάν και στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής Ασίας, με ανυπολόγιστες συνέπειες.

Η κυβέρνηση Ομπάμα, από την αρχή της θητείας της, κλήθηκε να φέρει σε πέρας το δύσκολο έργο της αποκατάστασης των ισορροπιών στη Μέση Ανατολή και την Κεντρική Ασία προχωρώντας σε αποφασιστικές αλλαγές. Έχοντας κληρονομήσει δύο ανοικτά μέτωπα σε Ιράκ και Αφγανιστάν προσπαθεί να διαμορφώσει μια νέα στρατηγική που θα την βοηθήσει να ανταπεξέλθει στο σοβαρό δίλημμα που αντιμετωπίζει. Να αποχωρήσει πλήρως, υποκύπτοντας στις πιέσεις της κοινωνίας και μερίδας των πολιτικών της αντιπάλων, ή να παραμείνει προσπαθώντας να διευθετήσει το πρόβλημα.

Οι αρχικές δεσμεύσεις του προέδρου Ομπάμα για αποχώρηση από το Ιράκ έγιναν πράξη εντός του 2010, κλείνοντας το πρώτο από τα δύο μεγάλα μέτωπα. Σε γενικές γραμμές το πρόβλημα του Ιράκ ήταν απλούστερο, καθώς η χώρα διέθετε ήδη οργανωμένη κρατική δομή, ενώ ήταν ευκολότερο να διαχειρισθούν τις διαφορές ανάμεσα στους εγχώριους ανταγωνιστές. Αντιθέτως στο μέτωπο του Αφγανιστάν

---

⁹ Ο Αχμέντ Ρασίντ είναι διακεκριμένος δημοσιογράφος Πακιστανικής καταγωγής ο οποίος ασχολείται ενδελεχώς με τις σχέσεις Αφγανιστάν και Πακιστάν. Είναι συγγραφέας των βιβλίων *Taliban*, καθώς και του *Descent into Chaos*.

προχώρησε σε αύξηση των δυνάμεων του προσθέτοντας άλλες 51.000 στρατιώτες στους ήδη υπάρχοντες¹⁰. Παρά την αύξηση των δυνάμεων, την οποία συνδύασε με αλλαγές τόσο στην ανώτατη στρατιωτική ηγεσία όσο και στην υφιστάμενη στρατηγική, η κατάσταση δε φάνηκε να βελτιώνεται. Αντιθέτως το κίνημα των Ταλιμπάν επανέκαμψε¹¹ ενώ οι προοπτικές για το μέλλον εξακολουθούν να παραμένουν δυσοίωνες.

Η κατάσταση στο Αφγανιστάν έχει φθάσει σήμερα στο κρισιμότερο σημείο της. Το τέλος στο οποίο περιήλθαν οι επιχειρήσεις, οι συνεχόμενες απώλειες προσωπικού, το δυσβάστακτο οικονομικό και κοινωνικό κόστος του πολέμου, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που μαστίζει τις ΗΠΑ, οδήγησε τον πρόεδρο Ομπάμα στην αναθεώρηση της υφιστάμενης στρατηγικής και στην υιοθέτηση μιας νέας, σύμφωνα με την οποία η μερική αποχώρηση των στρατιωτικών δυνάμεων από τη χώρα,¹² σε συνδυασμό με εισδοχή μετριοπαθών Ταλιμπάν στην κυβέρνηση, θα αποτελεί μέρος μιας βιώσιμης λύσης.

Οι επιχειρήσεις των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν ξεκίνησαν, ως μια προσπάθεια εξύψωσης του αμερικανικού γοήτρου που τόσο βίαια έχει τρωθεί από τις επιθέσεις της 11/9/2001. Δυστυχώς για τις ίδιες, οι ΗΠΑ δεν αποχώρησαν αμέσως μετά από την εκδίωξη των Ταλιμπάν, αλλά παρέμειναν στην προσπάθεια τους να εγκαταστήσουν τη δημοκρατία σε ένα κράτος το οποίο δεν ήθελε αλλά και δεν ήταν έτοιμο να την αποδεχθεί. Την αρχική ευφορία διαδέχθηκε ο σκεπτικισμός και στη συνέχεια η απογοήτευση. Κανένας από τους σχεδιασμούς των ΗΠΑ δεν προχώρησε, ενώ η ανάκαμψη των Ταλιμπάν φανέρωσε ότι το πραγματικό πρόβλημα είναι η απουσία, από πλευράς των ΗΠΑ, μιας ξεκάθαρης στρατηγικής για την Ασία, μέρος της οποίας θα αποτελεί και η στρατηγική επίλυσης του Αφγανικού προβλήματος.

Χωρίς να κινδυνεύσει να θεωρηθεί ηττοπαθής, ο πρόεδρος Ομπάμα εκτός από την προαναγγελθείσα λύση της μερικής αποχώρησης, θα πρέπει να επενδύσει σε μια στρατηγική η οποία να διασφαλίζει την κυριαρχία καθώς και τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή. Μια τέτοια στρατηγική θα πρέπει σίγουρα να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα και τις μελλοντικές επιδιώξεις των υπολοίπων δρώντων, στις τάξεις των

---

¹⁰ Mathews Jessica T, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010, p 1.

¹¹ Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris London 2010, p.226.

¹² «60 minutes» "Transcript: President Obama, Part 2," CBS News, March, 20, 2009, <http://www.cbsnews.com/stories/2009/03/24/60minutes/main4890687.shtml>.

οποίων περιλαμβάνεται μια πρώην υπερδύναμη¹³, δύο δυνητικές περιφερειακές υπερδυνάμεις¹⁴, καθώς και δύο κράτη¹⁵ το μέλλον των οποίων εξαρτάται άμεσα από την τελική διευθέτηση του Αφγανικού προβλήματος. Το όλο εγχείρημα γίνεται ακόμα δυσκολότερο λαμβάνοντας υπόψη ότι τα κράτη αυτά είναι πυρηνικές δυνάμεις¹⁶ οι οποίες δεν διατηρούν και τις αρμονικότερες σχέσεις μεταξύ τους, όσο και με τις ΗΠΑ

Σίγουρα ένα τέτοιο ενδεχόμενο, πραγματική πρόκληση για την αμερικανική εξωτερική πολιτική, απαιτεί λεπτούς διπλωματικούς χειρισμούς καθόσον τα αντικρουόμενα συμφέροντα των εμπλεκομένων κρατών είναι βέβαιο ότι θα περιπλέξουν παρά θα διευκολύνουν την επίλυση του προβλήματος, σύμφωνα με τα αμερικανικά συμφέροντα.

---

¹³ Αναφέρομαι στη Ρωσία ως διάδοχο κράτος της ΕΣΣΔ.

¹⁴ Τα κράτη στα οποία αναφέρομαι είναι η Κίνα και η Ινδία οι οποίες διαθέτουν τα απαραίτητα στοιχεία για να καταστούν μελλοντικοί περιφερειακοί ηγεμόνες.

¹⁵ Τα κράτη στα οποία αναφέρομαι είναι το Πακιστάν και το Ιράν.

¹⁶ Αν και ακόμα δεν έχει επισήμως αποδειχθεί θεωρώ ότι το Ιράν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως δρώντας που διαθέτει πυρηνικά όπλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α» ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

«Οι άνθρωποι δεν κατανοούν τη σύμπτωση των αντιθέτων, το γεγονός ότι μεταξύ τους αναπτύσσεται μια αρμονία αμφίδρομη, όπως αυτή του τόξου»

Ηράκλειτος

Η δομή του διεθνούς συστήματος επιβάλλει σε κάθε κράτος τη διαμόρφωση μιας στρατηγικής¹⁷. Όλα τα κράτη επιβάλλεται να αναπτύσσουν στρατηγικές, ακόμα κι αν και όλες οι στρατηγικές δεν είναι ισοδύναμες μεταξύ τους¹⁸. Η ύπαρξη στρατηγικής είναι αναπόφευκτη, καθόσον αποτελεί το πεδίο στο οποίο η αλληλεπίδραση των επεξεργαζόμενων πληροφοριών, με τη διπλωματία και τη στρατιωτική ισχύ, καθορίζουν τις εθνικές επιδιώξεις, σε έναν άναρχο κόσμο αντιμαχόμενων συμφερόντων. Όταν οι παράγοντες της στρατηγικής συνδυάζονται αρμονικά, τότε οδηγούν στη μεγιστοποίηση της ισχύος, ακόμα και όταν η διατίθενται πεπερασμένοι πόροι. Υπάρχουν όμως φορές, που τα επιτυχή αποτελέσματα της διπλωματίας ακυρώνονται από την άφρονα χρήση της στρατιωτικής ισχύος. Αντιστοίχως τα με αίμα αποκτηθέντα οφέλη της στρατιωτικής αντιπαράθεσης αναιρούνται από μια αναποτελεσματική διπλωματία, που αποθαρρύνει τους συμμάχους και αδυνατεί να ενσωματώσει τους εχθρούς¹⁹. Η στρατηγική ουδέποτε υφίσταται από μόνη της. Η διαμόρφωση της επιβάλλεται από μία σύγκρουση ή σε οποιαδήποτε άλλη κατάσταση, όπου ένας αντίπαλος προσπαθεί, εκμεταλλευόμενος την ισχύ του, να επιβάλλει τους σκοπούς του σε έναν άλλον²⁰. Η ύπαρξη αντιπάλων αποτελεί την αρχή της διάδρασης ανάμεσα τους, οριοθετώντας την οριζόντια²¹ διάσταση της στρατηγικής. Παρόλα αυτά τα κράτη συχνά αδιαφορούν για αυτήν, τείνοντας να ξεχνούν ότι αντιμετωπίζουν αντιπάλους που διαθέτουν τη δική τους στρατηγική, εγκλωβισμένα στην τελειοποίηση σχεδίων, τα οποία πιθανότατα θα καταρρεύσουν στην πρώτη σύγκρουση²² λόγω της εμπλοκής τους με τα σχέδια του αντιπάλου.

Η στρατηγική δύσκολα γίνεται κατανοητή από τον οποιοδήποτε, διότι έχει τη δική της παράδοξη λογική, τόσο διαφορετική αυτής, που διέπει τις καθημερινές ανθρώπινες

¹⁷ Ο Luttwak Edward θεωρεί ότι, η υψηλή στρατηγική υφίσταται ακόμη και σε μη κρατικούς φορείς με δυνατότητα παραγωγής βίας όπως οι τρομοκρατικές οργανώσεις ή τα διεθνή εγκληματικά δίκτυα.

¹⁸ Luttwak Edward, «Η Υψηλή στρατηγική της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας», Εκδόσεις Τουρική Αθήνα 2009, σελ615.

¹⁹ Ibid, σελ 615

²⁰ Platias Athanasios & Coliopoulos Konstantinos, «Thucydides on Strategy», Eurasia Publications, Athens 2006, p. 18.

²¹ Luttwak Edward, "Strategy, the logic of War and Peace" Revised and enlarged edition, Massachusetts, Harvard University Press, 2001 p.70.

²² Όπως διατύπωσε και ο φον Μόλτκε ο πρεσβύτερος, «κανένα σχέδιο επιχειρήσεων δεν επιβιώνει από την πρώτη σύγκρουση με τον εχθρό».

σχέσεις. Αυτή η ίδια η ύπαρξη της οριζόντιας διάστασης της στρατηγικής, υπαγορεύει και την παράδοση λογική²³ της, όπως συνοψίζεται στον αφορισμό του Βεγέτιου «Si vis pacem, para bellum²⁴». Πέρα όμως από την οριζόντια διάσταση της, η παράδοση λογική που διέπει τη στρατηγική ξεδιπλώνεται και σε μια κάθετη διάσταση, στην οποία αλληλεπιδρούν τα διαφορετικά επίπεδα της σύγκρουσης²⁵ τόσο μεταξύ τους όσο και με τα αντίστοιχα του αντιπάλου. Ωστόσο παρά τις υπάρχουσες διαφορές, υπάρχει ένα κοινό σημείο ανάμεσα τους, όλα κυβερνώνται από την ίδια παράδοση λογική. Τη λογική αυτή που αναγκάζει έναν αντίπαλο να επιλέξει να κινηθεί όχι από τον ευκολότερο δρόμο, αλλά από αυτόν που φυλάσσεται λιγότερο, και ο οποίος συνήθως συμβαίνει να είναι ο πλέον δύσβατος. Από τα επίπεδα της κάθετης διάστασης, αυτό που θα καθορίσει την έκβαση της σύγκρουσης, μέσω της σύζευξης των δύο διαστάσεων, είναι η υψηλή στρατηγική. Η λανθασμένη υψηλή στρατηγική²⁶ δεν καλύπτεται από επιτυχίες στα ενδιάμεσα στάδια της κατακόρυφης κλίμακας, ενώ το αντίθετο σπάνια παρουσιάζεται²⁷. Η υψηλή στρατηγική καλείται να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς που θέτει ο πολιτικός παράγοντας. Η επίτευξη των στόχων δε λαμβάνει υπόψη της τη διαδικασία, βάση της οποίας προέκυψαν οι τιθέμενοι στόχοι. Επίσης δεν ενδιαφέρεται για τη φύση της πολιτικής ηγεσίας που θέτει τους στόχους²⁸, οι οποίοι θα πρέπει να καθορίζονται με βάση τους διατιθέμενους, αλλά και πάντα περιορισμένους πόρους.

Η αυξημένη διαθεσιμότητα των πόρων είναι σε θέση να τροποποιεί την υφιστάμενη στρατηγική²⁹. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Ρωμαίοι, η στρατηγική των οποίων βασιζόταν στην απόλυτη υλική κυριαρχία τους. Απαιτούσαν την

---

²³ Για μια ευρύτερη ανάλυση της παράδοξης λογικής που διέπει τη στρατηγική βλέπε Luttwak Edward, "Strategy, the logic of War and Peace" Revised and enlarged edition, Massachusetts, Harvard University Press, 2001.

²⁴ «Αν επιθυμείς την ειρήνη προετοιμάσου για πόλεμο»

²⁵ Luttwak Edward, "Strategy, the logic of War and Peace" Revised and enlarged edition, Massachusetts, Harvard University Press, 2001. Ο συγγραφέας καθορίζει στην κάθετη διάσταση της στρατηγικής πέντε επίπεδα τεχνικό, τακτικό, επιχειρησιακό, στρατιωτικής στρατηγικής και υψηλής στρατηγικής.

²⁶ Η λανθασμένη επιλογή συμμάχων αλλά και εχθρών, σε επίπεδο υψηλής στρατηγικής από το Χίτλερ, δεν μπορούσε να αντισταθμιστεί από τις επιτυχίες σε τακτικό, επιχειρησιακό, αλλά και σε επίπεδο στρατιωτικής στρατηγικής, για μεγαλύτερη ανάλυση βλέπε Luttwak Edward, "Strategy, the logic of War and Peace" Revised and enlarged edition, Massachusetts, Harvard University Press, 2001.

²⁷ Ibid p.89

²⁸ Platias Athanasios & Coliopoulos Konstantinos, « Thucydides on Strategy», Eurasia Publications, Athens 2006, p. 21.

²⁹ Η αυξημένη διαθεσιμότητα πόρων είναι δυνατόν να επιτρέψει την υιοθέτηση μιας υψηλής στρατηγικής, η οποία θα βασίζεται στην υπέρμετρη χρήση της στρατιωτικής ισχύος, παραβλέποντας τον παράγοντα της διπλωματίας, βλέπε σχετικά Luttwak Edward, "Strategy, the logic of War and Peace" Revised and enlarged edition, Massachusetts, Harvard University Press, 2001.

πλήρη υποταγή των αντιπάλων τους με το μοναδικό τρόπο που αυτοί κατανοούσαν, σε διαφορετική περίπτωση προχωρούσαν στην πλήρη εξουδετέρωση του. Ο Ιούλιος Καίσαρας συνόψισε το ρωμαϊκό τρόπο σκέψης μέσα από το ρητό «ήρθα, είδα, νίκησα». Η κατάρρευση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ανέδειξε νέες δυνάμεις, καμία εκ των οποίων δε διέθετε την απόλυτη ισχύ της και κυρίως την ιδιαίτερη στρατηγική της.

Για το σημερινό μελετητή η κατάσταση αυτή μπορεί να παρομοιασθεί με την μετάβαση από το μονοπολικό στο πολυπολικό διεθνές σύστημα, όπου οι ΗΠΑ, ως ο ισχυρότερος δρώντας, βρίσκονται αντιμέτωπες με προκλήσεις τις οποίες δε φαίνεται να κατανοούν. Η αδυναμία τους οφείλεται στο γεγονός ότι, σε καμία στιγμή της ιστορικής διαδρομής τους δεν συμμετείχαν σε ένα σύστημα ισορροπίας δυνάμεων όμοιο με εκείνο που υπήρξε στην Ευρώπη³⁰. Η είσοδος τους στην παγκόσμια σκηνή, ιδιαίτερα μετά το Β' ΠΠ, έγινε μέσω της αυτοκρατορίας τους. Οι αυτοκρατορίες όμως δεν νοιάζονται για την ισορροπία δυνάμεων, καθώς δεν απαιτείται να λειτουργούν μέσα σε ένα διεθνές σύστημα, το οποίο φιλοδοξούν να υποκαταστήσουν. Σκοπός τους δεν είναι η επίτευξη της ειρήνης αλλά η σταθερότητα και η μετριοπάθεια³¹. Οι ΗΠΑ, ως το ισχυρότερο κράτος στον κόσμο, συνήθως απαιτούν να επιβάλλουν την άποψη τους σε ζητήματα τα οποία κρίνουν σημαντικά για την εξυπηρέτηση των εθνικών τους επιδιώξεων. Όταν αυτό δεν καταστεί δυνατόν, τότε αγνοούν τους θεσμούς και ενεργούν σύμφωνα με τα συμφέροντα τους³². Η στρατηγική τους επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από μια ανεξήγητη εμμονή στη θεωρία της δημοκρατικής ειρήνης. Στηριζόμενες στο συλλογισμό ότι οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ τους, καθώς εμφορούνται από καλοπροαίρετες προθέσεις η μία για την άλλη³³, προσπαθούν να εγκαταστήσουν αστικούς δημοκρατικούς θεσμούς ακόμα και σε κράτη τα οποία δεν διαθέτουν καμία δημοκρατική κουλτούρα. Αντί αυτού οι ενέργειες τους θα πρέπει να επικεντρώνονται στη δημιουργία σταθερών κρατών και όχι κατά ανάγκη δημοκρατικών³⁴.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου κατέδειξε κι άλλη μια πραγματικότητα, την οποία οι διαμορφωτές της στρατηγικής των ΗΠΑ θα έπρεπε να είχαν λάβει σοβαρά υπόψη τους. Σύμφωνα με αυτήν, η νίκη ενάντια στο μεγαλύτερο εχθρό σου, δεν σημαίνει αυτόματα το τέλος όλων των υπολοίπων. Αντιθέτως ανοίγει το δρόμο για την εμφάνιση νέων

---

³⁰ Kissinger Henry, «Διπλωματία», Εκδόσεις Νέα Σύνορα Αθήνα 1995, σελ 27.

³¹ Ibid, σελ 25.

³² Mearsheimer John, «Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2006 σελ. 700.

³³ Ibid σελ. 706.

³⁴ Ibid σελ. 49.

αντιπάλων, αγνώστων ως εκείνη τη στιγμή, για την αντιμετώπιση των οποίων απαιτούνται νέες στρατηγικές. Η αλλαγή μιας προηγούμενης πετυχημένης στρατηγικής, ακόμα κι όταν αυτή συνεπάγεται τη δυσκολία επικράτησης έναντι των νέων εχθρών³⁵, είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί άμεσα. Ένας από τους λόγους είναι τα διατιθέμενα ποσά ισχύος. Η ισχύς των ΗΠΑ, κυρίως η στρατιωτική, είναι ασυγκρίτως μεγαλύτερη οποιουδήποτε άλλου κράτους, ικανή να προκαλέσει τρόμο σε εχθρούς αλλά και σε συμμάχους. Αυτός φαίνεται να είναι και ο λόγος της αποτυχίας τους, καθόσον δημιουργεί μια αναλόγως μεγάλη άγνοια για το είδος των αντιπάλων που αντιμετωπίζουν. Οι ΗΠΑ, λόγω της ισχύς τους, καταλήγουν να αντιμετωπίζουν τους αντιπάλους τους κυρίως με κριτήρια δύναμης και όχι γνώσης. Το γεγονός αυτό δεν τις επιτρέπει να διακρίνουν, αποφεύγοντας έτσι τα σημεία ισχύος των αντιπάλων τους. Η μελέτη και η βαθιά κατανόηση ενός αντιπάλου δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από μία κατάσταση συνεχούς υποτίμησης των πραγματικών δυνατοτήτων του. Η υπέρμετρη ισχύς, ακόμα και όταν δεν συνοδεύεται από την απαξίωση για τον αντίπαλο, μπορεί να στερήσει τη στοιχειώδη περιέργεια για τη μελέτη του³⁶, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό το κόστος της υφιστάμενης στρατηγικής.

Το διεθνές περιβάλλον όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, επιβάλλει στις ΗΠΑ την αλλαγή της στρατηγικής τους αντίληψης, από την επίτευξη της αποφασιστικής στρατιωτικής νίκης, σε μία νέα που θα επενδύει περισσότερο στη διπλωματία και τις παρεχόμενες πληροφορίες. Όσο λιγότερο η νέα στρατηγική θα επηρεάζεται από τον παράγοντα της στρατιωτικής ισχύος, τόσο θα αυξάνεται η πιθανότητα απεξάρτησης της από τους διατιθέμενους πόρους³⁷, μεγιστοποιώντας την πιθανότητα να επιτευχθούν περισσότερα αποτελέσματα με το μικρότερο δυνατό κόστος.

---

³⁵ Σε ότι αφορά στις ΗΠΑ είναι εμφανής η αδυναμία τους να επιβάλλουν πολιτική λύση στα δύο κύρια μέτωπα τους σε Αφγανιστάν και Ιράκ.

³⁶ Luttwak Edward, «Η Υψηλή στρατηγική της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας», Εκδόσεις Τουρική Αθήνα 2009, σελ437-438.

³⁷ Ibid, σελ 623

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β» ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

«Όταν ο Αλλάχ κατασκεύασε τον κόσμο, είδε ότι του απέμειναν μόνο σκουπίδια και άχρηστα κομμάτια που δεν ταίριαζαν πουθενά αλλού. Αφού τα μάζεψε όλα τα πέταξε στη γη. Αυτό ήταν το Αφγανιστάν.»

Αφγανική παροιμία

Γενικά

Εξετάζοντας το Αφγανιστάν, γίνεται προφανές ότι πρόκειται για μία χώρα, που η ιστορία της είναι άρρηκτα δεμένη με τη γεωγραφία. Όντας μία ορεινή, απομονωμένη χώρα στο νότιο τμήμα της Κεντρικής Ασίας, αποτελεί το σταυροδρόμι ανάμεσα στο Ιράν, την Αραβική θάλασσα και την Ινδική υποήπειρο. Η γεωστρατηγική της αξία είναι ανεκτίμητη, καθώς τα ελάχιστα ορεινά περάσματα, αποτελούν και τους μοναδικούς δίαυλους επικοινωνίας ανάμεσα στην Μέση Ανατολή και τη Νότια Ασία³⁸. Τα περάσματα αυτά που κάποτε υλοποιούσαν τον αρχαίο εμπορικό «δρόμο του μεταξιού» σήμερα μεγιστοποιούν την αξία τους, αφού στη θέση του μεταξιού πλέον μεταφέρονται υδρογονάνθρακες και φυσικό αέριο. Η χώρα απέκτησε μεγάλη σημασία για τη Δύση λόγω της θέσης που κατέχει ως διαμετακομιστικός κόμβος για τα πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου των γειτονικών περιοχών.

Το Αφγανιστάν συνορεύει στα βόρεια με τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες του Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν και Τατζικιστάν, με συνολικό μήκος συνόρων 2087χλμ., βορειοανατολικά με την Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, με μήκος συνόρων 76χλμ., ανατολικά και νότια με το Πακιστάν με μήκος συνόρων 2430χλμ. και δυτικά με το Ιράν, με μήκος συνόρων 936 χλμ³⁹. Έχει έκτασή περίπου 652.230 χλμ² στην οποία δεσπόζει η οροσειρά του Ινδικού Καυκάσου, η οποία χωρίζει τη χώρα από Βορρά προς Νότο. Στο βορειοανατολικό άκρο της χώρας, μεταξύ του Τατζικιστάν, Πακιστάν και της Κίνας βρίσκεται η οροσειρά του Παμίρ. Μόνο το 14% του εδάφους είναι καλλιεργήσιμο σε μία χώρα κατά βάση αγροτική. Η απουσία εγγειοβελτιωτικών έργων⁴⁰ δυσκολεύει αφάνταστα οποιαδήποτε καλλιέργεια, πέρα από την παπαρούνα. Όμως ο πραγματικός πλούτος είναι τα κοιτάσματα χαλκού και λιθίου αποτιμώμενα σε 1 τρις δολάρια⁴¹.

³⁸ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενωάλιος 2000 σελ 32.

³⁹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html#top>.

⁴⁰ Το σύνολο των εγγειοβελτιωτικών έργων καταστράφηκε κατά τη διάρκεια της Σοβιετικής εισβολής.

⁴¹ U.S. Institute of Peace (USIP), "Remarks with Afghan President Hamid Karzai in a Moderated Conversation", May 13, 2010, διαθέσιμο στο <http://www.state.gov/secretary/rm/2010/05/141825.htm>

Ο πληθυσμός της χώρας το 2010 υπολογιζόταν σε 28,5 εκατ., αποτελούμενος από είκοσι περίπου διαφορετικές εθνότητες. Στο συνολικό πληθυσμό θα πρέπει να υπολογισθούν και 3 εκατ. πρόσφυγες που διαβιούν στις γειτονικές χώρες, κυρίως στο Πακιστάν και το Ιράν. Ο αριθμός των αντιτιθέμενων εθνικών και φυλετικών ομάδων απετέλεσε την κερκόπορτα που επέτρεπε σε ξένες δυνάμεις να επεμβαίνουν στα εσωτερικά της χώρας. Κυριότερη εθνότητα αποτελούν οι Παστούν με 42% επί του συνολικού πληθυσμού, ακολουθούμενοι από τους Τατζίκους με 27%, τους Χαζάρους και Ουζμπέκους αμφότερους με 7%, τους Τουρκμένιους με 3% τους Βαλούχους με 2% ενώ οι υπόλοιπες εθνότητες αποτελούν το 8% του πληθυσμού⁴². Ανάλογος του αριθμού των εθνοτήτων είναι ο αριθμός των γλωσσών και διαλεκτών οι οποίες ομιλούνται.

Καταλυτικό ρόλο στη ζωή των Αφγανών έχει η ισλαμική θρησκεία με τους Σουνίτες να αποτελούν το 80%, τους Σίίτες το 18%, ενώ το υπόλοιπο 2% είναι κυρίως Ισμαηλίτες και Εβραίοι. Μέχρι και την Σοβιετική εισβολή οι Αφγανοί θεωρούνταν μετριοπαθείς μουσουλμάνοι, προσκολλημένοι στο πατριακό τους μοντέλο. Με την είσοδο των μουτζαχεντίν, αλλά κυρίως μετά την επικράτηση των Ταλιμπάν η κατάσταση άλλαξε άρδην. Η θρησκευτική πίστη αναγορεύθηκε σε πρωταρχικό στόχο του νέου κράτους, το οποίο όντας άκρως σουνιτικό, προχώρησε σε απηνείς διώξεις των σιϊτών και των λοιπών αλλόθρησκων⁴³, εντείνοντας το φυλετικό διαχωρισμό.

Οι πολεμικές συγκρούσεις, ανάμεσα στις εθνικές, φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες, αποτελούν το κύριο χαρακτηριστικό της χώρας. Οι Αφγανοί ξεχνούν τις μεταξύ τους διαφορές μόνο όταν αισθανθούν ότι η ανεξαρτησία τους απειλείται από έναν εξωτερικό εχθρό. Όπως εύστοχα παρατήρησε και ο Ουίνστον Τσόρτσιλ:

«Εκτός από την περίοδο της συγκομιδής, όπου η ανάγκη της αυτοσυντήρησης επιβάλλει ανακωχή, οι φυλές των Παστούν βρίσκονται πάντα σε ιδιωτικό ή δημόσιο πόλεμο»

Η εξέλιξη της πολιτικής κατάστασης

Η πανσπερμία εθνοτήτων και φυλών, σε συνδυασμό με την ατίθαση φύση των Αφγανών και το απότομο του εδάφους, δεν βοηθά στην ανάπτυξη εθνικής συνείδησης, αντιθέτως ενισχύει τις αποσχιστικές τάσεις. Δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός η αδυναμία της εκάστοτε κυβέρνησης να επιβάλλει την εξουσία της στην επικράτεια. Χαρακτηριστικό

⁴² <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html#top>.

⁴³ Collins Joseph, Understanding War in Afghanistan, NDU Press, Washington D.C., 2011, p. 9.

είναι το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους κυβερνήτες που κυβέρνησαν τη χώρα κατά τον 20^ο αιώνα, εκδιώχθηκαν ή δολοφονήθηκαν από τους αντιπάλους τους.⁴⁴

Το μοναδικό μοντέλο διοίκησης που μπόρεσε να λειτουργήσει στη χώρα, ήταν το φυλετικό, όμοιο κατά πολύ με το φεουδαρχικό που επικρατούσε στην Ευρώπη κατά το Μεσαίωνα. Σύμφωνα με αυτό ο μονάρχης δε διέθετε την απόλυτη εξουσία αλλά διατηρούσε μάλλον έναν χαλαρό έλεγχο στους τοπικούς φεουδάρχες. Το ρόλο των φεουδαρχών εδώ παίζουν οι διάφοροι πολέμαρχοι, οι οποίοι ασκούν τον απόλυτο έλεγχο στις περιοχές που εξουσιάζουν και όπως έχει αποδειχθεί είναι δύσκολο να ενταχθούν σε κρατικό θεσμικό πλαίσιο. Διαθέτουν ισχυρούς προσωπικούς στρατούς, βασιζόμενους στη φυλή και αφοσιωμένους στον τοπικό αρχηγό. Οι πολέμαρχοι αλλάζουν παρατάξεις με βάση την ισχύ του αντιπάλου, τα προσφερόμενα χρήματα και τα προσωπικά συμφέροντα της στιγμής. Από την καλλιέργεια παπαρούνας εξασφαλίζουν χρηματοδότηση, για τη συντήρηση των περιοχών τους, την αγορά οπλισμού καθώς και την εξαγορά των αντιπάλων τους. Μόνο κατά την περίοδο διακυβέρνησης των Ταλιμπάν, όπου οι θρησκευτικοί δεσμοί των προσήλυτων υπερέβησαν τους φυλετικούς, η χώρα γνώρισε μια κεντρική εξουσία, η οποία επιβλήθηκε σχεδόν στο σύνολο της.

Η πρώτη Αφγανική Αυτοκρατορία ιδρύθηκε από τον Παστούν, Αχμάντ Σαχ Ντουρανί το 1761. Έχοντας την αμέριστη υποστήριξη κυρίως των Βρετανών, κατάφερε να υποτάξει τις επαναστατικές ομάδες των ομόφυλων του. Στη συνέχεια κινούμενος βόρεια επιβλήθηκε χωρίς οίκτο στις φυλές των Χαζάρων, Ουζμπέκων και Τατζίκων. Με μεθόδους που αργότερα θα χρησιμοποιούσαν και οι Ταλιμπάν, επιδόθηκε σε όργιο σφαγών αλλοφύλων. Μεταφέροντας στις περιοχές αυτές εποίκους δημιούργησε ένα πιστό πληθυσμό ανάμεσα στις άλλες εθνότητες⁴⁵. Για τα επόμενα 200 χρόνια οι Παστούν κυβέρνησαν τη χώρα και μόνο το κομμουνιστικό πραξικόπημα και η μετέπειτα Σοβιετική εισβολή διέκοψαν την πρωτοκαθεδρία τους. Την αποχώρηση της ΕΣΣΔ ακολούθησε ένας σφοδρός εμφύλιος ανάμεσα αντιμαχόμενες φυλετικές και ισλαμικές ένοπλες ομάδες. Η πτώση της Καμπούλ το 1992 επρόκειτο να καθορίσει σε μεγάλο βαθμό την έκβαση του εμφυλίου, προς όφελος των καλύτερα οργανωμένων Τατζίκων. Ένα σημαντικό πλήγμα για τους Παστούν οι οποίοι μετά από 300 χρόνια έχαναν τον

---

⁴⁴ Ibid, p. 21.

⁴⁵ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενυάλιος 2000 σελ 44.

έλεγχο της πρωτεύουσας. Τη διακυβέρνηση ανέλαβε μια ιδιότυπη συμμαχία φυλετικών και ισλαμικών ενόπλων ομάδων. Η συμμαχία δεν κατάφερε να διατηρηθεί και σύντομα κατέρρευσε πυροδοτώντας νέο εμφύλιο, ανάμεσα στα μέλη της. Τη λύση στο αδιέξοδο έδωσε η ακραία ισλαμική σχέση των Ταλιμπάν στηριζόμενη από τους Παστούν. Έχοντας την αμέριστη στήριξη του Πακιστάν, κατέλαβαν το 1994 την Κανταχάρ και ως το 1996 είχαν επικρατήσει στη χώρα⁴⁶. Παρά τον ακραίο ισλαμικό χαρακτήρα τους απολάμβαναν αρχικά την αποδοχή του πληθυσμού, εξασφαλίζοντας την πολυπόθητη ασφάλεια και τάξη σε μια μαστιζόμενη, από 14 χρόνια συνεχούς εμφυλίου πολέμου, περιοχή. Η επικράτηση τους επανέφερε στο προσκήνιο τις εθνικές διαφορές, σε μία χώρα που ανέκαθεν σπαράσσονταν από εμφύλιες διαμάχες. Ανακίνησε επίσης και ένα πλήθος θεμάτων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν ο ρόλος του Ισλάμ ενάντια στις φυλετικές και φεουδαλικές δομές, το ζήτημα του εκσυγχρονισμού και τέλος της οικονομικής ανάπτυξης σε μια συντηρητική ισλαμική κοινωνία. Σκοπός των Ταλιμπάν⁴⁷ ήταν η διάλυση του φυλετικού μοντέλου και η αντικατάσταση του από το ισλαμικό, το οποίο πίστευαν ότι θα μπορούσε να δώσει την απαραίτητη κρατική συνοχή.

Οι επιθέσεις της 11/9/2001 σήμαιναν την αρχή του τέλους των Ταλιμπάν. Οι ΗΠΑ, σε συνεργασία με τη Β. Συμμαχία⁴⁸, κατάφεραν να τους εκδιώξουν. Η σύνοδος της Βόννης επιχείρησε να λύσει το διοικητικό αδιέξοδο αποτρέποντας ένα νέο γύρο διενέξεων. Η άκρως διπλωματική λύση που ακολουθήθηκε προέβλεπε την τοποθέτηση ως επικεφαλή του κράτους, προσώπου το οποίο ανήκε μεν στη φυλή των Παστούν, χωρίς όμως να έχει σχέσεις με τους Ταλιμπάν. Το μοναδικό πρόσωπο που πληρούσε τις παραπάνω προϋποθέσεις την εποχή εκείνη ήταν ο Καρζάι⁴⁹. Η πολυφυλετική του κυβέρνηση θα στηριζόταν, σε ένα ιδιαίτερο πλέγμα συμμαχιών που είχε δημιουργηθεί ανάμεσα σε πολέμαρχους της Βόρειας Συμμαχίας, αδρά χρηματοδοτούμενους από τη CIA⁵⁰. Εξαρτώμενος οικονομικά όσο και για θέματα ασφαλείας από τις ΗΠΑ, ο Καρζάι αποτέλεσε αρχικά πιστό όργανο τους. Εκμεταλλευόμενος την αμέριστη υποστήριξη τους, επιδόθηκε στη διασφάλιση προσωπικών και οικογενειακών συμφερόντων, παρά στην εμπέδωση της κρατικής κυριαρχίας. Παρά τις επιτυχημένες επανεκλογές του στον

---

⁴⁶ Ibid, p. 28.

⁴⁷ Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris London 2010, p.5-7

⁴⁸ Ανάλυση της Βόρειας Συμμαχίας όπως το Παράρτημα «B»

⁴⁹ Rashid Ahmed, "How Obama Lost Karzai", Foreign Policy, 22 Φεβ 2011, προσπελάστηκε την 18 Αυγ 2011 http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai

⁵⁰ Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris London 2010, p.222

προεδρικό θώκο, το 2004 και το 2009⁵¹, ο Καρζαΐ εξακολουθεί να κατηγορείται για νεποτισμό, εκτεταμένη διαφθορά, ανικανότητα αξιοποίησης της οικονομικής βοήθειας, που έλαβε από τη διεθνή κοινότητα, καθώς και για την ανάκαμψη των Ταλιμπάν⁵².

Η αλλαγή προέδρου στις ΗΠΑ είχε ως αποτέλεσμα την αλλαγή της πολιτικής τους στο Αφγανιστάν. Ο Ομπάμα στην απόφασή του να επιλύσει το πρόβλημα ανακοίνωσε ένα σχέδιο αποχώρησης των δυνάμεων του ως το 2014, μέσα από τη σταδιακή ανάληψη εξουσιών από τους Αφγανούς. Στο σχέδιο αυτό ο Καρζαΐ δεν φαίνεται να αποτελεί πλέον την πρώτη επιλογή⁵³. Οι ΗΠΑ ήδη ψάχνουν τον αντικαταστάτη του. Απογοητευμένος από τη συμπεριφορά των Αμερικανών ο Καρζαΐ δήλωνε ότι από τους τρεις κυριότερους εχθρούς του, τις ΗΠΑ, τη διεθνή κοινότητα και τους Ταλιμπάν θα προτιμούσε τους τελευταίους⁵⁴, κάνοντας σαφή την πρόθεσή του να συνδιαλλαγεί μαζί τους ασκώντας έμμεσες πιέσεις τόσο στις ΗΠΑ όσο και στο Πακιστάν. Παρόμοια αμφισβήτηση βιώνει και στο εσωτερικό, τόσο από τους Παστούν όσο και από τις λοιπές εθνότητες. Οι βουλευτικές εκλογές του 2010 δεν του απέφεραν την απαιτούμενη πλειοψηφία, προκειμένου να προετοιμασθεί για τις ειρηνευτικές συνομιλίες με τους Ταλιμπάν. Η εκτεταμένη αποχή των Παστούν⁵⁵, είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια της πλειοψηφίας τους στη Βουλή και την ανάδειξη των μειονοτήτων σε ρυθμιστική αρχή. Καμία από τις λοιπές εθνότητες δεν επιθυμεί τη συμμετοχή των Ταλιμπάν σε ένα ενδεχόμενο πολιτικό σχήμα και η τωρινή τους πλειοψηφία, τους δίνει τη δυνατότητα να απαιτήσουν αλλαγή του πολιτεύματος από προεδρική σε κοινοβουλευτική δημοκρατία⁵⁶.

Το αποτέλεσμα των εκλογών επανέφερε στην επιφάνεια τις δυσεπίλυτες εθνικές διαφορές, τις οποίες η διακυβέρνηση Καρζαΐ φρόντισε να επιδεινώσει. Γνωρίζοντας ότι δεν είναι αποδεκτός από τους ομόφυλους του, φρόντισε να τους διανείμει το 70% της ξένης βοήθειας⁵⁷, προκειμένου να τους αποσπάσει από τους Ταλιμπάν. Αν και οι ενέργειες του δεν είχαν τα επιθυμητά αποτελέσματα, λόγω της εκτεταμένης διαφθοράς του κρατικού μηχανισμού, ωστόσο κατάφεραν να δυσареστήσουν τις υπόλοιπες εθνικές

---

⁵¹ Ο Καρζαΐ στις εκλογές αυτές κατηγορήθηκε από τους αντιπάλους του για εκτεταμένη νοθεία, βλέπε σχετικά Σταύρος Λυγερός, «Σταυροφόροι χωρίς Σταυρό», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010, σελ 64.

⁵² Rashid Ahmed, "How Obama Lost Karzai", Foreign Policy, 22 Φεβ 2011, προσπελάστηκε την 18 Αυγ 2011 http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai

⁵³ Ibid

⁵⁴ Ibid

⁵⁵ Ύστερα από πιέσεις που άσκησαν οι Ταλιμπάν προκειμένου να βρουν απέναντί τους έναν αποδυναμωμένο Καρζαΐ και να επιβάλλουν ευκολότερα τους όρους τους.

⁵⁶ Rashid Ahmed, "How Obama Lost Karzai", Foreign Policy, 22 Φεβ 2011, προσπελάστηκε την 18 Αυγ 2011 http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai

⁵⁷ Ibid

ομάδες. Οι Παστούν συνεχίζουν να παραπονιούνται για την κυριαρχία των αντιπάλων εθνοτήτων σε ανώτερες κυβερνητικές θέσεις, στο Στρατό και την Αστυνομία, όπου παρά τις ενέργειες των Αμερικάνων, κυριαρχούν οι Τατζίκι και οι Ουζμπέκοι. Εκτός από τις δυνάμεις ασφαλείας, οι μειονότητες κυριαρχούν και στο διοικητικό μηχανισμό του βόρειου και δυτικού τμήματος της χώρας, όπου οι κυβερνήτες των διαφόρων επαρχιών δρώντας ανεξέλεγκτοι από την κεντρική εξουσία συνάπτουν οικονομικές και όχι μόνο σχέσεις με τα γειτονικά κράτη. Εκμεταλλευόμενοι τα κέρδη από το εμπόριο ναρκωτικών επενδύουν σε έργα υποδομής με σκοπό τη βελτίωση της ζωής των κατοίκων. Αντιθέτως οι Παστούν του νότου εκτός από την οικονομική ένδεια, έχουν να αντιμετωπίσουν και την εχθρική στάση του Πακιστάν το οποίο συνεχίζει να ενισχύει τους Ταλιμπάν. Οι κυβερνήτες των βορείων επαρχιών, είναι πλέον τόσο ισχυροί που η ανεξαρτητοποίηση τους από την Καμπούλ ενδέχεται να επιταχυνθεί σε περίπτωση αποχώρησης των ΗΠΑ.⁵⁸ Το φόβο για νέο αιματηρό εμφύλιο αυξάνει η ανάκαμψη των Ταλιμπάν όχι μόνο στο νότο αλλά και στις βόρειες επαρχίες, όπου οι επιθέσεις στον τοπικό πληθυσμό και τις δυνάμεις του NATO έχουν αυξηθεί. Η στρατηγική των Ταλιμπάν συνίσταται στην επικράτηση τους έναντι των λοιπών φυλών. Χρησιμοποιώντας ως όχημα τη θρησκεία, προσπαθούν να επιτύχουν πολιτική εξουσία, μέσα από την εκδίωξη των αλλόθρησκων ΗΠΑ και των συμμάχων τους. Επίσης εκμεταλλεύτηκαν τις διαφοροποιήσεις στη συμμαχία αντιλαμβανόμενοι γρήγορα το γεγονός ότι οι χώρες του NATO, που είχαν στείλει στρατεύματα δεν είχαν και την ανάλογη πρόθεση να τα χρησιμοποιήσουν⁵⁹.

Διανύοντας τον ενδέκατο χρόνο της θητείας του ο Καρζαί συνεχίζει να αντιμετωπίζει τα ίδια προβλήματα όπως και στις αρχές, μόνο που τη φορά αυτή δεν έχει τη στήριξη ούτε των ΗΠΑ αλλά ούτε και των Αφγανών. Βιώνοντας καθημερινά την απαξίωση προσπαθεί να παίξει το τελευταίο του χαρτί πετυχαίνοντας την πολυπόθητη ανακωχή με τους Ταλιμπάν⁶⁰.

Σχεδιάζοντας το μέλλον του Αφγανιστάν.

Η κυβέρνηση Ομπάμα έχει δηλώσει την πρόθεση τις να αποχωρήσει από το Αφγανιστάν έως το 2014. Ωστόσο η επικρατούσα κατάσταση δεν αφήνει περιθώρια αισιοδοξίας, καθόσον καμία από τις προσπάθειες για κρατική ανασυγκρότηση δεν είχε επιτυχή αποτελέσματα τα τελευταία χρόνια. Η αποστολή επιπλέον στρατιωτικών

⁵⁸ Rashid Ahmed, "How Obama Lost Karzai", Foreign Policy, 22 Φεβ 2011, προσπελάσθηκε την 18 Αυγ 2011 http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai

⁵⁹ Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris & Co Ltd, London 2010, p 230

⁶⁰ Ibid

δυνάμεων από πλευράς ΗΠΑ βελτίωσε την ασφάλεια, παρόλα αυτά η κατάσταση έξω από την Καμπούλ παραμένει ασταθής. Την αισιοδοξία που πρεσβεύουν υψηλά ιστάμενοι πολιτικοί και στρατιωτικοί παράγοντες δεν συμμερίζονται τα υπόλοιπα κράτη της Δύσης. Όλοι γνωρίζουν ότι το τέλος του παιχνιδιού στο Αφγανιστάν ξεκίνησε, κανείς όμως δεν γνωρίζει το τέλος του. Την κατάσταση περιπλέκουν ακόμα περισσότερο οι διφορούμενες απόψεις της Αμερικανικής ηγεσίας. Συγκεκριμένα ενώ ο Ομπάμα δήλωνε σε ομιλία του στην Στρατιωτική Ακαδημία του West Point⁶¹, την απόφαση του να αποχωρήσει ως το 2014 εντούτοις συμπλήρωνε ότι ο στρατός θα παραμείνει στη χώρα όσο οι επιχειρήσεις συνεχίζονται⁶².

Το γεγονός που χαρακτηρίζει σήμερα την κατάσταση στο Αφγανιστάν είναι η έλλειψη μιας ρεαλιστικής στρατηγικής για το μέλλον της χώρας. Η κυβέρνηση του Καρζαΐ, αν και δεν είναι αποδεκτή από τις ΗΠΑ, θα πρέπει να αποτελεί μέρος της λύσης καθώς ακόμα και σήμερα έχει ερείσματα στον αγροτικό πληθυσμό σε ποσοστό 70%⁶³. Ο Καρζαΐ είναι από τους λίγους πολιτικούς στο Αφγανιστάν που μπορεί και θέλει να συνομιλήσει με τους Ταλιμπάν, δηλώνοντας την πρόθεση του να χρησιμοποιήσει ορισμένους μετριοπαθείς σε μία μελλοντική κυβέρνηση. Σίγουρα είναι διεφθαρμένος, παρόλα αυτά δεν υπάρχουν και πολλοί αδιάφθοροι που να μπορούν να αναλάβουν ανάλογες πρωτοβουλίες. Ο ίδιος πιστεύει ότι αν καταφέρει να πετύχει μια ειρηνευτική συμφωνία με τους Ταλιμπάν, τερματίζοντας ουσιαστικά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, τότε τόσο οι Αφγανοί όσο και η διεθνής κοινότητα θα τον αποδεχθούν συγχωρώντας του όλα τα προηγούμενα λάθη⁶⁴.

Μέχρι στιγμής οι ΗΠΑ διαφωνούν με τις πρακτικές του. Ωστόσο οι συνομιλίες με τους Ταλιμπάν, αν και δεν αποτελούν πανάκεια, είναι μια προοπτική η οποία αξίζει να δοκιμασθεί καθώς μπορεί να φέρουν τους δύο παλιούς συμμάχους⁶⁵ ξανά στον ίδιο δρόμο. Αν μάλιστα καταφέρουν, να πείσουν και τα γειτονικά κράτη να σταματήσουν να παρεμβαίνουν διασπαστικά, τότε το εγχείρημα αυτό θα έχει μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας και ίσως τεθούν οι βάσεις για την επίλυση του Αφγανικού προβλήματος.

---

⁶¹ President Obama, "Remarks by the President in Address to the Nation on the Way Forward in Afghanistan and Pakistan," West Point, New York, December 1, 2009, προσπελάστηκε την 23 Σεπ 2011 <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-address-nation-wayforward-afghanistan-and-pakistan/>

⁶² Rashid Ahmed, "The Way Out of Afghanistan", The New York Review of Books. 16 Δεκ 2010 προσπελάστηκε την 02 Σεπ 2011 <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/way-out-afghanistan/?pagination=false>

⁶³ Ibid

⁶⁴ Ibid

⁶⁵ Εννοείται η κυβέρνηση των ΗΠΑ και ο πρόεδρος Καρζαΐ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ» ΗΠΑ

«Αντικαταστήσαμε τους Ταλιμπάν με τους πολέμαρχους, κάνοντας τους το κέντρο της στρατηγικής μας στο Αφγανιστάν.»

Τζόσεφ Μπάϊντεν

Ο ρόλος των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν προ της 11/9/2001

Η ουσιαστική εμπλοκή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν ξεκίνησε αμέσως μετά από την εισβολή της ΕΣΣΔ, πράξη που προκάλεσε αιφνιδιασμό στο στρατιωτικό και πολιτικό κατεστημένο της. Εκμεταλλευόμενες τη συμμαχία τους με το Πακιστάν, εξόπλισαν αφειδώς τις ισλαμικές ομάδες των μουτζαχεντίν με ανώτερο τεχνολογικά εξοπλισμό, προκειμένου αυτές να πετύχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αιμορραγία στις Σοβιετικές δυνάμεις. Το σχέδιο πέτυχε με αποτέλεσμα η ΕΣΣΔ να υποστεί μια ήττα η οποία συνετέλεσε, στη φθορά και τελικά στην πτώση του καθεστώτος, τη διάλυση της κρατικής δομής της ΕΣΣΔ και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Παρά την περιφανή νίκη οι ΗΠΑ υπέπεσαν σε δύο πολύ σημαντικά στρατηγικά σφάλματα, οι συνέπειες των οποίων θα γινόταν εμφανείς τα επόμενα χρόνια. Πρώτο σφάλμα αποτέλεσε η διάδοση μεγάλων ποσοτήτων στρατιωτικού υλικού υψηλής τεχνολογίας, με το οποίο εφοδίασαν αδιακρίτως όλες τις εμπλεκόμενες στρατιωτικές ομάδες. Χωρίς να λάβουν υπόψη τους, τις επικρατούσες φυλετικές διενέξεις, ουσιαστικά πυροδότησαν τους αιματηρούς εμφύλιους που βασανίζουν τη χώρα μέχρι και σήμερα. Δεύτερο σφάλμα αποτέλεσε η ανάδειξη του ισλαμικού φονταμενταλισμού. Χρησιμοποιώντας τη θρησκεία ως συνεκτικό κρίκο, για την συνένωση των διαφορετικών εθνικών και φυλετικών ομάδων, καθώς και για την προσέλκυση ξένων εθελοντών, δημιούργησαν μια κατάσταση την οποία αργότερα θα αδυνατούσαν να ελέγξουν. Ουσιαστικά η πολιτική που ακολούθησαν οι ΗΠΑ στην Κεντρική Ασία χαρακτηρίστηκε από έλλειψη μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού,⁶⁶ επιδιώκοντας αποκλειστικά το βραχυπρόθεσμο στόχο της κατατριβής της ΕΣΣΔ.

Οι ΗΠΑ, αμέσως μετά την ήττα της ΕΣΣΔ, εγκατέλειψαν το Αφγανιστάν επιδεικνύοντας πλήρη αδιαφορία για τα τεκταινόμενα στην περιοχή. Η αποχώρησή τους άνοιξε το δρόμο για μεγαλύτερη εμπλοκή του Πακιστάν και της Σαουδικής Αραβίας στις διεξαγόμενες εμφύλιες διαμάχες, πυροδοτώντας ένα ντόμινο εξελίξεων. Για τους

---

⁶⁶ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενυάλιος 2000 σελ 351

Αφγανούς η αποχώρηση των ΗΠΑ, καθώς και η συνεχιζόμενη άρνηση τους να περιορίσουν τη διεθνή πίεση, λειτουργώντας ως μεσάζοντας προς εξεύρεση συμβιβαστικής λύσεως μεταξύ των αντιμαχομένων δυνάμεων, θεωρήθηκε ως διπλή προδοσία⁶⁷. Το σοβαρότερο όμως πρόβλημα στις μεταξύ τους σχέσεις δημιούργησε η αποδοχή από τις ΗΠΑ της ελεύθερης εμπλοκής του Πακιστάν στον Αφγανικό εμφύλιο. Η στρατηγική απουσία των ΗΠΑ επέτρεπε στις δυνάμεις της περιοχής, να επεμβαίνουν υποστηρίζοντας τους εμπλεκόμενους πολέμαρχους, παρατείνοντας τη διάρκεια του εμφυλίου. Επιπροσθέτως η παύση της αμερικανικής στρατιωτικής βοήθειας δεν αντικαταστάθηκε από άλλο κανάλι οικονομικής βοήθειας, μέσω του οποίου θα μπορούσαν να δρομολογηθούν οι προϋποθέσεις για τον τερματισμό του εμφυλίου.

Έχοντας πλέον εμπλακεί στο Βαλκανικό μέτωπο, οι ΗΠΑ αρχικά παρέμειναν αδιάφορες για τις εξελίξεις στην περιοχή, αναγνωρίζοντας την επικράτηση των Ταλιμπάν. Ανήμπορες να κατανοήσουν τα προβλήματα που ενέσκηπταν από την άνοδο στην εξουσία αυτής της ακραίας ισλαμικής σχέτας, συμάχησαν μαζί τους θεωρώντας ότι με τον τρόπο αυτό εναντιώνονται στα συμφέροντα του Ιράν και της Ρωσίας στην περιοχή. Η συνεργασία τους επεκτάθηκε στη βάση ενός σχεδίου εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων των πρώην Σοβιετικών Δημοκρατιών. Σύμφωνα με αυτό, οι αγωγοί μεταφοράς υδρογονανθράκων για πρώτη φορά μετά από 70 χρόνια θα παρέκαμπταν τη Ρωσία από τα ανατολικά. Το έδαφος του Αφγανιστάν θα χρησιμοποιείτο για τη διέλευση των αγωγών, που θα διοχέτευαν το σύνολο της παραγωγής, μέσω του Πακιστάν, στον Ινδικό ωκεανό και από εκεί είτε προς την Κίνα, είτε προς την Ινδία⁶⁸.

Η στρατηγική τους καθοδηγείτο από τα συμφέροντα των πετρελαϊκών εταιρειών, δίχως να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η επίλυση των εμφύλιων διαφορών αποτελούσε αναγκαία συνθήκη για την υλοποίηση των φιλόδοξων σχεδίων τους. Στη βάση αυτή οικοδόμησαν τις σχέσεις τους με τις ομάδες που αναλάμβαναν κάθε φορά την εξουσία. Η στάση τους άρχισε να διαφοροποιείται μετά το 1999, όταν η υποστήριξη της κυβέρνησης Ταλιμπάν προς τον Μπιν Λάντεν ήταν πλέον φανερή. Η άρνηση τους να αποκηρύξουν την Αλ Κάϊντα δημιουργούσε προβλήματα και στο θέμα των αγωγών. Ήδη η αμερικανική πολιτική⁶⁹ εμφανιζόταν να έχει κλείσει τον κύκλο της, από την ανεπιφύλακτη εκδήλωση αποδοχής των Ταλιμπάν στην ανεπιφύλακτη απόρριψη τους.

---

⁶⁷ *ibid*, σελ. 351.

⁶⁸ *Ibid*, σελ. 293.

⁶⁹ *Ibid* σελ 302

Ο ρόλος των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν μετά την 11/9/2001

Το αντίκτυπο των επιθέσεων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στο διεθνές κρατοκεντρικό σύστημα ήταν πέρα από κάθε αναμενόμενο. Μια μη κρατική οργάνωση, φιλοξενούμενη σε ένα κράτος-παρία⁷⁰, απέδειξε την ικανότητα της να πλήξει το ισχυρότερο κράτος και μάλιστα στο έδαφος του⁷¹. Η επίθεση αυτή, καθόρισε ότι η στρατηγική της Αλ Κάιντα, αποσκοπούσε στην ανατροπή και την αντικατάσταση του υπάρχοντος συστήματος από ένα νέο, με βάση το θρησκευτικό διαχωρισμό του κόσμου και την επιστροφή στους προ της Συνθήκης της Βεσφαλίας θρησκευτικούς πολέμους⁷². Τα αποτελέσματα της επίθεσης, αν και έπληξαν την εικόνα της απρόσβλητης υπερδύναμης, εντούτοις δεν κατάφεραν να επηρεάσουν την πραγματική της ισχύ⁷³. Η στρατηγική της Αλ Κάιντα αποσκοπούσε επίσης στην καταστροφή του πιο πιστού συμμάχου των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή, του Ισραήλ. Το πρώτο βήμα για την επίτευξη της ήταν η εμπλοκή των ΗΠΑ σε παρατεταμένους πολέμους, σε περιοχές, όπου η πολεμική και τεχνολογική υπεροπλία τους δε θα μπορούσε να κάμψει τους ελαφρά οπλισμένους και αεικίνητους αντάρτες.⁷⁴ Στη συνέχεια οι ολοένα και αυξανόμενες απώλειες, σε συνδυασμό με την οικονομική αιμορραγία θα δημιουργούσαν ένα εκρηκτικό μίγμα, το οποίο οι εύθραυστες δυτικές κοινωνίες δεν θα κατάφερναν να διαχειρισθούν. Το τελικό αποτέλεσμα θα ήταν η μεταφορά του πολέμου εντός των δυτικών κοινωνιών με σκοπό την πλήρη κατάρρευση τους.

Παρά το αρχικό σοκ, η κυβέρνηση των ΗΠΑ αντέδρασε άμεσα αναλαμβάνοντας δράση ενάντια σε εκείνα τα κράτη, οργανισμούς και τρομοκρατικές οργανώσεις που οργάνωσαν εκτέλεσαν ή ακόμα βοήθησαν να πραγματοποιηθούν οι πράξεις αυτές.

---

⁷⁰ Ως κράτη παρίες χαρακτηρίζονται όσα α) κακοποιούν τους πολίτες και λεηλατούν τις εθνικές πηγές με σκοπό το ίδιο όφελος των ηγετών τους, β) δεν σέβονται το διεθνές δίκαιο, απειλούν τους γείτονες τους και παραβιάζουν τις διεθνείς συνθήκες στις οποίες αποτελούν συμβαλλόμενα μέλη, γ) προσπαθούν να αποκτήσουν όπλα μαζικής καταστροφής τα οποία σκοπεύουν να τα χρησιμοποιήσουν ως απειλή ή να επιτεθούν εναντίον άλλων κρατών προκειμένου να υλοποιήσουν τα σχέδια των καθεστώτων τους, δ) υποστηρίζουν τρομοκρατικές ομάδες ε) παραβιάζουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. Σχετικά σε "The National Security Strategy of the USA 2002", <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.html>

⁷¹ Η επίθεση της 9/11 ήταν η 2η μόλις επίθεση εντός του αμερικανικού μητροπολιτικού εδάφους, μετά την καύση του Καπιτωλίου από τους Βρετανούς το 1814, ή η 3η αν υπολογίσουμε την ιαπωνική επίθεση εναντίον του αμερικανικού στόλου στο Πέρλ Χάρμπορ το 1941. Βλέπε σχετικά Michael Cox, "American power before and after 11 September: dizzy with success?", *International Affairs*, Vol.78, No 2, April 2002, p.261-276

⁷² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «Αμερικάνικο Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945-2002», Αθήνα Ποιότητα 2002, σελ. 414.

⁷³ Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, «Η Αμερικανική Απάντηση Στην Τρομοκρατία», <http://www.idkaramanlis.gr/html2/arxeio/articles/arvanitopoulos/arv010917.html>

⁷⁴ Reidel Bruce, *The Search for Al Qaeda: Its Leadership, Ideology, and Future*, Washington DC: Brookings Institution, 2010, p 121-133

Κατά τη διάρκεια του διαγγέλματος του για την έναρξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας αλλά και εναντίον όσων την υποθάλλουν, ο πρόεδρος Μπους δήλωνε ότι

«ο πόλεμος αυτός δεν θα τερματισθεί μέχρι κάθε τρομοκρατική ομάδα σε παγκόσμιο επίπεδο να εντοπισθεί, εξουδετερωθεί και ηττηθεί⁷⁵.»

Στην περίπτωση της επίθεσης στο Αφγανιστάν οι ΗΠΑ εκμεταλλεύτηκαν το υπέρ τους διεθνές κλίμα προκειμένου να επέμβουν στρατιωτικά στη χώρα. Εξασφαλίζοντας αρχικά τη συναίνεση του Πακιστάν και των Πρώην Σοβιετικών Δημοκρατιών απέκτησαν άμεση πρόσβαση στο χερσαίο και εναέριο χώρο του Αφγανιστάν, καθώς και βάσεις λογιστικής υποστήριξης⁷⁶. Στη συνέχεια συνεργάστηκαν με τη Ρωσία και την Κίνα, οι οποίες αντιμετώπιζαν το ίδιο έντονο πρόβλημα με τις μουσουλμανικές μειονότητες στην επικράτεια τους. Αν και οι δύο χώρες δεν έβλεπαν με καλό μάτι την επί μακρόν παραμονή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν, εντούτοις στήριξαν την εκεί παρουσία τους προκειμένου να τακτοποιήσουν τις εσωτερικές τους υποθέσεις⁷⁷.

Οι Αμερικανοί προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους δεν βασίστηκαν αποκλειστικά στη στρατιωτική ισχύ τους, αλλά παράλληλα άρθρωσαν και μια πολιτικό-διπλωματική στρατηγική. Η στρατηγική αυτή είχε τρεις πτυχές, να χάσει το καθεστώς των Ταλιμπάν τη νομιμοποίησή του στο εσωτερικό του Αφγανιστάν, να προσεταιριστούν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό συμμάχων και τέλος να μην θεωρηθεί ότι στρέφονται εναντίον του Ισλάμ⁷⁸. Οι στόχοι που έθεσαν εξ αρχής οι ΗΠΑ συνίσταντο στην παύση υπόθαλψης τρομοκρατικών δραστηριοτήτων στο αφγανικό έδαφος και στην εξάρθρωση του δικτύου της τρομοκρατικής οργάνωσης Αλ Κάϊντα. Επειδή οι στόχοι αυτοί θα μπορούσαν να είχαν επιτευχθεί χωρίς να χρειάζεται η ανατροπή του καθεστώτος των Ταλιμπάν, οι Αμερικανοί αρχικά έκαναν μια αποτυχημένη προσπάθεια να πείσουν την αφγανική κυβέρνηση να τους παραδώσει τον μπιν Λάντεν και να τερματίσει τις δραστηριότητες της Αλ Κάϊντα στο έδαφος τους. Η άρνηση των Ταλιμπάν προσέδωσε στην αμερικανική στρατηγική τον επιπλέον πολιτικό στόχο της ανατροπής του καθεστώτος και της αντικατάστασής του από μια φιλική προς αυτούς κυβέρνηση. Ένας τελευταίος στόχος ήταν η σύλληψη ή η δολοφονία του Οσάμα

---

⁷⁵ Address to a Joint Session of Congress and the American People, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>

⁷⁶ Η αεροπορική βάση στο Μανάς του Κιργιστάν αποτελεί τη μεγαλύτερη βάση επιμελητείας των Αμερικανών για τον εφοδιασμό των δυνάμεων τους στο Αφγανιστάν.

⁷⁷ Οι δύο χώρες αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα από τη δράση αυτονομιστικών ισλαμικών ομάδων στην Τσετσενία και στην επαρχία Ξι Γιάνγκ αντίστοιχα.

⁷⁸ Woodward Bob, «Ο Μπους πάει στον Πόλεμο», Αθήνα Εκδόσεις Παπαζήση 2003

μπιν Λάντεν. Το γεγονός αυτό θα είχε μεγάλη συμβολική σημασία, επιφέροντας ένα σοβαρό πλήγμα στις δραστηριότητες της Αλ Κάϊντα. Η επίτευξη του στόχου αυτού παρουσίαζε πολλές δυσκολίες, ενώ ίσως να μην ήταν τόσο απαραίτητη, καθώς αυτό που προείχε ήταν να αφαιρεθεί η εδαφική βάση της Αλ Κάϊντα.

Οι ΗΠΑ, εκμεταλλευόμενες τις τοπικές εθνικές και φυλετικές αντιθέσεις⁷⁹, κατάφεραν σχετικά εύκολα να ανατρέψουν τους Ταλιμπάν, εγκαθιδρύοντας το 2001, ένα φίλα προσκείμενο καθεστώς με πρόεδρο τον Χαμίτ Καρζαΐ. Οι Αφγανοί αποτροπιασμένοι από την σκληρή στάση των Ταλιμπάν αποδέχθηκαν την αλλαγή. Η ιστορική ειρωνεία ήταν πως οι Αμερικανοί ήταν οι πρώτοι εισβολείς στην μακράιωνη ιστορία της χώρας, οι οποίοι καλωσορίστηκαν από τους κατοίκους ως ελευθερωτές. Πέραν όμως της καθεστωτικής αλλαγής, οι ΗΠΑ δεν είχαν κάποιο ιδιαίτερο συμφέρον να ασχοληθούν με το αφάνταστα δύσκολο έργο της εξασφάλισης της εσωτερικής σταθερότητας στο Αφγανιστάν, πολύ περισσότερο με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μια φιλική κυβέρνηση που να αποτρέπει την υπόθαλψη τρομοκρατικών δραστηριοτήτων στο έδαφος της ήταν ότι περισσότερο θα μπορούσαν ρεαλιστικά να επιδιώκουν. Ο Καρζαΐ, μετά από εκτεταμένη νοθεία⁸⁰, κατάφερε να επανεκλεγεί τόσο στις εκλογές του 2004 όσο και του 2009. Η παραμονή του στην εξουσία όλα αυτά τα χρόνια εξακολουθεί να στηρίζεται στον αμερικανικό παράγοντα. Κύρια χαρακτηριστικά του καθεστώτος του απετέλεσαν η διαφθορά και η ανικανότητα να επιβληθεί στην επικράτεια⁸¹. Η έξαρση της διαφθοράς, συνέβαλε στην ανασύνταξη των Ταλιμπάν, οι οποίοι πλέον ελέγχουν ένα σημαντικό μέρος της χώρας⁸². Παρότι διαθέτει 134.000 αστυνομικούς και 109.000 στρατιωτικούς⁸³ αδυνατεί να επικρατήσει στις περιφέρειες περιοριζόμενος στον έλεγχο της Καμπούλ.

Οι ΗΠΑ άργησαν να συνειδητοποιήσουν ότι το δύσκολο έργο στο Αφγανιστάν δεν ήταν η κατάληψη του αλλά η κατοχή του. Μετά την αποτυχία να εκδιώξουν πλήρως τους Ταλιμπάν από τη χώρα αποφάσισαν να προχωρήσουν σε «Αφγανοποίηση» του αγώνα

---

⁷⁹ Κυρίως ανάμεσα στους Παστούν, οι οποίοι επικρατούσαν στις τάξεις των Ταλιμπάν, και των εθνοτήτων που αποτελούσαν τη Βόρεια Συμμαχία, για μεγαλύτερη ανάλυση βλέπε το Παράρτημα «B».

⁸⁰ Λυγερός Σταύρος, «Σταυροφόροι χωρίς Σταυρό», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010, σελ 64.

⁸¹ Rashid Ahmed, "How Obama Lost Karzai", Foreign Policy, 22 Φεβ 2011, προσπελάστηκε την 18 Αυγ 2011 http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai

⁸² Η επικράτηση δεν περιορίζεται στις νότιες περιοχές, οι οποίες αποτελούν προπύργιο τους, αλλά επεκτείνονται και στο Βορά εκεί όπου κατοικούν κυρίως φυλές που δεν ανήκουν στους Παστούν βλέπε Rashid Ahmed, "The Way Out of Afghanistan", The New York Review of Books. 16 Δεκ 2010 προσπελάστηκε την 02 Σεπ 2011 <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/way-out-afghanistan/?pagination=false>

⁸³ Λυγερός Σταύρος, «Σταυροφόροι χωρίς Σταυρό», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010, σελ 64.

εναντίον τους, εκπαιδεύοντας στρατό και αστυνομία με φτωχά όμως έως τώρα αποτελέσματα. Οι λόγοι που οδήγησαν σε αποτυχία είναι πολλοί. Ο κυριότερος σχετίζεται με το γεγονός ότι το Αφγανιστάν ουδέποτε είχε παράδοση ενιαίου κράτους. Συνήθως στηριζόταν σε μια χαλαρή ένωση διαφορετικών εθνοτήτων. Τα απαιτούμενα για τη συνένωση τους φορτία ισχύος, ελάχιστες φορές συγκεντρώθηκαν. Η τελευταία ήταν από το καθεστώς των Ταλιμπάν, το οποίο εκμεταλλευόμενο τη θρησκευτική πίστη και λιγότερο τη φυλετική στήριξη των Παστούν, κατάφερε να κυριαρχήσει στη χώρα, ενσωματώνοντας στις τάξεις του πολέμαρχους προερχόμενους και από άλλες εθνικές ομάδες. Εξίσου σημαντικός λόγος αποτυχίας θεωρείται και η διαφθορά του καθεστώτος Καρζαί.

Αναζητώντας διέξοδο από το Αφγανιστάν

Η εμπλοκή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν, εκτός από μακροβιότερη είναι και η πλέον πολυδάπανη, επιβαρύνοντας ετησίως τους φορολογούμενους με 100 δις δολάρια, ποσό μεγαλύτερο από το ετήσιο κόστος του νέου προγράμματος κοινωνικής ασφάλειας που προωθεί η κυβέρνηση Ομπάμα.⁸⁴ Πέρα από το δυσβάστακτο οικονομικό κόστος, οι ΗΠΑ επιβαρύνονται και από τις υφιστάμενες απώλειες κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων. Η επιλεγείσα στρατηγική που επεδίωκε την εκδίωξη της Αλ Κάιντα και την απομάκρυνση των Ταλιμπάν επιτέλεσε μερικώς το σκοπό της. Η μετέπειτα προσπάθεια για την οικοδόμηση ισχυρού κράτους δε συνοδεύτηκε από τα απαραίτητα χρηματικά κονδύλια για τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών. Επιπλέον η προσπάθεια εγκαθίδρυσης δυτικού τύπου δημοκρατίας σκόνταψε στην πάγια τακτική τους να μη λαμβάνουν υπόψη τις φυλετικές και θρησκευτικές διαφορές, θεωρώντας δυνατό να επιτευχθεί η ειρηνική τους συνύπαρξη, μέσω οικονομικών απολαβών συγκεκριμένων ελίτ, οι οποίες όμως αλλάζουν στρατόπεδο με την καταβολή κατάλληλου τιμήματος. Δε συνοδεύθηκε επίσης και από την αποστολή επαρκών στρατιωτικών δυνάμεων για την παροχή ασφαλούς περιβάλλοντος. Η εμμονή τους για επέμβαση στο Ιράκ δέσμευε πολύτιμους πόρους σε προσωπικό και μέσα. Οι προσπάθειες να καλύψουν την έλλειψη δυνάμεων οδήγησαν σε σύναψη συμφωνιών με τοπικούς πολέμαρχους, ως επί το πλείστον προερχόμενους από τη Βόρεια Συμμαχία. Με τις πράξεις τους δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την αναζωπύρωση της εμφύλιας διαμάχης⁸⁵. Εξ' αρχής έδειξαν την απροθυμία τους να εμπλέξουν χερσαία τμήματα υπό το φόβο των απωλειών. Αντί

---

⁸⁴ The Afghanistan Study Group, "A New Way Forward", Washington DC, 2010, p1.

⁸⁵ Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris & Co Ltd, London 2010, p 222

αυτού προτίμησαν να βασισθούν στην ανώτερη αεροπορική ισχύ τους, χρησιμοποιώντας στο έδαφος τα στρατεύματα της Βόρειας Συμμαχίας.

Σήμερα η σύγκρουση κατέληξε σε μια εμφύλια διαμάχη ανάμεσα στην κυβέρνηση Καρζαΐ και τους Ταλιμπάν, οι οποίοι επιδιώκουν την επιστροφή τους στην εξουσία. Στην ουσία όμως πρόκειται για μια διαμάχη διανομής εξουσιών ανάμεσα στις εθνικές, φυλετικές, και θρησκευτικές ομάδες. Αναμφισβήτητα η συνέχιση της υφιστάμενης στρατηγικής δεν οδηγεί σε λύση, αφού οι Ταλιμπάν, συνεχίζουν να μάχονται βρίσκοντας ασφαλές καταφύγιο στις αυτόνομες φυλετικές επαρχίες του Πακιστάν καθώς και υποστήριξη από τις Πακιστανικές μυστικές υπηρεσίες. Δεδομένης της συνεχούς ενδυνάμωσης τους μια νέα στρατηγική όπου αυτοί θα αποτελούν μέρος της λύσης είναι απαραίτητη. Η κυβέρνηση Ομπάμα αντιλήφθηκε την ανάγκη για αλλαγή στρατηγικής στο Αφγανιστάν. Αρχικά προχώρησε σε αύξηση των στρατευμάτων που διέθετε στη χώρα εξαγγέλλοντας την πρόθεση της να προχωρήσει σε σταθεροποίηση της ασφάλειας ταυτόχρονα με τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών για την απρόσκοπτη κρατική λειτουργία⁸⁶. Όταν οι προϋποθέσεις αυτές εκπληρωθούν τότε εκτιμούν ότι θα μπορεί να ξεκινήσει μια σταδιακή αποχώρηση των στρατιωτικών δυνάμεων, η οποία θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι το 2014. Βέβαια τήρηση του χρονοδιαγράμματος είναι αμφίβολη και η πιθανότητα τροποποίησης του κάτι παραπάνω από αναμενόμενη, όπως άλλωστε άφησε να εννοηθεί σε ομιλία του στη Λισσαβόνα ο Αμερικανός πρόεδρος,⁸⁷ αυξάνοντας την αβεβαιότητα του εγχειρήματος.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ΗΠΑ είναι πλέον η απροθυμία συνεργασίας της Αφγανικής κυβέρνησης. Το παράδοξο είναι πως αν και ο Ομπάμα στήριξε περισσότερο από τον προκάτοχο του τη δημιουργία υποδομών στη χώρα, εντούτοις ο Καρζαΐ θεωρεί τη στάση απέναντι του εχθρική⁸⁸. Ομοίως η πλευρά των Αμερικανών έχει κάθε λόγο να είναι δυσαρεστημένη μαζί του. Εκτεταμένη διαφθορά, νεποτισμός, κακοδιαχείριση της οικονομικής βοήθειας, αύξηση των καλλιεργούμενων ναρκωτικών, αδυναμία δημιουργίας στοιχειωδών κρατικών δομών στις επαρχίες του είναι μερικές από τις κατηγορίες που του προσάπτουν. Σε αυτή τη σωρεία των κατηγοριών έρχεται να προστεθεί και η χαρακτηριστική ανικανότητα του Αφγανικού

---

⁸⁶ Rashid Ahmed, "The Way Out of Afghanistan", The New York Review of Books, 16 Δεκ 2010 προσπελάσθηκε την 02 Σεπ 2011 <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/way-out-afghanistan/?pagination=false>

⁸⁷ Ibid

⁸⁸ Rashid Ahmed, "How Obama Lost Karzai", Foreign Policy, 22 Φεβ 2011, προσπελάσθηκε την 18 Αυγ 2011 http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai

Στρατού και της Αστυνομίας, να φέρουν σε πέρας ακόμα και απλές αποστολές. Βουλιάζοντας στη διαφθορά, αποτελούν περισσότερο εμπόδιο και λιγότερο λύση στα σχέδια των ΗΠΑ, οι οποίες έχουν στηρίξει μεγάλο μέρος της επιτυχίας τους στην εμπλοκή Αφγανικών μονάδων. Οι ΗΠΑ πλέον κατανοούν ότι οι αρχικές τους εξαγγελίες για αποχώρηση δεν θα είναι εύκολο να πραγματοποιηθούν. Εξίσου σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η απουσία οποιαδήποτε μορφής οικονομικής ανάπτυξης, λόγω έλλειψης υποδομών, καθώς και κατακλυσμού της Αφγανικής αγοράς από φτηνά προϊόντα Κινεζικής και Ιρανικής προέλευσης. Η μόνη παραγωγική διαδικασία που απομένει είναι η καλλιέργεια παπαρούνας, τα κέρδη της οποίας καλύπτουν τις ανάγκες του πληθυσμού χρηματοδοτώντας ταυτόχρονα τη συνέχιση του πολέμου.

Η απογοητευτική κατάσταση που δημιουργείται από την παντελή αδυναμία της Αφγανικής κυβέρνησης να συνδράμει στην επίλυση του προβλήματος, έχει οδηγήσει τις ΗΠΑ σε ανάληψη μονομερούς δράσεως. Με την τοποθέτηση του Στρατηγού Πετρέους επικεφαλής των δυνάμεων τους εγκαινιάσθηκε μια νέα στρατηγική, παρόμοια αυτής που εφαρμόσθηκε στο Ιράκ, έχοντας στόχο την αποδυνάμωση της ηγετικής ομάδας των Ταλιμπάν⁸⁹. Οι Αμερικανικές δυνάμεις, ενισχυόμενες με 60000 στρατιώτες και τη συνδρομή Αφγανικών στρατευμάτων, προχωρούν σε εκτεταμένες εκκαθαρίσεις στις νότιες και ανατολικές περιοχές των Παστούν, επεκτεινόμενες ακόμα και στο έδαφος του Πακιστάν. Η στρατηγική τους αυτή αποτελεί και την κύρια διαφωνία με τον Καρζαΐ, ο οποίος υποστηρίζει ότι η αυξανόμενη βία θα οδηγήσει στην ριζοσπαστικοποίηση της ηγεσίας των Ταλιμπάν και την περαιτέρω κλιμάκωση του πολέμου. Ο Καρζαΐ εκμεταλλεόμενος τη φυλετική του καταγωγή, είχε ήδη ξεκινήσει μυστικές συνομιλίες με μετριοπαθείς Ταλιμπάν στα πλαίσια εισδοχής τους σε μία διευρυμένη κυβέρνηση⁹⁰. Αντιλαμβανόμενος την προσπάθεια παραγκωνισμού του προσπαθεί μέσα από τον προσεταιρισμό τους να αποτελέσει και αυτός μέρος της λύσης⁹¹.

Από την άλλη μεριά ο Πετρέους υπεραμύνεται της επιλογής του. Θεωρώντας ότι η ηγεσία των Ταλιμπάν είναι διασπασμένη, είναι πεπεισμένος ότι με το να εξαλείφει τον ένα μετά τον άλλο, αν δεν καταφέρει να τους διαλύσει, τουλάχιστον θα έχει έναν εύκολο αντίπαλο σε πιθανές διαπραγματεύσεις. Μέχρι στιγμής η νέα στρατηγική δεν έχει

---

⁸⁹ Rashid Ahmed, "The Way Out of Afghanistan", The New York Review of Books. 16 Δεκ 2010 προσπελάσθηκε την 02 Σεπ 2011 <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/way-out-afghanistan/?pagination=false>

⁹⁰ Rosenberg Matthew, The Wall Street Journal, Feb. 2, 2010, προσπελάσθηκε την 05 Σεπ 2011 <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703338504575041080433175408.html>

⁹¹ Ibid

επιφέρει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, αυξάνοντας το αντιαμερικανικό μένος και ενισχύοντας την υποστήριξη των Παστούν στους ομόφυλους Ταλιμπάν. Τα αμερικανικά στρατεύματα που δραστηριοποιούνται στις περιοχές των Παστούν, σε συνδυασμό με την παρουσία Μονάδων επανδρωμένες στην πλειοψηφία τους από Τατζίκους⁹² δίνουν την εντύπωση στρατού κατοχής, η παρουσία του οποίου τροφοδοτεί την αναγέννηση των Ταλιμπάν⁹³. Πάντως η πολιτική όσο και η στρατιωτική ηγεσία των ΗΠΑ κατανοεί ότι με τις δεδομένες συνθήκες είναι αδύνατη η εξεύρεση λύσης που δεν θα περιλαμβάνει και τους Ταλιμπάν. Παρόλα αυτά εξακολουθεί να εμφανίζεται διαιρεμένη ως προς το χρόνο έναρξης των συνομιλιών. Σε παρόμοια κατάσταση βρίσκεται και η ηγεσία των Ταλιμπάν, οι οποίοι αν και θεωρούν τους Αμερικανούς στρατό κατοχής εντούτοις αναγνωρίζουν την αδυναμία τους να κυβερνήσουν χωρίς την στήριξη της Δύσης⁹⁴. Μέχρι στιγμής ούτε ο Καρζαΐ ούτε οι Ταλιμπάν έχουν ξεκάθαρη ατζέντα θεμάτων και όλα δείχνουν ότι οι αντιμαχόμενες πλευρές προσπαθούν να αποδυναμώσουν τον αντίπαλο πριν ξεκινήσουν τις διαπραγματεύσεις.

Έχοντας τον παράγοντα χρόνο να κυλά σε βάρος τους οι ΗΠΑ θα πρέπει να προχωρήσουν στην υιοθέτηση ακόμα πιο αποφασιστικών μέτρων εκμεταλλευόμενες κάθε διαθέσιμο μέσο. Η αδυναμία να παρατείνουν επ' άπειρο την παραμονή τους στο Αφγανιστάν είναι παραπάνω από σίγουρη κυρίως λόγω εσωτερικών αντιδράσεων. Η στρατηγική του προέδρου Ομπάμα στηρίζεται σε προϋποθέσεις που εκτιμάται ότι δεν μπορούν να τηρηθούν, καθώς οι συνθήκες στο Αφγανιστάν είναι τελείως διαφορετικές από αυτές του Ιράκ⁹⁵. Μπροστά σε αυτό το προδιαγεγραμμένο αδιέξοδο, η ανάγκη για περιφερειακή προσέγγιση είναι κάτι παραπάνω από απαραίτητη. Όποια λύση και να επιλέξουν οι ΗΠΑ θα πρέπει πρωτίστως να έχουν εξασφαλίσει τη συναίνεση των εμπλεκόμενων δρώντων κυρίως όμως του Πακιστάν και της Ινδίας.

---

⁹² "A Force in Fragments: Restructuring the Afghan National Army," International Crisis Group, Washington, D.C., May 12, 2010, p. 20.

⁹³ Matthew Hoh to ambassador Nancy Powell, letter of resignation, Sep. 10, 2009.

⁹⁴ Rashid Ahmed, "The Way Out of Afghanistan", The New York Review of Books. 16 Δεκ 2010 προσπελάσθηκε την 02 Σεπ 2011 <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/way-out-afghanistan/?pagination=false>

⁹⁵ Το Ιράκ μέχρι και τη δεύτερη εισβολή των ΗΠΑ, αποτελούσε κράτος με οργανωμένες πολιτειακές δομές, σε αντίθεση με το Αφγανιστάν, το οποίο από την εποχή της Σοβιετικής εισβολής έχει απολέσει κάθε μορφής κρατική υποδομή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ» ΠΑΚΙΣΤΑΝ

«Το Πακιστάν, ενώ αποτελεί σύμμαχο μας στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, είναι κατά μία έννοια και το πεδίο όπου θα πολεμήσουμε τους τρομοκράτες.»

Στήβεν Χάντλεϊ⁹⁶

Γενικά

Η Ισλαμική Δημοκρατία του Πακιστάν καταλαμβάνει την περιοχή όπου ενώνονται η Μέση Ανατολή, η Νότια και η Κεντρική Ασία. Συνορεύει με το Αφγανιστάν και το Ιράν στα δυτικά, την Ινδία στα ανατολικά και την Κίνα (αυτόνομη περιοχή Ξιγιάνγκ-Ουγκούρ) στα βόρεια. Έχει έκταση 880.940 χλμ² και πληθυσμό 175,537,000 γεγονός που την καθιστά τη δεύτερη παγκοσμίως μεγαλύτερη Μουσουλμανική χώρα. Έγινε τμήμα των Βρετανικών Ινδιών το 19ο αιώνα όταν η ενιαία τότε Ινδική υποήπειρος αποτέλεσε το πολυτιμότερο πετράδι στο στέμμα της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Η λήξη του Β' ΠΠ οδήγησε στο τέλος της αποικιοκρατίας και την απαρχή της διάλυση της Αυτοκρατορίας. Οι Βρετανοί, αποχωρώντας το 1947, φρόντισαν να υποδαυλίσουν τις θρησκευτικές διαφορές ανάμεσα στους πληθυσμούς, προκειμένου να συνεχίσουν να κυριαρχούν μέσω του διαίρει και βασίλευε. Από τη διάλυση προέκυψαν, δύο κράτη το Πακιστάν και η Ινδία. Το Πακιστάν αποτελούνταν από δύο τμήματα, το ανατολικό και το δυτικό, ανάμεσα στα τα οποία παρεμβάλλονταν 1600 χλμ Ινδικού εδάφους. Το σημερινό κράτος προέκυψε μετά την αποσκίρτηση του Ανατολικού Πακιστάν (Μπανγκλαντές) το 1971. Η χώρα είναι ομοσπονδιακή δημοκρατία αποτελούμενη από τέσσερις επαρχίες και τέσσερις ομοσπονδιακές περιοχές καθώς και την ομοσπονδιακή περιοχή της πρωτεύουσας. Η αποχώρηση των Βρετανών από την περιοχή κληροδότησε στο Πακιστάν, εκτός από τη διαμάχη του με την Ινδία, σημαντικές συνοριακές διενέξεις με την Κίνα και το Αφγανιστάν. Αν και κατάφερε να διευθετήσει τις συνοριακές διαφορές του με την Κίνα, στα πλαίσια της δημιουργίας ενός Κινεζό – Πακιστανικού άξονα, οι διαφορές του με το Αφγανιστάν και την Ινδία δεν έχουν ακόμα επιλυθεί. Πάντως το Πακιστάν θεωρεί ως σημαντικότερο πρόβλημα τη διαμάχη με την Ινδία, σχετικά με την κυριότητα του Κασμίρ, με αποτέλεσμα οι δυο χώρες να έχουν εμπλακεί σε ένοπλες συγκρούσεις. Το γεγονός που διαφοροποιεί τη συγκεκριμένη διαμάχη, σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη θρησκευτική ή εδαφική διαμάχη μεταξύ όμορων κρατών, είναι η

---

⁹⁶ Ο Στήβεν Χάντλεϊ υπηρέτησε ως βοηθός Σύμβουλου Εθνικής Ασφαλείας στην κυβέρνηση Μπούς από το 2001 έως το 2005, καθώς και ως Σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας από το 2005 έως το 2009.

κατοχή πυρηνικών όπλων και από τις δύο πλευρές.

Ο ρόλος του Πακιστάν στο Αφγανιστάν

Το Πακιστάν είναι το μόνο από τα κράτη της περιοχής που έχει συνοριακές και εδαφικές διαφορές με το Αφγανιστάν⁹⁷. Η απαρχή των προβλημάτων ανάγεται στην προσπάθεια της Βρετανικής Αυτοκρατορίας να σταματήσει την εξάπλωση της Τσαρικής Ρωσίας προς τις Ινδίες. Στην προσπάθεια να εξασφαλίσουν τις κτήσεις τους, οι Βρετανοί όρισαν ως όριο γραμμή ανάμεσα στις δύο χώρες τη γραμμή Ντουράντ⁹⁸, διαχωρίζοντας με τον τρόπο αυτό τις ανυπότακτες φυλές των Παστούν. Η γραμμή Ντουράντ ουδέποτε αναγνωρίστηκε από την πλευρά των Αφγανών, αποτελώντας τη βάση της μεταξύ τους διαμάχης.

Στην αντίληψη της στρατιωτικής ελίτ που κυβερνά, δεν άργησε να δημιουργηθεί ο φόβος ότι η χώρα πλέον περιβάλλεται από δύο εχθρικά κράτη, την Ινδία και το Αφγανιστάν. Ο φόβος τους γρήγορα μετατράπηκε σε παράνοια περί Ινδό – Αφγανικής συνομοσίας, όταν το ανατολικό τμήμα της χώρας αποσχίσθηκε σε ξεχωριστό κράτος. Οι Πακιστανοί ηγέτες τρομοκρατήθηκαν στην ιδέα ότι η συνωμοσία των αντιπάλων τους θα μπορούσε να προχωρήσει και στις άλλες δύο ευαίσθητες επαρχίες τους, το Βελουχιστάν και τις Αυτόνομες Φυλετικές Περιοχές των Παστούν⁹⁹. Αποφασισμένοι να αναλάβουν δράση, προσπάθησαν να επιβληθούν στο Αφγανιστάν, που ήταν σαφώς ευκολότερος αντίπαλος από την Ινδία. Όταν η ΕΣΣΔ εισέβαλε στο Αφγανιστάν, οι Πακιστανοί θεώρησαν ότι ήταν η κατάλληλη στιγμή να παρέμβουν στη χώρα εκμεταλλευόμενοι τη συγγενική σχέση μεταξύ των φυλών των Παστούν που ζούσαν στις εκατέρωθεν των συνόρων. Σε συνεργασία με τις ΗΠΑ, οι πανίσχυρες μυστικές τους υπηρεσίες άρχισαν να παρέχουν, σημαντική οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στους μουτζαχεντίν ανατρέποντας την εις βάρος τους κατάσταση. Μετά την αποχώρηση της ΕΣΣΔ, εκμεταλλεύθηκαν τους δεσμούς που είχαν αναπτύξει με τους Ταλιμπάν

---

⁹⁷ Το Αφγανιστάν ήταν η μόνη χώρα που ψήφισε το 1947 κατά της εισόδου στον ΟΗΕ, του νέου τότε κράτους του Πακιστάν βλέπε Collins Joseph, *Understanding War in Afghanistan*, NDU Press, Washington D.C., 2011, p. 19.

⁹⁸ Η γραμμή Ντουράντ, όπως επικράτησε να ονομάζεται η όριος γραμμή μεταξύ Αφγανιστάν και Βρετανικών Ινδιών, πήρε το όνομα της από τον υπουργό εξωτερικών των Βρετανικών Ινδιών σερ Χένρι Μόρτιμερ Ντουράντ. Σχεδιάστηκε ως ουδέτερη ζώνη, με σκοπό το διαχωρισμό και εξασθένιση των ανυπόταχτων φυλών των Παστούν, επιτρέποντας στους Βρετανούς να πετύχουν την ειρήνευση στην περιοχή με τους δικούς τους όρους. Μετά την αποχώρηση των Βρετανών το δημιουργηθέν κράτος του Πακιστάν, θεώρησε ότι η όριος γραμμή συνέχισε να υφίσταται, γεγονός το οποίο οι Αφγανοί ουδέποτε απεδέχθησαν. Η πληθυσμιακή διαίρεση των Παστούν αποτέλεσε σημείο τριβής ανάμεσα στα δύο κράτη, διαμάχη που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

⁹⁹ Haroun Mir, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", *Carnegie Endowment for International Peace*, 2010 p. 11

προκειμένου να επιβάλλουν στην εξουσία της χώρας ένα καθεστώς φιλικό προς αυτούς. Η εμπλοκή όμως της Αλ Κάϊντα και οι τρομοκρατικές επιθέσεις που διεπράχθησαν ενάντια στις ΗΠΑ, θα ανέτρεπαν τα σχέδια του Πακιστάν.

Όταν οι ΗΠΑ αποφάσισαν να επέμβουν στο Αφγανιστάν η Πακιστανική κυβέρνηση βρέθηκε σε δίλημμα σχετικά με τη στάση που θα έπρεπε να κρατήσει. Υποκύπτοντας τελικά στις πιέσεις των Αμερικανών¹⁰⁰, οι Πακιστανοί συνέπλευσαν μαζί τους δηλώνοντας ότι θα σταματήσουν την υποστήριξη στους Ταλιμπάν. Στην πραγματικότητα αναγκάστηκαν να υποστηρίξουν τη στρατηγική των ΗΠΑ φοβούμενοι ότι μία πιθανή άρνηση τους, ήταν δυνατό να ενδυναμώσει τις Αμερικανό – Ινδικές σχέσεις¹⁰¹. Ως πιστός σύμμαχος των ΗΠΑ από την εποχή του Ψυχρού πολέμου παρείχαν σε αυτούς βάσεις ανεφοδιασμού, καθώς και δικαιώματα διέλευσης διαμέσου των οδών για τη υποστήριξη διοικητικής μέριμνας των στρατευμάτων τους. Στην πράξη όμως ακολούθησαν αμφιλεγόμενη πολιτική, έχοντας την τάση να υποστηρίζουν ή να πολεμούν τις διάφορες ομάδες των Ταλιμπάν ανάλογα με το αν εξυπηρετούσαν ή όχι τα δικά τους συμφέροντα. Η πολιτική αυτή αν και αποδείχθηκε επιζήμια τόσο στον οικονομικό τομέα όσο και στις ανθρώπινες απώλειες, ωστόσο φαίνεται ότι μακροπρόθεσμα εξυπηρετεί τους στρατηγικούς του σκοπούς. Πάντως το Πακιστάν εξακολουθεί μέχρι σήμερα να υποστηρίζει οικονομικά και να εκπαιδεύει τρομοκρατικές ισλαμικές ομάδες προκειμένου να τις χρησιμοποιήσει για την εκπλήρωση των σκοπών του. Παρά τις διεθνείς πιέσεις ουσιαστικά καλύπτει τους Ταλιμπάν στο έδαφος του¹⁰² επικαλούμενο το αυτοδιάθετο των φυλετικών περιοχών και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι δυνάμεις ασφαλείας του όταν ενεργούν σε αυτές.

Τέλος η άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας δεν της επιτρέπει να ασκήσει οικονομική πολιτική στο Αφγανιστάν. Αντί αυτού το Πακιστάν προσπαθεί να εκμεταλλευθεί την προνομιακή του θέση και τις διασυνδέσεις εντός του Αφγανιστάν, προκειμένου να καταφέρει να αποσπά οικονομική βοήθεια από το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ.

Συμφέροντα και επιδιώξεις

Τα συμφέροντα του Πακιστάν στο Αφγανιστάν συνδέονται, κατά κύριο λόγο, με την ενδεχόμενη επικράτηση στη διαμάχη του με την Ινδία. Αναγνωρίζοντας ως πρώτιστο

---

¹⁰⁰ Σε αντάλλαγμα το Πακιστάν απέσπασε άρση των κυρώσεων που του είχαν επιβληθεί από τον ΟΗΕ, λόγω του πυρηνικού του προγράμματος, εξασφαλίζοντας νέα χρηματοδότηση από το ΔΝΤ.

¹⁰¹ Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris & Co Ltd, London 2010, p 219

¹⁰² Grare Frederic, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010 p. 20

αντικειμενικό σκοπό της Ινδίας τη διάλυση του Πακιστάν, μέσω της επικράτησης στις αμφισβητούμενες περιοχές του Κασμίρ, θεωρεί ότι η περικύκλωση διαμέσου του Αφγανιστάν αποτελεί το μόνο τρόπο για την επίτευξη του σκοπού της. Στα μάτια της Πακιστανικής ηγεσίας μόνο ένα φιλικό και ελεγχόμενο από τους ίδιους, Αφγανικό καθεστώς μπορεί να προστατεύσει τα συμφέροντα τους. Ένα καθεστώς που θα αρνείται κάθε συνεργασία με τους Ινδούς, αποκλείοντας την ενδεχόμενη περικύκλωση.

Η εσωτερική ασφάλεια εξελίσσεται σε εξίσου σημαντικό πρόβλημα της Πακιστανικής ηγεσίας. Η πάγια κυβερνητική τακτική της χρήσης ακραίων ισλαμικών ομάδων για την αποσταθεροποίηση των αντιπάλων, τελικά λειτούργησε σε βάρος τους. Κυριότερο παράδειγμα αποτελεί η οργάνωση των Τεκρίκ Ταλιμπάν, οι οποίοι από προστατευόμενοι των μυστικών υπηρεσιών του Πακιστάν εξελίχθηκαν σε πολέμιους του καθεστώτος έχοντας χρεωθεί επιθέσεις ακόμα και σε Πακιστανικούς στόχους¹⁰³. Ύστερα από την έξαρση των τρομοκρατικών κτυπημάτων η κυβέρνηση φάνηκε αποφασισμένη να διαλύσει τις τρομοκρατικές ομάδες που δεν μπορούσε να ελέγξει, δηλώνοντας ότι δεν επρόκειτο να στραφεί εναντίον όσων στοχεύουν στην ενότητα του Πακιστανικού κράτους. Σημαντική επιδίωξη του Πακιστάν αποτελεί η διευθέτηση της αμφισβητούμενης συνοριακής γραμμής με το Αφγανιστάν. Μέχρι την έλευση των Ταλιμπάν οι Αφγανικές κυβερνήσεις έθεταν συνεχώς το θέμα διεκδίκησης Πακιστανικών εδαφών επικαλούμενες τη φυλετική συγγένεια με τους Παστούν της άλλης πλευράς των συνόρων. Με δεδομένη την πυρηνική και συμβατική στρατιωτική υπεροχή του, το Πακιστάν θεωρεί δεδομένο ότι πίσω από τις Αφγανικές διεκδικήσεις υπήρχε οπωσδήποτε ο Ινδικός δάκτυλος. Σήμερα η κυβέρνηση Καρζάϊ έχει επαναφέρει το θέμα διευθέτησης των συνόρων αυξάνοντας την ένταση ανάμεσα στις δύο χώρες.

Οι συνοριακές διαφορές με το Αφγανιστάν δε σχετίζονται μόνο με την ασφάλεια της χώρας αλλά και με άλλα δύο πολύ σοβαρά ζητήματα που αφορούν στην οικονομία του Πακιστάν. Το πρώτο έχει να κάνει με το λαθρεμπόριο που ανθεί στην περιοχή των συνόρων. Η αδυναμία των Πακιστανικών αρχών να δράσουν αποτελεσματικά εντός των φυλετικών περιοχών κοστίζει στη χώρα δισεκατομμύρια ρουπίες ετησίως. Το δεύτερο θέμα έχει να κάνει με τη λαθρομετανάστευση και τους πρόσφυγες. Η αδυναμία ελέγχου επιτρέπει στις φυλές των Παστούν να κινούνται ελεύθερα εκατέρωθεν των συνόρων παρέχοντας καταφύγιο η μία στα μέλη της άλλης. Από την εποχή της Σοβιετικής εισβολής το ρεύμα μετακίνησης ρέει μονίμως προς την Πακιστανική πλευρά. Σύμφωνα

---

¹⁰³ Ibid, p.19

με στοιχεία του 2009, 1,7 εκατομμύρια¹⁰⁴ Αφγανοί Παστούν διαβιούσαν ως πρόσφυγες στην αυτόνομη περιοχή των φυλών. Η δυνατότητα εργασίας καθώς και οι παροχές υγείας και εκπαίδευσης αποστράγγισαν κάθε σταγόνα των ήδη μικρών κρατικών παροχών προς τους κατοίκους της περιοχής.

Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες

Πέρα από τις ΗΠΑ, οι κύριοι δρώντες που επηρεάζουν το Πακιστάν, είναι η Ινδία, το Αφγανιστάν και το Ιράν με τις υπόλοιπες χώρες να έχουν μικρή σημασία για το μελλοντικό στρατηγικό σχεδιασμό του Πακιστάν στην περιοχή.

Σύμφωνα με την στρατιωτική ηγεσία του Πακιστάν, η Ινδία αποτελεί το μεγαλύτερο εχθρό της χώρας. Θεωρούν ότι το σύνολο των ενεργειών της στο Αφγανιστάν, αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης συνομωσίας, με σκοπό την περικύκλωση και τελικώς τη διάλυση του Πακιστάν. Η εμπλοκή της Ινδίας, περιοριζόμενη έως σήμερα σε καθαρά οικονομικά και επιχειρηματικά πλαίσια, θεωρείται εχθρική ενέργεια η οποία θα πρέπει να ελεγχθεί με κάθε δυνατό τρόπο. Για το λόγο αυτό το Πακιστάν επέβαλλε επιπλέον φορολογία στα Ινδικά προϊόντα, που διακινούνται μέσω αυτού προς το Αφγανιστάν, στην προσπάθεια του να ελαττώσει τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών. Δε διστάζει μάλιστα να κλιμακώνει την ένταση στις μεταξύ τους σχέσεις, συντηρώντας στην επικράτεια του ομάδες οι οποίες κατηγορούνται για τρομοκρατικές επιθέσεις¹⁰⁵ σε ινδικούς στόχους, όπως την επίθεση στην Ινδική πρεσβεία της Καμπούλ.

Το Ιράν αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της αντιπαλότητας με την Ινδία. Οι στενές του εμπορικές σχέσεις με το μεγάλο αντίπαλο, ουσιαστικά παρακάμπτουν τις προσπάθειες του Πακιστάν να αποκλείσει εμπορικά την Ινδία από την περιοχή. Συγκεκριμένα η χρήση, του Ιρανικού λιμανιού του Σαχ Μπαχάρ, για τη μεταφορά προϊόντων στο Αφγανιστάν, λειτουργεί ως αντίδοτο στην απαγόρευση ελεύθερης διακίνησης προϊόντων που επέβαλε το Πακιστάν. Από τη μεριά του το Ιράν δείχνει να ενοχλείται από την παροχή βάσεων επιμελητείας στις ΗΠΑ, θεωρώντας ότι οι ενέργειες αυτές ευνοούν την παρατεταμένη παραμονή τους στην περιοχή, γεγονός που αυξάνει την ανασφάλεια του. Ομοίως αντιδρά και στην παρεχόμενη υποστήριξη προς τις ακραίες σουνιτικές ομάδες των Ταλιμπάν. Ωστόσο η σύγκρουση ανάμεσα στις δύο χώρες δε φαίνεται πιθανή καθώς καθόσον καμία από τις δύο δεν πρόκειται άμεσα να ωφεληθεί. Το Πακιστάν γνωρίζει ότι

---

¹⁰⁴ Ibid p. 19

¹⁰⁵ ibid p. 21

λόγω της μεγάλης σιίτικης μειονότητας στα δυτικά σύνορα του, όσο και λόγω της συνεργασίας σε θέματα πυρηνικής ενέργειας δεν είναι προς το συμφέρον του η δημιουργία ενός νέου μετώπου με το Ιράν.

Οι σχέσεις με τις ΗΠΑ είναι περισσότερο περίπλοκες από όσο φαίνονται καθώς καθορίζονται από ένα πλέγμα συμφερόντων και επιδιώξεων, των διαφόρων ελίτ που ενεργούν εντός του Πακιστανικού κράτους. Εκτός από την πλειοψηφία του πληθυσμού και ενός μέρους του Στρατού που επιθυμεί την αποχώρηση των Αμερικανών, το σύνολο της στρατιωτικής ελίτ που ελέγχει τη χώρα, επιθυμεί την παραμονή των ΗΠΑ, θεωρώντας ότι με τρόπο αυτό εξασφαλίζει τα συμφέροντα του έναντι της Ινδίας. Μια πιθανή αποχώρηση των Αμερικανών από το Αφγανιστάν αφενός θα οδηγούσε σε περαιτέρω εμπλοκή της Ινδίας, αφετέρου θα μείωνε την επιρροή του Πακιστάν. Επιπλέον οι δύο χώρες έχουν κοινά συμφέροντα στην καταπολέμηση όσων ομάδων της Αλ Κάϊντα έχουν παραμείνει στην περιοχή, η δράση των οποίων συνιστά απειλή. Παρά τα κοινά τους συμφέροντα εξακολουθούν να ανταγωνίζονται σε μια σειρά σημαντικών θεμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαφορετική τους προσέγγιση στην αντιμετώπιση των ισλαμικών ομάδων. Οι ΗΠΑ τις αντιμετωπίζουν στο σύνολο ως τρομοκρατικές, επιδιώκοντας την καταπολέμηση τους ακόμα και με στρατιωτικές ενέργειες εντός των εδαφών των αυτόνομων φυλετικών περιοχών. Η Πακιστανική κυβέρνηση αντιστεκόμενη στις πιέσεις των ΗΠΑ ακολουθεί αμφιλεγόμενη πολιτική προσέγγιση, καθώς ενεργεί μόνο εναντίον των ομάδων που θεωρεί ότι αντιτίθενται στους στρατηγικούς τους σχεδιασμούς, υποστηρίζοντας τις υπόλοιπες.

Τέλος σημαντικό σημείο τριβής στις σχέσεις των δύο χωρών αποτελεί η υποστήριξη που παρέχουν οι ΗΠΑ στην κυβέρνηση του Αφγανιστάν. Όπως έχει ήδη αναφερθεί η παρούσα κυβέρνηση θεωρείται από το Πακιστάν ως εχθρική, λόγω της ευρείας συμμετοχής Τατζίκων και Ουζμπέκων σε βάρος των φιλικά διακείμενων Παστούν. Με βάση το γεγονός αυτό γίνεται κατανοητή η υποστήριξη και η παροχή ασύλου των Πακιστανικών αρχών¹⁰⁶ απέναντι σε ομάδες Παστούν που μάχονται στο Αφγανιστάν για την επιστροφή των Ταλιμπάν.

---

¹⁰⁶ Οι κυριότερες οργανώσεις Αφγανών Ταλιμπάν ή ομάδων προσκείμενων σε αυτούς είναι, το δίκτυο Χακάνι στο Βόρειο Βαζιριστάν και η Σούρα της Κέττα του μουλά Ομάρ στο Βελουχιστάν, για περισσότερες πληροφορίες βλέπε σε Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris & Co Ltd, London 2010

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε» ΙΝΔΙΑ

«Αν το Πακιστάν πρέπει να ανταγωνισθεί την Ινδία στην απόκτηση της εύνοιας των Αφγανών, αυτό θα πρέπει να γίνει στο πεδίο της ανάπτυξης και της ανοικοδόμησης και όχι με πράξεις βίας, δολοφονίες και παροχή καταφυγίου σε παραστρατιωτικούς και τρομοκράτες.»

Αφγανός πολιτικός

Γενικά

Περιοριζόμενη από τα Ιμαλάια στο βορρά, τον Ινδικό Καύκασο στη δύση τον Ινδικό ωκεανό στο νότο, τα έλη και τα ποτάμια της Βεγγάλης στα ανατολικά η Ινδία έζησε για αιώνες ως ένας ξεχωριστός κόσμος. Κατά τη μακραίωνη ιστορία της η χώρα κατακτήθηκε, είτε διαμέσου των ορεινών περασμάτων και των ερήμων που την περιβάλλουν, είτε από τον ωκεανό. Στο έδαφος της ιδρύθηκαν αυτοκρατορίες οι οποίες παρήκμασαν και τελικά εξαφανίστηκαν αφήνοντας η καθεμία τη δική της σφραγίδα.

Στο πλαίσιο της αυτοκρατορίας της η Μεγάλη Βρετανία ενοποίησε, για πρώτη και μοναδική φορά, τον αχανή χώρο της Ινδικής υποηπείρου σε μια ομοιογενή υποδομή διακυβέρνησης, διοίκησης και δικαίου. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε το ινδικό κράτος βασιζόμενο στις δυτικές αρχές της δημοκρατίας και της εθνικότητας¹⁰⁷. Το τέλος της αποικιοκρατίας και η αποχώρηση των Βρετανών κληροδότησε στη χώρα δύο πολύ σημαντικά προβλήματα. Πρώτον επέβαλε τη διάσπαση των Βρετανικών Ινδιών σε δύο κράτη την Ινδία και το Πακιστάν. Δεύτερον επιβάρυνε την Ινδία με την επίλυση του ζητήματος του παραμένοντος μουσουλμανικού πληθυσμού της. Η ίδρυση του Πακιστάν αποτέλεσε πρόκληση, όχι μόνο γιατί στέρησε από τη χώρα εδάφη που θεωρούνταν πατρογονικά, αλλά κυρίως γιατί η ύπαρξη του έθετε σε κίνδυνο τη συνοχή της Ινδίας, στοχοποιώντας το Πακιστάν ως το μέγιστο εθνικό κίνδυνο. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε τον κύριο λόγο για τον οποίο η συμμαχία ΗΠΑ – Πακιστάν αν και στρεφόταν εναντίον της ΕΣΣΔ και της Κίνας, παραδοσιακών εχθρών της Ινδίας δεν οδήγησε ποτέ στην ανάπτυξη Αμερικανό-Ινδικών σχέσεων¹⁰⁸.

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η Ινδία ακολούθησε ουδέτερη πολιτική, αποτελώντας βασικό πυλώνα του κινήματος των Αδεσμεύτων. Η ανασφάλεια που δημιουργούσε η δράση του Πακιστάν, ιδίως στο Κασμίρ, καθώς και οι συνοριακές

¹⁰⁷ Kissinger Henry, «ΗΠΑ: Αυτοκρατορία ή Ηγετική Δύναμη», Εκδόσεις Λιβάνη Αθήνα 2002, σελ. 237.

¹⁰⁸ Ibid p. 238

διαφορές με την Κίνα, άλλο ένα κληροδότημα των Βρετανών, την οδήγησαν στην ανάπτυξη και κατοχή πυρηνικών όπλων και μέσων μεταφοράς τους, εντάσσοντας την στον κλειστό κύκλο των πυρηνικών δυνάμεων. Όμως η κατοχή πυρηνικών όπλων και από το Πακιστάν ανανέωσε την αντιπαλότητα των δύο κρατών, δημιουργώντας μια σταθερή εστία έντασης στην περιοχή.

Σήμερα η Ινδία αποτελεί μια ταχέως αναπτυσσόμενη οικονομία, για τη στήριξη της οποίας απαιτείται η πρόσβαση σε μεγάλες ενεργειακές αγορές. Επιπλέον η αυξανόμενη βιομηχανική της παραγωγή διευρύνει τις ανάγκες για εύρεση νέων αγορών. Με βάση τα ζητήματα της εθνικής της ασφάλειας, καθώς και της οικονομικής εξάπλωσης η Ινδία αποτελεί σημαντικό δρώντα για την επίλυση του Αφγανικού προβλήματος.

Ο ρόλος της Ινδίας στο Αφγανιστάν

Ο γεωγραφικός χώρος του Αφγανιστάν αποτέλεσε τον προθάλαμο όλων όσων εισέβαλλαν από τα δυτικά στην Ινδική υποήπειρο. Σήμερα τα δύο κράτη δεν έχουν κοινά σύνορα καθόσον ανάμεσα τους παρεμβάλλεται το κράτος του Πακιστάν. Ιστορικά η Ινδία διατηρούσε φιλικές σχέσεις με το Αφγανιστάν ενισχύοντας το σε κρίσιμες περιόδους της ιστορίας του. Η μόνη περίοδος διατάραξης των μεταξύ τους σχέσεων, ήταν κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης των Ταλιμπάν¹⁰⁹ οι οποίοι, στο πλαίσιο των στενών δεσμών που διατηρούσαν με το Πακιστάν, υιοθέτησαν εχθρική στάση εναντίον της, συνδράμοντας στρατιωτικά τους μουσουλμάνους στο Κασμίρ.

Μετά την εγκατάσταση της Αλ Κάιντα στο Αφγανιστάν και τη διεθνοποίηση του τζιχάντ, δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να εξαχθεί η ισλαμική τρομοκρατία και στη γειτονική Ινδία. Εκμεταλλευόμενο τη δεξαμενή των έτοιμων να αναλάβουν δράση φανατικών μπουτζαχεντίν, το Πακιστάν αρχικά εξεδίωξε την Ινδία από το Αφγανιστάν προχωρώντας σε τρομοκρατικά κτυπήματα εναντίον της, με κυριότερα την κατάληψη αεροπλάνου των Ινδικών αερογραμμών το 2000 καθώς και τις βομβιστικές επιθέσεις εναντίον της Ινδικής πρεσβείας στην Καμπούλ τον Ιούλιο του 2008 και τον Οκτώβριο του 2009¹¹⁰. Επίσης εξήγαγε ακραίες ισλαμικές ομάδες στις αμφισβητούμενες περιοχές του Κασμίρ εκμεταλλευόμενο τον ισλαμικό πληθυσμό της περιοχής προκειμένου να αποσταθεροποιήσει τη χώρα.

---

¹⁰⁹ Raghav Sharma, "India and Afghanistan Charting the Future", Institute of Peace and Conflict Studies, New Delhi 2009 p.1

¹¹⁰ Mukhopadhaya Gautam, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010 p. 31

Η πτώση των Ταλιμπάν βοήθησε την ομαλοποίηση των σχέσεων των δύο χωρών. Παρότι παρείχε πολιτική και στρατιωτική υποστήριξη στη Βόρεια Συμμαχία, γρήγορα αποκατέστησε τις σχέσεις της με όλες τις εθνικές και πολιτικές ομάδες της χώρας συμπεριλαμβανομένων και των Παστούν. Υποστήριξε την κυβέρνηση Καρζάϊ από την έναρξη της θητείας, της υλοποιώντας ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο ανοικοδόμησης της χώρας. Έχοντας δαπανήσει περίπου 1,2 δις \$ σε δημιουργία αναπτυξιακών υποδομών, κατασκευές κοινωφελών έργων, καθώς και ανθρωπιστική βοήθεια η Ινδία αποτελεί σήμερα την 5^η χώρα από πλευράς οικονομικών παροχών¹¹¹. Το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων γίνεται σε έργα υποδομής και δεν σκοπεύουν στην εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας. Το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με την απόφαση της Ινδίας να μην αποστείλει στρατεύματα στο Αφγανιστάν συνέβαλε στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες.

Συμφέροντα και επιδιώξεις

Οι επιδιώξεις της Ινδίας στο Αφγανιστάν εντάσσονται στο πλαίσιο της στρατηγικής αντιπαλότητας με το Πακιστάν για την επιρροή στη χώρα. Το Πακιστάν στην προσπάθεια του να αντιπαρέλθει τον κίνδυνο ενός διμέτωπου αγώνα ανάμεσα σε μία εχθρική Ινδία και σε ένα καθοδηγούμενο από αυτήν Αφγανιστάν, ανέδειξε και στήριξε το κίνημα των Ταλιμπάν στην προσπάθεια αποσταθεροποίησης της Ινδίας. Η ύπαρξη μιας πλουραλιστικής σταθερής και βιώσιμης κυβέρνησης στην οποία δε θα συμμετέχουν ακραία ριζοσπαστικά στοιχεία αποτελεί την κύρια πολιτική επιδίωξη της Ινδίας, η οποία με τον τρόπο αυτό θα αναβαθμίσει την εθνική της ασφάλεια έναντι του Πακιστάν και θα πετύχει τη σταθεροποίηση του Αφγανιστάν. Στο ζήτημα της ασφάλειας εντάσσεται και ο περιορισμός διακίνησης ναρκωτικών, που πραγματοποιείται κυρίως διαμέσου του Πακιστάν. Αν και τα μέτρα που έλαβε η Ινδική κυβέρνηση είχαν ως αποτέλεσμα τη δραματική μείωση των μεταφερόμενων φορτίων, το πρόβλημα εξακολουθεί να απασχολεί τις Ινδικές αρχές. Το εμπόριο ναρκωτικών, στενά συνδεδεμένο με τη χρηματοδότηση των παραστρατιωτικών ισλαμικών ομάδων που δρουν κατά της Ινδίας ¹¹² επιδρά καθοριστικά στο ζήτημα εξαγωγής της Ισλαμικής τρομοκρατίας.

Πέρα όμως από το βασικό πρόβλημα της ασφάλειας, η Ινδία εμπλέκεται ενεργά στο Αφγανιστάν προκειμένου να διασφαλίσει τα οικονομικά της συμφέροντα. Όπως έχει

---

¹¹¹ Ibid, p. 31

¹¹² Raghav Sharma, "India and Afghanistan Charting the Future", Institute of Peace and Conflict Studies, New Delhi 2009 p.2

ήδη αναφερθεί η Ινδία είναι μια ταχέως οικονομικά αναπτυσσόμενη χώρα η οποία απεγνωσμένα ζητά ενεργειακούς πόρους καθώς και νέες αγορές προκειμένου να διοχετεύσει τα βιομηχανικά της προϊόντα. Για το λόγο αυτό θεωρεί επιβεβλημένη την εμπλοκή της στο Αφγανιστάν προκειμένου να εξασφαλίσει:

1. Την απόκτηση προσβάσεων, μέσω των σχεδιαζόμενων αγωγών, στα πετρελαιοπαραγωγά κράτη της Μέσης Ανατολής και του Καυκάσου, που θα της δώσουν τις δυνατότητες να υποστηρίξει την ακμάζουσα οικονομική της ανάπτυξη.

2. Τη δυναμική της είσοδο στις αγορές της Κεντρικής Ασίας και της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, μέσω των χερσαίων οδών που διέρχονται από το Αφγανιστάν και οι οποίες σήμερα βρίσκονται κάτω από την οικονομική κηδεμονία της Κίνας¹¹³.

Η προσπάθεια της Ινδίας να καταστήσει το Αφγανιστάν οικονομικό του εταίρο προσκρούει στο γεγονός ότι οι δύο χώρες δε μοιράζονται κοινά σύνορα. Η παρεμβολή του Πακιστάν, που εμφανίζεται απρόθυμο να επιτρέψει το ελεύθερο εμπόριο μεταξύ των δύο κρατών, εντείνει το πρόβλημα. Η συμπεριφορά αυτή πλήττει εξίσου το Αφγανιστάν, κυρίως στις ευαίσθητες νοτιοανατολικές επαρχίες, όπου οι φυλές των Παστούν διατηρούσαν παραδοσιακά ισχυρές εμπορικές σχέσεις με την Ινδία. Σε απάντηση η Ινδία συνάπτει εμπορικές συμφωνίες με το Ιράν, πραγματοποιώντας στρατηγικές επενδύσεις προκειμένου να αποκτήσει προσβάσεις στο Αφγανιστάν καθώς και στις αγορές της Κεντρικής Ασίας.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι η ύπαρξη ενός ενοποιημένου, αυτόνομου και μη εξτρεμιστικού Αφγανιστάν, σε συνάρτηση με την εκπλήρωση των ενεργειακών και οικονομικών της συμφερόντων αποτελούν τις κυριότερες επιδιώξεις της Ινδίας σχετικά με το μέλλον της στο Αφγανιστάν.

Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες

Τα συμφέροντα και οι επιδιώξεις της Ινδίας στο Αφγανιστάν, όπως έχουν ήδη παρουσιαστεί, φαίνεται να συμπίπτουν με τα ευρύτερα συμφέροντα των ΗΠΑ καθώς και με των λοιπών κυρίων δρώντων όπως της Ρωσίας, του Ιράν και σε περιορισμένο βαθμό με αυτά της Κίνας. Τα παραπάνω κράτη συμμαρίζονται την ανάγκη για ένα σταθερό Αφγανιστάν απαλλαγμένο από τα ακραία ισλαμικά στοιχεία των Ταλιμπάν και της Αλ Κάιντα, καθώς και τον περιορισμό διακίνησης των παραγόμενων ναρκωτικών.

---

¹¹³ Ibid

Εξετάζοντας όμως προσεκτικότερα τις γεωπολιτικές επιδιώξεις της Ινδίας, σε σχέση με τους λοιπούς κύριους δρώντες, θα ανακαλύψουμε ότι διαφορές υπάρχουν, σε ορισμένες δε περιπτώσεις είναι αρκετά σοβαρές έτσι ώστε να περιορίζουν περιθώρια συνεργασίας μεταξύ των κρατών αυτών.

Τα μόνα κράτη με τα οποία φαίνεται να υπάρχει προς το παρόν ταύτιση συμφερόντων είναι η Ρωσία και οι πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες του Τατζικιστάν, Ουζμπεκιστάν και Κιργιστάν. Αν και η ανάγκη της Ινδίας για υδρογονάνθρακες την οδηγεί σε τροχιά συνεργασίας με τη Ρωσία οι κοινές τους επιδιώξεις για περιφερειακή ηγεμονία πιθανώς μελλοντικά να τους οδηγήσουν σε σύγκρουση.

Οι διαφορές της Ινδίας με την Κίνα ανάγονται από την εποχή της Βρετανικής αποικιοκρατίας και αφορούν στις συνοριακές διευθετήσεις ανάμεσα στις δύο χώρες¹¹⁴. Οι αμοιβαίες συνοριακές αμφισβητήσεις οδήγησαν στον Σινο – Ινδικό πόλεμο του 1962 ο οποίος έληξε με περιφανή νίκη των Κινέζων. Το αποτέλεσμα του πολέμου αντιμετωπίστηκε από την Ινδία ως εθνική ταπείνωση γεγονός που επέδρασε αρνητικά στις σχέσεις των δύο χωρών. Την ήδη τεταμένη κατάσταση επιδείνωσε η προσέγγιση της Κίνας με το Πακιστάν, στο οποίο παρέχει σημαντική υποστήριξη σε διπλωματικό οικονομικό και στρατιωτικό τομέα. Η Κίνα επικαλείται ως βασικό λόγο της σχέσης που έχει αναπτύξει με το Πακιστάν, το γεγονός ότι μέσω αυτού καταφέρνει να ελέγχει τις ακραίες ισλαμικές ομάδες που δρουν στο έδαφός της. Από την άλλη πλευρά η Ινδία θεωρεί ότι η συμμαχία Κίνας – Πακιστάν έχει σαν απώτερο σκοπό την περιθωριοποίηση της ίδιας. Πιο συγκεκριμένα η Κίνα, στην προσπάθειά της να επικρατήσει πολιτικά στο Αφγανιστάν¹¹⁵ και οικονομικά στην Κεντρική Ασία και στον Καύκασο, χρησιμοποιεί το Πακιστάν προκειμένου να την αφήσει εκτός παιχνιδιού.

Όσον αφορά τις σχέσεις της με το Ιράν υπάρχουν κοινοί δεσμοί καθόσον τα δύο κράτη επεδίωξαν την πτώση των Ταλιμπάν ενισχύοντας τους πολέμαρχους της Βόρειας Συμμαχίας. Το κύριο σημείο τριβής μεταξύ τους είναι η παραμονή των στρατιωτικών δυνάμεων των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν. Η Ινδία θεωρεί ότι η παραμονή των δυνάμεων

---

¹¹⁴ Η γραμμή Μακ Μάχον, ονομασία της αμφισβητούμενης Σινο - Ινδικής μεθόριου, επιβλήθηκε από τους Βρετανούς το 1914 στα πλαίσια της συνθήκης μεταξύ των Βρετανικών Ινδιών και του Θιβέτ με τη σύμφωνη γνώμη της τότε αδύναμης και πολιτικά κατευθυνόμενης Κινεζικής Αυτοκρατορίας. Μετά την αποχώρηση των Βρετανών από τις Ινδίες, η γραμμή Μακ Μάχον κληροδότησε μια βορειοδυτική μεθόριο η οποία ελάχιστη σχέση είχε με την πραγματικότητα των λαών που κατοικούσαν εκεί, καθώς και με τη δίκαιη κατανομή των πόρων και των ορεινών διαβάσεων.

¹¹⁵ Η Κίνα ενδιαφέρεται για τον ορυκτό πλούτο του Αφγανιστάν έχοντας επενδύσει τεράστια ποσά σε ορυχεία χαλκού και λιθίου.

αυτών στη χώρα εξασφαλίζει την ίδια, αποτρέποντας την επάνοδο των Ταλιμπάν στη εξουσία, ικανοποιώντας με τον τρόπο αυτό την κύρια επιδίωξη της για ασφάλεια.

Το κράτος με το οποίο η Ινδία έχει ελάχιστα σημεία επαφής είναι το Πακιστάν. Τα αντικρουόμενα συμφέροντα δεν αφήνουν κανένα περιθώριο προσέγγισης μεταξύ τους. Η Ινδία θεωρεί ότι ουσία της μεταξύ τους διαμάχης βρίσκεται στις ανεκπλήρωτες επιδιώξεις των Πακιστανών για την τελική επικράτηση στο Κασμίρ, στόχο τον οποίο η στρατιωτική ελίτ που ελέγχει τη χώρα ποτέ δεν πρόκειται να εγκαταλείψει¹¹⁶. Από την άλλη πλευρά το Πακιστάν θεωρεί ότι η προσπάθεια της Ινδίας να διεισδύσει στο Αφγανιστάν έχει σκοπό την στρατηγική κύκλωση του ίδιου.

Τέλος η Ινδία φαίνεται να είναι ο μοναδικός από τους κύριους δρώντες που θίγεται λιγότερο από την παραμονή των ΗΠΑ στην περιοχή, καθόσον αυτές αποτελούν εγγύηση για την ασφάλεια και τη σταθερότητα. Η Ινδική κυβέρνηση πιστεύει ότι η πολιτική της «Αφγανοποίησης» του πολέμου που προωθεί η κυβέρνηση των ΗΠΑ θα καταλήξει σε επικράτηση των Ταλιμπάν με απρόβλεπτες για την ίδια συνέπειες. Σημείο τριβής στις σχέσεις των δύο χωρών αποτελεί η εμμονή των ΗΠΑ να προχωρήσουν σε διευθέτηση του Αφγανικού προβλήματος, διασφαλίζοντας πρωτίστως τα συμφέροντα του Πακιστάν. Η Ινδία αντιδρά στην προοπτική αυτή, καθόσον ένα δυνατό Πακιστάν στηριζόμενο από τις ΗΠΑ θα συνεχίσει να αποτελεί απειλή για την ίδια και την ασφάλεια της.

---

¹¹⁶ Mukhopadhaya Gautam, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010 p. 34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ» ΙΡΑΝ

«Το Ιράν πρέπει να αποφασίσει αν αποτελεί κράτος ή εστία προβλημάτων. Αν είναι κράτος τότε θα πρέπει να κατανοήσει ότι τα συμφέροντα του δεν αντιτίθενται των δικών μας. Αν όμως επιδιώκει την αποσταθεροποίηση στην περιοχή τότε είναι δύσκολο να έρθουμε σε συμφωνία μαζί του.»

Χένρι Κίσινγκερ

Γενικά

Το Ιράν αποτελεί το κέντρο της Μέσης Ανατολής, μιας περιοχής με τα μεγαλύτερα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου παγκοσμίως. Το Ιράν από την εποχή της Ισλαμικής Επανάστασης¹¹⁷ μεταλλάχθηκε από πιστό σύμμαχο, σε πολέμιο των αμερικανικών συμφερόντων στην Μέση Ανατολή¹¹⁸. Η αλλαγή στην πολιτική του καθώς και τα γεγονότα που ακολούθησαν την πτώση του Σάχη, οδήγησαν στην απομόνωση από τις ΗΠΑ και τους δυτικούς συμμάχους τους, αυξάνοντας παράλληλα τις σχέσεις του αρχικά με την Κίνα και στη συνέχεια με την ΕΣΣΔ.

Οι αλλαγές που επέβαλλε στο διεθνές σύστημα η τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου συνέβαλαν στην αναθεώρηση της στρατηγικής περιθωριοποίησης της χώρας από το δυτικό στρατόπεδο. Στη νέα γεωπολιτική κατάσταση που διαμορφώνεται, το Ιράν είναι σε θέση να παίξει ρυθμιστικό ρόλο, γεγονός που ολοένα και περισσότεροι αναγνωρίζουν στις ΗΠΑ¹¹⁹. Μια πιθανή συνεργασία με τις ΗΠΑ σε καμία περίπτωση δεν θα αμβλύνει τις μεγάλες διαφορές των δύο χωρών σχετικά με το πυρηνικό πρόγραμμα της χώρας. Η ανάγκη όμως των ΗΠΑ να προχωρήσουν σε επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στο Αφγανιστάν είναι πιθανόν να οδηγήσει σε μια μεσοπρόθεσμη σύμπλευση των δύο χωρών από την οποία αμφότερες σκοπεύουν να ωφεληθούν.

Ο ρόλος του Ιράν στο Αφγανιστάν

Συνορεύοντας από τα δυτικά με το Αφγανιστάν, το Ιράν δεν αντιμετωπίζει συνοριακές διαφορές όμοιες με αυτές του Πακιστάν. Παρόλα αυτά, προβλήματα σχετικά

---

¹¹⁷ Η Ισλαμική επανάσταση, ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1978. Την 1η Απριλίου του 1979, το Ιράν έγινε και επίσημα ισλαμική δημοκρατία. Το Δεκέμβριο του 1979, η χώρα ενέκρινε ένα θεοκρατικό σύνταγμα, με το οποίο ο Χομεϊνί έγινε ανώτατος αρχηγός της χώρας.

¹¹⁸ Οι σχέσεις του Ιράν με τις ΗΠΑ διαβρώθηκαν ταχύτατα κατά την περίοδο της ισλαμικής επανάστασης, καθώς στις 4 Νοεμβρίου του 1979 ομάδα Ιρανών φοιτητών κατέλαβαν την αμερικανική πρεσβεία στην Τεχεράνη κρατώντας ομήρους το προσωπικό της.

¹¹⁹ Sadjadpour Karim, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010, p 39-40.

με την πρόσβαση σε υδάτινους πόρους, ενδεχομένως να αποτελέσουν εστίες έντασης στις σχέσεις των δύο κρατών.

Το Ιράν έχει κατορθώσει να πετύχει πολιτική και οικονομική επιρροή στο Αφγανιστάν συνεισφέροντας οικονομικά στην προσπάθεια σταθεροποίησης του. Πέρα της οικονομικής βοήθειας, η οποία κυμαίνεται περίπου σε 1 δις δολάρια, ηλεκτροδοτεί τις δυτικές επαρχίες της χώρας. Παράλληλα προωθεί ένα μεγάλο κατασκευαστικό σχέδιο, όσον αφορά σε οδικούς, σιδηροδρομικούς άξονες καθώς και έργων κοινής ωφελείας, στα πλαίσια της ενδυνάμωσης των διμερών εμπορικών συναλλαγών¹²⁰. Τα τελευταία χρόνια πραγματοποίησε σημαντικές εμπορικές επενδύσεις, με επίκεντρο τη πόλη Χεράτ¹²¹ καθιστώντας την κύριο εμπορικό του σταθμό στην προσπάθεια του να διεισδύσει οικονομικά στις αγορές της Κεντρικής Ασίας. Ελέγχοντας μια πολυάριθμη μειονότητα σιιτών στα δυτικά του Αφγανιστάν, από νωρίς διεκδίκησε το δικαίωμα της ανάμειξης του στη χώρα. Με την έναρξη της σοβιετικής εισβολής το Ιράν άρχισε να ενισχύει οικονομικά τους σιίτες Χαζάρους, τους οποίους αν και μειοψηφία απαίτησε να συμμετάσχουν σε ποσοστό 25% σε οποιαδήποτε μελλοντική κυβέρνηση. Όλες οι προσπάθειες του Ιράν για μεγαλύτερη εμπλοκή στη χώρα εύρισκαν εμπόδιο στην επιμονή των ΗΠΑ να τους κρατούν στο περιθώριο, προωθώντας περισσότερο προσφιλή τους καθεστώτα, όπως αυτό της Σαουδικής Αραβίας¹²². Το Ιράν αντιστεκόμενο στην πολιτική των ΗΠΑ προχώρησε στη σύναψη στενών σχέσεων με τη Ρωσία καθώς και με τις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες του Ουζμπεκιστάν και Τατζικιστάν.

Ο αιματηρός εμφύλιος πόλεμος που ακολούθησε την αποχώρηση των Σοβιετικών είχε ως αποτέλεσμα την άνοδο στην εξουσία των ακραίων σουνιτών Ταλιμπάν. Η κατάρρευση του Αφγανικού κράτους μεγάλωσε την ανασφάλεια του Ιράν εξαιτίας της παράνομης εισροής ναρκωτικών καθώς και προσφύγων, επιτείνοντας τα οικονομικά προβλήματα της χώρας. Ιδιαίτερα απασχολούσε τους Ιρανούς η υποστήριξη των Ταλιμπάν σε αντικαθεστωτικές ιρανικές σουνιτικές ομάδες οι οποίες είχαν σκοπό την ανατροπή του καθεστώτος και την επιβολή νέου στα πρότυπα των Ταλιμπάν. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε τους Ιρανούς να στηρίξουν τους ομόγλωσσους Τατζίκους του Αχμάντ Σαχ

---

¹²⁰ Kjaernet Heidi - Torjesen Stina, "Afghanistan and Regional Instability", Norwegian Institute of International Affairs, Oslo 2008 p10

¹²¹ Karim Sadjadpour, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010, p 40.

¹²² Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα, Ενωάλιος 2000 σελ 399.

Μασούντ εφοδιάζοντας τους με μεγάλες ποσότητες πυρομαχικών και όπλων. Οι εκατέρωθεν ενέργειες παραλίγο να οδηγήσουν σε ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των δύο κρατών η οποία αποφεύχθηκε την τελευταία στιγμή ύστερα από διαμεσολαβητική προσπάθεια που ανέλαβε το Πακιστάν. Η εμπλοκή του όμως περιέπλεξε την κατάσταση αφού όπως αποδείχθηκε ενήργησε εις όφελος των δικών του συμφερόντων με αποτέλεσμα τη διατάραξη των σχέσεων του με το Ιράν.

Η αρχική ανοχή των ΗΠΑ έναντι στους Ταλιμπάν βασίστηκε εν μέρει και στην εχθρική τους στάση προς το Ιράν, το οποίο πίστευαν ότι θα περιόριζαν. Κατά ειρωνικό όμως τρόπο η απειλή για τη Δύση δεν προέρχονταν από τον σιϊτικό αλλά από τον σουνιτικό φονταμενταλισμό. Η αλλαγή στην αντίληψη των ΗΠΑ για τους Ταλιμπάν τους οδήγησε πιο κοντά σε μια πιθανή συνεργασία με το Ιράν το οποίο έχει ήδη κρατήσει μια συνετή στάση στις κρίσεις της περιοχής επιδεικνύοντας σταθεροποιητικό ρόλο. Αποτελεί την μόνη περιφερειακή δύναμη μαζί με την Ινδία που αντιτάχθηκε στους Ταλιμπάν συμπλέοντας στο σημείο αυτό με την πολιτική των ΗΠΑ¹²³.

Συμφέροντα και επιδιώξεις

Το Ιράν μέσα από την επίλυση του Αφγανικού προβλήματος επιθυμεί την αναβάθμιση του ρόλου του ως περιφερειακής δύναμης, την παύση της διεθνούς απομόνωσης του, καθώς και την αποδοχή του από τις ΗΠΑ και τη διεθνή κοινότητα ως παράγοντα σταθερότητας στην Κεντρική Ασία και την Μέση Ανατολή. Στην προσπάθεια να πετύχει τους σκοπούς του, επιδιώκει μια σταθερή κρατική δομή στο Αφγανιστάν στην οποία οι ακραίοι τουλάχιστον Ταλιμπάν δεν θα αποτελούν κύριο συστατικό. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα συνοψίζονται στα κάτωθι¹²⁴:

1. Η παράνομη είσοδος περίπου 2 εκ. παράνομων Αφγανών μεταναστών τις τρεις τελευταίες δεκαετίες. Το Ιράν δεν επιθυμεί την είσοδο επιπλέον αριθμού προσφύγων λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης και των υψηλών ποσοστών ανεργίας που αντιμετωπίζει. Ήδη έχει ξεκινήσει ένα σχέδιο επαναπροώθησης μεγάλου αριθμού προσφύγων στο Αφγανιστάν αυξάνοντας την ένταση στις μεταξύ τους σχέσεις.

2. Ο εισαγόμενος σουνιτικός φονταμενταλισμός ως απόρροια της πολιτικής των Ταλιμπάν, οι οποίοι κατάφεραν να εκμεταλλευθούν όχι μόνο τη σουνιτική μειοψηφία της χώρας αλλά και το τεράστιο κύμα Αφγανών προσφύγων.

---

¹²³ Ρούσσος Σωτήρης, «Η πολιτική των ΗΠΑ στη Μ. Ανατολή», Εξωτερικά θέματα, τευχ 4, Ιαν 2002

¹²⁴ Karim Sadjadpour, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010, p 39-40.

3. Τα μεγάλα ποσοστά οπιομανών,¹²⁵ που προκαλεί το διεξαγόμενο, από τους Αφγανούς πολέμαρχους, λαθρεμπόριο οπίου. Το Ιράν έχει δαπανήσει περίπου 500 εκ. δολάρια στην κατασκευή φράκτη στα σύνορα με το Αφγανιστάν, καθώς και στη δημιουργία συνοριακής υπηρεσίας προκειμένου να περιορίσει το λαθρεμπόριο.

Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες

Το κράτος που επηρεάζεται περισσότερο από τις ενέργειες του Ιράν στην περιοχή είναι οι ΗΠΑ. Σε γενικές γραμμές τα μεσοπρόθεσμα συμφέροντα των δύο χωρών ταυτίζονται, κυρίως σε θέματα οικονομίας, περιορισμού της διακίνησης ναρκωτικών καθώς και της ανασυγκρότησης ενός σταθερού Αφγανιστάν απαλλαγμένου από ακραία σουνιτικά στοιχεία. Η Τεχεράνη αποδέχεται ότι, η παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή αποτελεί τον κύριο αποτρεπτικό παράγοντα για την επικράτηση των αναγεννημένων Ταλιμπάν. Έχοντας γευθεί την επιθετική και αποσταθεροποιητική τους δράση είναι πιθανόν ότι δε θα δίσταζε ακόμα και να συμμαχήσει με τις ΗΠΑ προκειμένου να μην επαναληφθεί το σενάριο αυτό. Επιπλέον η πολιτική ηγεσία του Ιράν προσβλέπει μέσα από την περιορισμένη σύμπλευση με τις ΗΠΑ, την ευκαιρία να αποκαταστήσει με αργά και σταθερά βήματα τις σχέσεις μαζί τους χωρίς να προκαλέσει το σκληροπυρηνικό κλήρο, που ελέγχει τους μηχανισμούς εξουσίας στη χώρα¹²⁶. Ωστόσο η σκληροπυρηνική πτέρυγα που κατέχει την εξουσία θεωρεί ότι, η εχθρότητα προς τις ΗΠΑ αποτελεί βασικό πυλώνα στήριξης της πολιτικής της. Σύμφωνα με αυτή η μακροχρόνια παραμονή μεγάλων στρατιωτικών μονάδων των ΗΠΑ, ιδιαίτερα μετά τη δημιουργία της αεροπορικής βάσης Σιντάντ 100χλμ από τα σύνορα του, αποτελεί άμεσο κίνδυνο σε περίπτωση απόφασης των Αμερικανών να επιτεθούν. Έχοντας φιλοδοξίες να καταστούν πυρηνική δύναμη γνωρίζει ότι αυτό αντιβαίνει στις ηγεμονικές επιδιώξεις των ΗΠΑ, τις οποίες σε βάθος χρόνου θα κληθεί να αντιμετωπίσει. Αν και το Ιράν, όπως έχει ήδη ειπωθεί, αποτελεί θιασώτη της σταθερότητας στο Αφγανιστάν και κύριο υποστηρικτή της κυβέρνησης Καρζάϊ, εντούτοις σύμφωνα με πληροφορίες της Νατοϊκής Διοίκησης, προμηθεύει με όπλα και εκρηκτικούς μηχανισμούς ένα ευρύ φάσμα του Αφγανικού αντάρτικου στην προσπάθειά του να μεγιστοποιήσει τα πολιτικά του οφέλη από μια πιθανή αποτυχία της στρατηγικής των ΗΠΑ. Ενισχύοντας τους Χαζάρους, Τατζίκους, Ουζμπέκους καθώς και τους Παστούν όχι μόνο μεγιστοποιεί την επιρροή του

---

¹²⁵ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενωάλιος 2000 σελ 405. Ο αριθμός των οπιομανών υπολογίζεται σε τρία εκατομμύρια.

¹²⁶ Χρυσοβέργης Γιάννης, «Κόβοντας και ράβοντας το μέλλον του Αφγανιστάν», Εξωτερικά θέματα, τευχ 4, Ιαν 2002

αλλά πετυχαίνει την αποδυνάμωση των ΗΠΑ καθιστώντας προφανή τη δυνατότητα του να αποσταθεροποιήσει τη χώρα όποτε κρίνει ότι τα συμφέροντα του απειλούνται¹²⁷.

Ο άλλος κύριος δρώντας που επηρεάζει άμεσα τις γεωπολιτικές επιδιώξεις του Ιράν είναι το Πακιστάν. Αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι σχέσεις των δύο κρατών διατηρούνται σε ένα ανεκτό επίπεδο, λαμβανομένου υπόψη ότι στα τέλη της δεκαετίας του 1990, έφθασαν στα πρόθυρα πολέμου¹²⁸. Η μόνιμη πρακτική του Πακιστάν να εξάγει ισλαμικές τρομοκρατικές ομάδες σε κράτη με τα οποία δε διατηρεί καλές σχέσεις επιβαρύνει το όποιο καλό κλίμα. Επίσης οι στενές σχέσεις που διατηρεί με τις ΗΠΑ και τη Σαουδική Αραβία καθώς και οι μεθοριακές διενέξεις στη μεθόριο του Βελουχιστάν¹²⁹, το φέρνουν αντιμέτωπό με τις στρατηγικές επιδιώξεις του Ιράν.

Όσον αφορά τους λοιπούς δρώντες το Ιράν διατηρεί σχέσεις συνεργασίας με τη Ρωσία και με την Ινδία. Τόσο το Ιράν όσο και η Ινδία δεν επιθυμούν την επάνοδο των Ταλιμπάν με αποτέλεσμα τη στενή συνεργασία τους στην καταπολέμηση της διασυνοριακής τρομοκρατίας που εκπορεύεται από τις αυτόνομες φυλετικές περιοχές του Πακιστάν. Οι δύο χώρες συνεργάζονται στο οικονομικό όσο και στο ενεργειακό πεδίο, αυξάνοντας την μεταξύ τους εξάρτηση¹³⁰.

Συμπερασματικά μπορούμε να αναφέρουμε ότι το Ιράν είναι σε θέση να διαδραματίσει σταθεροποιητικό ρόλο στο μέλλον της περιοχής, αναλαμβάνοντας μεγάλο μερίδιο στην ανασυγκρότηση του Αφγανιστάν είτε συνεισφέροντας οικονομικά είτε καταπολεμώντας τη διακίνηση των ναρκωτικών και της λαθρομετανάστευσης. Η στάση του όμως θα καθορισθεί από τη συμπεριφορά των ΗΠΑ απέναντι του, αφού το σκληροπυρηνικό θρησκευτικό κατεστημένο που εξουσιάζει τη χώρα δεν είναι διατεθειμένο να απεμπολήσει την ευκαιρία για περιφερειακή ηγεμονία που θα του εξασφαλίσει η κατασκευή του πυρηνικού όπλου.

---

¹²⁷ Sadjadpour Karim, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010, p 43

¹²⁸ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενωάλιος 2000 σελ 407.

¹²⁹ Αποτελεί τη μεγαλύτερη περιφέρεια του Πακιστάν η οποία συνορεύει με το Αφγανιστάν και το Ιράν. Στις περιοχές που συνορεύουν με το Ιράν κατοικούν σιίτικοί πληθυσμοί που επηρεάζονται από αυτό. Η μεγάλη στρατηγική σημασία της περιοχής οφείλεται στο φυσικό αέριο και ορυκτά που διαθέτει. Εντός της επικράτειας της βρίσκονται σημαντικό το λιμάνι του Γκουαντάρ καθώς και το πολύ σημαντικό πέρασμα του Κοτζάκ το οποίο συνδέει το Βελουχιστάν με το νοτιοανατολικό Αφγανιστάν.

¹³⁰ Sadjadpour Karim, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010, p 42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ζ» ΚΙΝΑ

«Τη στιγμή που οι ΗΠΑ πληρώνουν με αίμα και χρήμα την εξασφάλιση της ασφάλειας στο Αφγανιστάν οι Κινέζοι καρπώνονται χωρίς καμία θυσία τα κέρδη»

Ρόμπερτ Κάπλαν¹³¹

Γενικά

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας είναι η πολυπληθέστερη χώρα στον κόσμο ενώ η έκταση της την καθιστά την μεγαλύτερη γεωγραφικά χώρα της Ανατολικής Ασίας. Σήμερα αποτελεί μια ταχέως αναπτυσσόμενη χώρα με τεράστιες οικονομικές δυνατότητες. Η ιστορία της είναι ιστορία εθνικού μεγαλείου. Οι Κινέζοι θεωρούν τη χώρα τους ως το φυσικό κέντρο του κόσμου και τον πολιτισμό τους σπουδαιότερο όλων. Μέχρι το 17^ο αιώνα κατείχε την πρώτη θέση στην αγροτική παραγωγή, το βιομηχανικό νεωτερισμό και το βιοτικό επίπεδο¹³². Τα επόμενα χρόνια η κατάσταση αυτή έμελε να αλλάξει καθόσον η χώρα δέχθηκε εισβολές από τις Μεγάλες Ευρωπαϊκές δυνάμεις καθώς και από την Ιαπωνία γεγονός που αποτέλεσε πλήγμα για το αυτοκρατορικό της μεγαλείο. Η ταπείνωση από τους ξένους εισβολείς θεωρήθηκε προσωπική προσβολή για κάθε Κινέζο, μια κατάσταση η οποία θα έληγε μόνο με την πρέπουσα τιμωρία. Υπεύθυνοι για την ταπείνωση της χώρας θεωρήθηκαν κατά σειρά η Μ. Βρετανία, η Ιαπωνία, η Ρωσία και οι ΗΠΑ. Κατά την άποψη τους η ιστορία τιμώρησε ήδη τις τρεις χώρες και γρήγορα θα έρθει η ώρα και της τέταρτης¹³³. Λόγω των ιλιγγιωδών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, η χώρα βρίσκεται σε τεράστια ανάγκη για δύο κυρίως πράγματα. Κατά πρώτον ζητά απεγνωσμένα πρόσβαση σε ενεργειακές πηγές και ορυκτό πλούτο ενώ κατά δεύτερον πρόσβαση σε ολοένα και περισσότερες αγορές.

Η χώρα σήμερα διαθέτει όλα τα απαιτούμενα εφόδια προκειμένου να διεκδικήσει με αξιώσεις το ρόλο του ηγεμόνα στη Βορειοανατολική Ασία υποσκελίζοντας άλλες περιφερειακές δυνάμεις όπως η Ρωσία, η Ινδία και η Ιαπωνία. Δεδομένου ότι θα χρησιμοποιήσει το τεράστιο οικονομικό δυναμικό της προκειμένου να αυξήσει τις στρατιωτικές της δυνάμεις μένει να δούμε αν θα αποτελέσει το μελλοντικό ηγεμόνα ο οποίος θα αμφισβητήσει τις ΗΠΑ για την κυριαρχία σε παγκόσμιο επίπεδο¹³⁴.

¹³¹ Kaplan Robert, "Beijing's Afghan Gamble," *New York Times*, October 7, 2009

¹³² Brzezinski Zbigniew, *Η Μεγάλη Σκακιέρα*, Εκδόσεις. Νέα Σύνορα – Λιβάνης Αθήνα 1998 σελ 272.

¹³³ Ibid

¹³⁴ Mearsheimer John, «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», Ποιότητα Αθήνα 2006 σελ 772

Ο ρόλος της Κίνας στο Αφγανιστάν

Η Κίνα συνορεύει με το Αφγανιστάν μέσω ενός στενού διαδρόμου. Οι σχέσεις των δύο χωρών ήταν ανέκαθεν καλές, εκτός από την περίοδο διακυβέρνησης των Ταλιμπάν, οπότε οι σχέσεις τους διαταράχθηκαν λόγω των προσπαθειών της Αλ Κάϊντα να κινητοποιήσει τους Ουϊγούρους της επαρχίας Ξι Γιάνγκ. Μετά την εισβολή των ΗΠΑ, ήταν από τις πρώτες χώρες, η οποία φρόντισε να αποκαταστήσει διπλωματικές σχέσεις με το καθεστώς του Καρζαΐ, παρέχοντας άμεσα ανθρωπιστική βοήθεια της τάξεως των 5 εκατ. δολαρίων. Το αρχικό της ενδιαφέρον συνεχίστηκε εντονότερο με την ανάληψη έργων για την ανοικοδόμηση του Αφγανιστάν καθώς και με την παροχή διπλωματικής υποστήριξης μέσω της Διακήρυξης για Σχέσεις Καλής Γειτονίας¹³⁵. Εκτός αυτού οι δύο χώρες υπέγραψαν πλήθος διμερών συμφωνιών για την οικονομική ανάπτυξη και την τεχνολογική συνεργασία. Την τελευταία δεκαετία η Κίνα αυξάνει συνεχώς την εμπλοκή της στο Αφγανιστάν. Προσφέροντας οικονομική βοήθεια που ξεπερνά κατά 1 δις \$ τα υπόλοιπα κράτη, το 2007 απέκτησε τα δικαιώματα του μεγαλύτερου μεταλλείου χαλκού δαπανώντας 3,5 δις\$¹³⁶. Η σημασία της επένδυσης αυτής είναι πολύ σημαντική για το Αφγανιστάν, διότι η συμφωνία προβλέπει τη δημιουργία εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μαζί με σχολεία, τζαμιά ακόμα και σιδηροδρομικού δικτύου, δημιουργώντας 4000 νέες θέσεις εργασίας¹³⁷.

Παρότι δεν απέστειλε έως τώρα στρατεύματα της στο Αφγανιστάν, προκειμένου να συμμετάσχει στη σταθεροποίηση της χώρας, εντούτοις παρείχε σε περιορισμένη κλίμακα εκπαίδευση στην Αφγανική Αστυνομία, καθώς και σε ομάδες εκκαθαρίσεως ναρκών. Οι Κινέζοι φαίνεται να έχουν προτείνει στον Καρζαΐ παροχή στρατιωτικής αποστολής για την εκπαίδευση του Στρατού, σε περίπτωση που οι ΗΠΑ επιλέξουν να αποχωρήσουν από τη χώρα. Με την πράξη τους προσβλέπουν στην απόκτηση πολύτιμης στρατιωτικής εμπειρίας σε θέματα αντιμετώπισης ανταρτών. Επίσης εκτιμούν ότι έτσι θα προφυλάξουν από τη δράση ακραίων ισλαμικών ομάδων την αυτόνομη επαρχία Ξι Γιανγκ, αποκτώντας ταυτόχρονα μεγαλύτερη επιρροή στο Αφγανιστάν¹³⁸.

---

¹³⁵ Πρόκειται για κοινή διακήρυξη μεταξύ των έξι χωρών που συνορεύουν με το Αφγανιστάν και τα οποία συμφωνούν να σεβαστούν την κυριαρχία και την εδαφική συνοχή της χώρας.

¹³⁶ P. Ng Tiffany, "China's Role in Shaping the Future of Afghanistan", Carnegie Endowment for International Peace, Sep 2010, p. 3.

¹³⁷ Wines Michael, "China Willing to Spend Big on Afghan Commerce," *New York Times*, Dec 30, 2009.

¹³⁸ Intelligence Online (Paris), "Beijing Courts Karzai," April 22, 2010, προσπελάσθηκε την 15 Σεπ 2011 <http://www.intelligenceonline.com/government-intelligence/2010/04/22/beijing-courts-karzai.83363184-ART-REC>.

Συμφέροντα και επιδιώξεις

Τα συμφέροντα της Κίνας στο Αφγανιστάν σχετίζονται με την προσπάθεια ανάδειξης της σε περιφερειακό ηγεμόνα, η οποία βραχυπρόθεσμα θα τη φέρει αντιμέτωπη με τις λοιπές μεγάλες δυνάμεις της περιοχής, όπως τη Ρωσία και την Ινδία. Μακροπρόθεσμα εκτιμάται ότι θα αυξήσει την αντιπαλότητα της με τις ΗΠΑ. Η Κίνα μέχρι πρόσφατα αποτελούσε έναν μάλλον παθητικό παίκτη, περιορίζοντας τα συμφέροντα της αποκλειστικά στην υποστήριξη της πολιτικής του Πακιστάν, στενού σύμμαχου της στην περιοχή. Η σημερινή της πολιτική έναντι του Αφγανιστάν έχει διαφοροποιηθεί, καθώς λόγω της τεράστιας οικονομικής της ανάπτυξης η αναζήτηση νέων αγορών και πλουτοπαραγωγικών πηγών θεωρούνται εξίσου σημαντικές με τα θέματα που άπτονται της εθνικής της ασφάλειας.

Ο έλεγχος της πολιτικής κατάστασης στο Αφγανιστάν αποτελεί την ύψιστη επιδίωξη της Κίνας καθόσον έχει αντίκτυπο και στην εσωτερική της ασφάλεια. Η ανάπτυξη εξτρεμιστικών αποσχιστικών κινημάτων, προήλθε από την υποστήριξη που αυτές έτυχαν από τους Ταλιμπάν και την Αλ Κάϊντα. Συναφές με το θέμα της ασφάλειας είναι και η διακίνηση του Αφγανικού οπίου. Η Κίνα πιστεύει ότι όση μεγαλύτερη είναι η εμπλοκή της στο Αφγανιστάν τόσο περισσότερο θα μπορεί να ελέγχει τα κυκλώματα που εμπορεύονται τα ναρκωτικά και ταυτόχρονα να περιορίσει τη δράση τους στο έδαφος της και ιδιαίτερα στην αυτόνομη επαρχία Ξι Γιανγκ.

Η Κίνα, λόγω της ραγδαίας οικονομικής της ανάπτυξης, εποφθαλμιά το σπουδαίο ορυκτό πλούτο της χώρας με αποτέλεσμα να έχει δαπανήσει έως σήμερα σημαντικά ποσά στην αξιοποίηση και την εκμετάλλευση του¹³⁹. Σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, όπου το πολιτικό σύστημα μπορεί να καθυστερήσει μία μεγάλη επένδυση που πρόκειται να πραγματοποιήσει η χώρα, οι πολιτικές δομές της Κίνας δίνουν τη δυνατότητα να διοχετεύονται τεράστια κεφάλαια σε μικρό σχετικά χρόνο, αποδεδειγμένες από τον κρατικό έλεγχο. Οι Κινέζοι εκτιμούν ότι μέσω των επενδύσεων τους θα κατορθώσουν να αποκτήσουν τα πολιτικά εκείνα ερείσματα που θα τους επιτρέψουν να ελέγχουν τους εμπορικούς και τους ενεργειακούς δρόμους που σχεδιάζονται στην περιοχή. Χωρίς να υποτιμούν τα θέματα που αφορούν στην εθνική τους ασφάλεια, έχουν επιδοθεί σε μία κούρσα για την παγκόσμια οικονομική πρωτοκαθεδρία. Γνωρίζουν πολύ καλά ότι για να συνεχίσουν τη φρενήρη οικονομική τους ανάπτυξη είναι απαραίτητη η πρόσβαση τους

---

¹³⁹ Η μεγαλύτερη επένδυση σε εκμετάλλευση ορυκτού πλούτου στο Αφγανιστάν έχει πραγματοποιηθεί από την Κίνα στο ορυχείο χαλκού Αινάκ.

σε ενεργειακά κοιτάσματα καθώς και σε ορυκτό πλούτο και το Αφγανιστάν με το πλούσιο υπέδαφος του και τις ενεργειακές και εμπορικές οδούς του μπορεί να τους τα παρέχει.

Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες

Σύμφωνα με το μοντέλο της περιφερειακής προσέγγισης που εξετάζεται, η Κίνα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους δρώντες, τουλάχιστον σε οικονομικό επίπεδο. Η συμπεριφορά της, όπως προκύπτει και από τις επιδιώξεις της χαρακτηρίζεται από ρεαλισμό και συνέπεια.

Το Πακιστάν είναι το κράτος με τη μεγαλύτερη σημασία για την Κίνα, με το οποίο διατηρεί μια μακρά προνομιακή σχέση. Η ύπαρξη ενός ενιαίου και σταθερού Πακιστάν αποτελεί κύριο μέλημα της καθόσον αποτρέπει την Ινδία να κυριαρχήσει στην Κεντρική Ασία εμποδίζοντας την ταυτόχρονα να αφοσιωθεί στη στρατηγική διαμάχη της με την Κίνα. Ένα συνεργαζόμενο Πακιστάν θα παρείχε πληροφορίες συνεισφέροντας στην συγκράτηση αλλά και στην καταπολέμηση των ακραίων ισλαμικών ομάδων που δρουν αποσχιστικά στην αυτόνομη επαρχία του Ξι Γιανγκ. Επιπλέον θα διευκόλυνε τον οικονομικό σχεδιασμό της Κίνας, παρέχοντας ασφαλή πρόσβαση στις εμπορικές και ενεργειακές οδούς της περιοχής. Ενώ όμως το Πακιστάν αποτελεί πολύτιμο σύμμαχο στην προσπάθεια συγκράτησης της Ινδίας, προβληματισμός προκαλείται σχετικά με την δράση των αποσχιστικών οργανώσεων Ουϊγούρων, οι οποίοι βρίσκουν καταφύγιο στο έδαφος του. Το Πεκίνο γνωρίζοντας τις σχέσεις μελών της Πακιστανικής κυβέρνησης καθώς και των μυστικών υπηρεσιών με ακραίες ισλαμικές ομάδες τόσο εντός της χώρας όσο και στην Αφγανική επικράτεια, προσπαθεί να τις περιορίσει χωρίς όμως να διακινδυνεύει την ενότητα του Πακιστάν.

Η Ινδία αποτελεί βραχυπρόθεσμα το μεγάλο αντίπαλο για τη διεκδίκηση της ηγεμονίας στην περιοχή. Οι δύο χώρες έχουν σημαντικές και δισεπίλυτες συνοριακές διαφορές, απότοκο της Βρετανικής εμπλοκής, γεγονός που τους οδήγησε στο Σινό-Ινδικό πόλεμο του 1962. Διαθέτοντας αμφότερες ταχέως αναπτυσσόμενες οικονομίες, ανταγωνίζονται μεταξύ τους για τις ενεργειακές πηγές και τις αγορές των χωρών της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Όπως έχει ήδη αναφερθεί η Κίνα χρησιμοποιεί την προνομιακή της σχέση με το Πακιστάν προκειμένου η Ινδία να συνεχίσει να δεσμεύει πολύτιμες δυνάμεις εναντίον του, εμποδίζοντας την να ασχοληθεί αποκλειστικά με την Κίνα. Η πολιτική αυτή σκοπεύει εξίσου και στη μείωση της επιρροής της Ινδίας στο Αφγανιστάν, το οποίο η Κίνα θεωρεί ότι θα πρέπει να ελέγχει προκειμένου να πετύχει την ηγεμονία στην περιοχή.

Οι επιδιώξεις της Κίνας στο Αφγανιστάν ενώ σε πολλά σημεία συμπίπτουν με αυτές της Ρωσίας σε άλλα είναι εκ διαμέτρου αντίθετες. Βασική επιδίωξη και των δύο είναι η δημιουργία ενός σταθερού και απαλλαγμένου από ακραία ισλαμικά στοιχεία Αφγανιστάν. Καθώς όμως η Ρωσία επιθυμεί μια κυβέρνηση υποστηριζόμενη από μέλη της Βόρειας Συμμαχίας οι Κινέζοι υποστηρίζουν την αμφίσημη στάση του Πακιστάν έναντι των Ταλιμπάν και του Καρζάϊ. Αμφότερες, αν και υποστήριξαν αρχικά την επέμβαση των ΗΠΑ, σήμερα επιθυμούν έστω την μερική αποχώρησή τους από την περιοχή, καθόσον η στρατιωτική παρουσία τους απειλούν τα συμφέροντά τους. Το θέμα του ελέγχου του Αφγανιστάν μπορεί να εξελιχθεί σε περιφερειακή διαμάχη ανάμεσα στις δύο αυτές χώρες.

Τέλος οι σχέσεις με τις ΗΠΑ είναι οι πολυπλοκότερες όλων. Φαινομενικά η Κίνα στηρίζει τις ΗΠΑ όχι μόνο στην ανασυγκρότηση του Αφγανιστάν, αλλά και παρέχοντας βοήθεια στο Πακιστάν, τον έτερο πυλώνα της αμερικανικής πολιτικής στην περιοχή. Ενώ δεν έχει αποστείλει στρατιωτικές δυνάμεις ούτε έχει παραχωρήσει βάσεις εφοδιασμού στη συμμαχία, εντούτοις συζητά το ενδεχόμενο να εξυπηρετήσει τον ανεφοδιασμό των αμερικανικών δυνάμεων διαμέσου το διαδρόμου του Βακχάν στο Σινό-αφγανικά σύνορα¹⁴⁰. Παρότι διακαώς επιθυμεί την μερική αποχώρηση των ΗΠΑ εντούτοις επωφελείται από την ασφάλεια που παρέχουν οι δυνάμεις τους στο θέμα ελέγχου των Ταλιμπάν, καθώς και στον έλεγχο της διακίνησης ναρκωτικών. Το σταθερό περιβάλλον που τους εξασφαλίζουν οι ΗΠΑ βοηθάει τα μέγιστα στις οικονομικές επιδιώξεις και τα επιχειρηματικά σχέδια των Κινέζων, εξασφαλίζοντας των μέλλον των επενδύσεών τους. Όσο οι ΗΠΑ ματώνουν στο Αφγανιστάν προσπαθώντας να κυριαρχήσουν, οι Κινέζοι εκτιμούν ότι η στρατηγική τους δεν θα επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Για το λόγο αυτό δεν επιθυμούν να λάβουν ενεργό ρόλο εμπλέκοντας δικές τους στρατιωτικές δυνάμεις, προσπαθώντας απλώς να πετύχουν τον οικονομικό έλεγχο της περιοχής ως ένα πρώτο βήμα για την περιφερειακή ηγεμονία.

---

¹⁴⁰ Swaine Michael, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010 p. 63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Η» ΡΩΣΙΑ -ΠΡΩΗΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΕΣ (ΠΣΔ)¹⁴¹

«Φέραμε το Αφγανιστάν μαζί μας στις ψυχές μας, στις καρδιές, στις μνήμες, στα έθιμα μας, στο καθετί σε όλα τα επίπεδα»

Στγος Αλεξάντερ Λέμπεντ¹⁴²

Γενικά

Η τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα ξεκίνησε με ένα κοσμοϊστορικό γεγονός, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση της ΕΣΣΔ. Η Σοβιετική αυτοκρατορία, η οποία στην εποχή της ακμής της έφθασε και σε ορισμένες περιπτώσεις ξεπέρασε σε έκταση το βασιλείο του Τζένγκις Χαν, κατέρρευσε ύστερα από 70 χρόνια συνεχούς παρουσίας. Η Ρωσική Ομοσπονδία¹⁴³ που αναδύθηκε ήταν κατεχοχόν ρωσικό εθνικό κράτος των 150 εκατομμυρίων κατοίκων. Το νέο κράτος, αν και αναγνωρίσθηκε ως ντε φάκτο διάδοχος της ΕΣΣΔ, δεν διέθετε τη δυναμική του προκατόχου του. Αποστερούμενο πληθυσμιακών, εδαφικών, οικονομικών και ενεργειακών πηγών, διαθέτοντας κατώτερη των περιστάσεων ηγεσία έδειχνε ανήμπορο να συνεχίσει να αποτελεί εξέχοντα γεωπολιτικό παράγοντα σε τοπικό όσο και παγκόσμιο επίπεδο. Η έλευση του 21^{ου} αιώνα βρήκε τη Ρωσική Ομοσπονδία σημαντικά αποδυναμωμένη σε σχέση με το ένδοξο παρελθόν. Εντούτοις η άνοδος νέας πολιτικής ηγεσίας έδειξε ότι η χώρα αποκτούσε νέα δυναμική. Εφαρμόζοντας ένα σαρωτικό πρόγραμμα οικονομικής αναδιάρθρωσης, με ναυαρχίδα τις εθνικοποιημένες εταιρείες πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου, η Ρωσική Ομοσπονδία στην αυγή της νέας δεκαετίας εμφανίζεται έτοιμη να διεκδικήσει τον ηγεμονικό της ρόλο στην περιοχή.

Ο ρόλος της Ρωσίας και των ΠΣΔ στο Αφγανιστάν

Η Ρωσία ανέκαθεν θεωρούσε ότι οι περιοχές του Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας ανήκαν στη σφαίρα επιρροής της. Από την εποχή του «Μεγάλου παιχνιδιού¹⁴⁴» μέχρι και την εισβολή στο Αφγανιστάν, είτε ως Τσαρική είτε ως Σοβιετική εξωτερική πολιτική πάντα προσπαθούσε να ελέγξει την περιοχή, στα πλαίσια του ανταγωνισμού

¹⁴¹ Στα πλαίσια της διεξαγόμενης έρευνας ως πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες ορίζονται τα κράτη του Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν και Κιργιστάν. Τα πρώτα συνορεύουν με το Αφγανιστάν ενώ το Κιργιστάν, αν και δεν διαθέτει κοινά σύνορα, απαιτείται να μελετηθεί καθόσον στο έδαφος του βρίσκεται η μεγαλύτερη βάση ανεφοδιασμού των ΗΠΑ.

¹⁴² Ο στρατηγός Αλεξάντερ Λέμπεντ υπηρέτησε ως Διοικητής Τάγματος Αλεξιπτωτιστών στο Αφγανιστάν την περίοδο 1981-82. Μετέπειτα ακολούθησε πολιτική καριέρα μέχρι το θάνατο του που προκλήθηκε από πτώση ελικοπτερου.

¹⁴³ Brzezinski Zbigniew, «Η Μεγάλη Σκακίερα», Εκδόσεις. Νέα Σύνορα Λιβάνης, Αθήνα 1998, σελ 156

¹⁴⁴ Η διαμάχη των δύο Αυτοκρατοριών διήρκησε από την υπογραφή της Βρετανό – Περσικής συμφωνίας, το 1813 και έληξε με την έναρξη του Β' ΠΠ.

για την παγκόσμια ηγεμονία. Την εποχή της Σοβιετικής κυριαρχίας το Αφγανιστάν, λόγω των εδαφικών του διαφορών με το Πακιστάν, αναζήτησε οικονομική και στρατιωτική βοήθεια, την οποία η Μόσχα του παρείχε αφειδώς. Η εσωτερική ανωμαλία, συνέπεια των συνεχών εξεγέρσεων και εσωκομματικών αντιπαλοτήτων των διαφόρων φραξιών του κομμουνιστικού κόμματος, οδήγησε στη στρατιωτική επέμβαση η οποία κατέληξε σε πανωλεθρία. Μετά από μία αιματηρή δεκαετία οι Ρώσοι προτίμησαν να ξεχάσουν το Αφγανιστάν και να αφοσιωθούν στην εσωτερική τους ανασυγκρότηση¹⁴⁵.

Την αποχώρηση των Σοβιετικών ακολούθησε ένας καταστρεπτικός εμφύλιος ανάμεσα στους πολέμαρχους για τη νομή της εξουσίας στη χώρα. Η Ρωσία τα επόμενα χρόνια θα παρακολουθούσε τις εξελίξεις στο μαλακό υπογάστριο της, με έκδηλη ανησυχία και προφανή αδυναμία. Μόνο η κεραυνοβόλα προέλαση των Ταλιμπάν και η εκδίωξη των Τατζίκων και Ουζμπέκων οπλαρχηγών από την Καμπούλ, της έδωσε την ευκαιρία να επανέλθει στη χώρα δημιουργώντας αργά αλλά σταθερά σχέσεις με τη Βόρεια Συμμαχία. Εξασφαλίζοντας την πολιτική τους επιβίωση για την επόμενη πενταετία ενισχύοντας τους με τις περιορισμένες δυνάμεις που διέθετε, κατάφερε να διατηρήσει τις επαφές της στη χώρα περιορίζοντας την εξάπλωση των ακραίων Ισλαμιστών, τόσο σε δικά της εδάφη όσο και στις περιοχές των ΠΣΔ.

Οι Ρώσοι εκμεταλλεύτηκαν τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου προκειμένου να δρομολογήσουν εξελίξεις στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Η ηγεσία της χώρας βρήκε την ευκαιρία να βελτιώσει τις σχέσεις με τις ΗΠΑ. Υποστηρίζοντας τις επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν, επέτρεψε τη δημιουργία Αμερικανικών στρατιωτικών βάσεων στο μαλακό της υπογάστριο. Ως ανταπόδοση, εξασφάλισε την ανοχή τους στην προσπάθεια επίλυσης των θεμάτων της στην Τσετσενία με τη δέουσα σκληρότητα, χωρίς να ανησυχεί για τις διεθνείς αντιδράσεις¹⁴⁶. Με το πέρας των επιχειρήσεων αυτών απέστειλε ανθρωπιστική βοήθεια στο Αφγανιστάν. Την άνοιξη του 2002 υπέγραψε 17 συμφωνίες οικονομικής βοήθειας με την κυβέρνηση Καρζαΐ. Παρόλα αυτά μεγάλο μέρος των συμφωνιών δεν ήταν δυνατόν να υλοποιηθούν, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που διέπουν τις μεταξύ τους σχέσεις. Η πολιτική κατάσταση στο Αφγανιστάν, οι σχέσεις των Ρώσων με τις ΗΠΑ και τους δυτικούς συμμάχους τους, καθώς και η ταχέως εξελισσόμενη μάχη για την ηγεμονία στην Κεντρική Ασία αποτελούν τους κυριότερους

---

¹⁴⁵ Καρβουναράκης Θεοδόσιος, «Ο Ψυχρός Πόλεμος μια Διεπιστημονική Προσέγγιση», Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 2012, σελ 191.

¹⁴⁶ Χρυσοβέργης Γιάννης, «Κόβοντας και ράβοντας το μέλλον του Αφγανιστάν», Εξωτερικά θέματα, τευχ 4, Ιαν 2002 σελ 67

λόγους που οδήγησαν στην αποτυχία της προσέγγισης των δύο κρατών¹⁴⁷. Ωστόσο αν και οι οικονομικές δυνατότητες της εξακολουθούν να είναι περιορισμένες, η χώρα προσπαθεί να παραμείνει στο παιχνίδι της διεκδίκησης της ηγεμονίας, σε μία περιοχή που η ίδια θεωρεί ότι ανήκει στη σφαίρα επιρροής της. Εκμεταλλευόμενη την προνομιακή σχέση με τις ΠΣΔ, καθώς και τις ενεργειακές δυνατότητες της, η Ρωσία προσπαθεί να επανέλθει δυναμικά στο Αφγανιστάν.

Συμφέροντα και επιδιώξεις

Η απόφαση της Ρωσίας να εμπλακεί στην ανασυγκρότηση του Αφγανιστάν είναι αποτέλεσμα σειράς παραγόντων, που συνδέονται στενά με την ικανοποίηση της εθνικής ασφάλειας, καθώς και το αυξανόμενο ενδιαφέρον αναβάθμισης της σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. Η Ρωσία σήμερα καθορίζει και αξιολογεί τα εθνικά της συμφέροντα στην Κεντρική Ασία, μέσα από το πρίσμα της δεκαετούς τραυματικής εμπλοκής της στο Αφγανιστάν, καθώς και από τις προκλήσεις που αντιμετώπισε κατά τη διάρκεια των κρίσεων σε Τσετσενία, Νταγκεστάν, Ινγκουσετία και στο Τατζικιστάν¹⁴⁸.

Όσον αφορά στην ασφάλεια, δύο είναι οι κύριες απειλές. Η πρώτη σχετίζεται με τη συνεχιζόμενη αστάθεια στο Αφγανιστάν η οποία σε συνάρτηση με πιθανή αποχώρηση των Αμερικανικών στρατευμάτων, ενδέχεται να οδηγήσει στην επάνοδο των Ταλιμπάν. Η προοπτική αυτή φαντάζει ολέθρια στα μάτια των υπευθύνων της Ρωσικής εξωτερικής πολιτικής, καθώς θεωρούν ότι θα οδηγήσει σε διάχυση ακραίων ισλαμικών ομάδων αρχικά στις εύθραυστες ΠΣΔ και στη συνέχεια στην Τσετσενία. Για το λόγο αυτό η Ρωσική κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να συνεργασθεί με τις ΗΠΑ για την σταθεροποίηση της περιοχής. Η δεύτερη απειλή σχετίζεται με τα ναρκωτικά που παράγονται στο Αφγανιστάν και διακινούνται μέσω των ΠΣΔ, συντελώντας στη διαφθορά των ασταθών κυβερνήσεων τους και αυξάνοντας την εγκληματικότητα. Σύμφωνα με έρευνα του ΟΗΕ, ο αριθμός των οπιομανών και οι θάνατοι από τη χρήση ναρκωτικών στη Ρωσία έχουν αυξηθεί σημαντικά συντελώντας στη δραματική μείωση του πληθυσμού της. Παρά τις διαβεβαιώσεις της Αφγανικής κυβέρνησης για περιορισμό

---

¹⁴⁷ Korgun Victor, "The Afghan Problem from a Russian Perspective", Russian Analytical Digest, No 80, 08 Jun 2010, p.2

¹⁴⁸ Trenin Dmitri, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010 p. 71

της παραγωγής, η παράνομα εισαγόμενη ποσότητα ναρκωτικών στη Ρωσία¹⁴⁹ αυξήθηκε ύστερα από την πτώση των Ταλιμπάν¹⁵⁰.

Παρότι η ασφάλεια αποτελεί την κύρια επιδίωξη της χώρας, ο στόχος της περιφερειακής ηγεμονίας συνεχίζει να απασχολεί τη Ρωσική εξωτερική πολιτική. Το ενδιαφέρον για το Βόρειο τομέα του Αφγανιστάν ανάγεται στην εποχή των Τσάρων. Οι περιοχές αυτές, συνορεύοντας αρχικά με τη ΕΣΣΔ και στη συνέχεια με τις ΠΣΔ, κατοικούνται από πολυπληθείς εθνικές ομάδες Τατζίκων και Ουζμπέκων, οι οποίες διατηρούν στενούς δεσμούς με τη Ρωσία από την εποχή που αυτή ενίσχυε τη Βόρεια Συμμαχία. Οι προσπάθειες να επικρατήσει στο μαλακό υπογάστριο της συναντούν εμπόδια. Λόγω του κακού παρελθόντος της δεν αποτελεί ελκυστικό σύμμαχο, ιδίως μετά την έλευση στην περιοχή νέων ελκυστικότερων κρατών, όπως των ΗΠΑ και της Κίνας. Η θέση της Ρωσίας επιβαρύνεται και από τις προσπάθειες των ΠΣΔ να απεμπλακούν από το σφιχτό εναγκαλισμό¹⁵¹ της και να ασκήσουν ανεξάρτητη πολιτική στην περιοχή εκμεταλλευόμενες την παρουσία των νέων ισχυρών δρώντων.

Οι οικονομικές επιδιώξεις της Ρωσίας στο Αφγανιστάν θεωρούνται περιορισμένες. Η οικονομική της συνεισφορά κρίνεται μικρή σε σχέση με τους άλλους κύριους δρώντες. Αν και κατά την περίοδο της Σοβιετικής εμπλοκής, είχαν χαρτογραφηθεί τα πλούσια ορυκτά κοιτάσματα καθώς και αυτά των υδρογονανθράκων, εντούτοις οι Ρώσοι σήμερα εκτιμούν ότι λόγω της μεγάλης Αμερικανικής επιρροής δεν τους δίνονται οι δυνατότητες να διεισδύσουν οικονομικά. Επίσης η τεράστια οικονομική εισβολή της Κίνας αποτρέπει την ασθενέστερη οικονομικά Ρωσία να διεκδικήσει συμβόλαια όπως αυτό του Αϊνάκ¹⁵². Οι ρωσικές εταιρείες ενδιαφέρονται αφενός για τον έλεγχο των πλουσιότερων κοιτασμάτων των ΠΣΔ, αφετέρου για την προστασία των αγορών τους. Πιο συγκεκριμένα η Γκάζπρομ προσπαθεί να αναδειχθεί σε κύριο πάροχο πετρελαίου και

---

¹⁴⁹ Korgun Victor, "The Afghan Problem from a Russian Perspective", Russian Analytical Digest, No 80, 08 Jun 2010, p.3 Περίπου το 25% της παραγωγής του Αφγανιστάν καταλήγει στη Ρωσία καθιστώντας την πρώτη χώρα σε αριθμό οπιομανών. Με ετήσιο αριθμό 30.000 θανάτων τα ναρκωτικά καταστρέφουν την υγεία των νέων Ρώσων πολιτών επιδεινώνοντας το οξύ δημογραφικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα.

¹⁵⁰ Παρά τη σχετική φημολογία παραγωγή ναρκωτικών υφίστατο καθ' όλη τη διάρκεια της διακυβέρνησης των Ταλιμπάν. Η απαγόρευση επιβλήθηκε μόνο το έτος 2000 διότι η υπερπροσφορά είχε οδηγήσει σε κατάρρευση των τιμών βλέπε σχετικά σε Rashid Ahmed, "Taliban", I B Tauris & Co Ltd, London 2010.

¹⁵¹ Trenin Dmitri, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010 p. 73 Η άρνηση των ΠΣΔ να αναγνωρίσουν Οσσετία και Αμπχαζία ενισχύει το συμπέρασμα.

¹⁵² Ibid p.73. Πρόκειται για το μεγαλύτερο ορυχείο χαλκού στην Κεντρική Ασία για το οποίο η Κίνα πλειοδότησε πληρώνοντας πέντε φορές πάνω από τους λοιπούς διεκδικητές.

φυσικού αερίου, εμποδίζοντας την κατασκευή αγωγών από το Τουρκμενιστάν στο Πακιστάν και από εκεί διαμέσου του λιμανιού του Γκουαντάρ στην Κίνα.

Από τη διάλυση της ΕΣΣΔ, οι χώρες της Κεντρικής Ασίας αντιμετωπίζουν σημαντικό πρόβλημα ασφάλειας εξαιτίας της δράσης ακραίων ισλαμικών ομάδων εντός των εδαφών τους. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το πλήθος των ομάδων αυτών προέρχονται από το Αφγανιστάν, η ανάγκη για τη διατήρηση της σταθερότητας καθίσταται σημαντική. Η επέμβαση των ΗΠΑ αποτέλεσε σημαντική ευκαιρία για τις χώρες αυτές να αναβαθμίσουν πολιτικά και οικονομικά τη θέση τους στην περιοχή, παρέχοντας βάσεις ανεφοδιασμού και οδούς για την υποστήριξη διοικητικής μέριμνας των Νατοϊκών δυνάμεων. Παρά την αυξανόμενη προσέγγιση τους με τις ΗΠΑ, οι χώρες αυτές εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να τελούν υπό την υψηλή εποπτεία της Μόσχας. Αν και δεν διαθέτουν κοινά σύνορα με τη Ρωσία, ωστόσο η Ρωσική ενδοχώρα αποτελεί τη μοναδική οδό για τη διοχέτευση των πλουτοπαραγωγικών τους πηγών στις διεθνείς αγορές και μόνο ένα σταθεροποιημένο Αφγανιστάν θα τους δώσει τη δυνατότητα να βρουν εναλλακτική διέξοδο μέσω των λιμανιών του Πακιστάν. Ωστόσο η επίτευξη των επιδιώξεων των ΠΣΔ είναι στενά συνδεδεμένη με την απόφαση της Ρωσίας να ηγεμονεύσει στην Κεντρική Ασία.

Σχέσεις με ΗΠΑ και λοιπούς κύριους δρώντες

Η Ρωσία νιώθει τη θέση της στην Κεντρική Ασία να αμφισβητείται από την εκεί παρουσία των ΗΠΑ. Θεωρώντας εαυτό επικυρίαρχο επί των ΠΣΔ, καθώς και του Αφγανιστάν, επιθυμεί να συνεχίσει τον ηγεμονικό ρόλο που κατείχε ως ΕΣΣΔ. Η στήριξη που παρείχε στους Αμερικανούς γέννησε φρούδα σενάρια περί «αναβάθμισης» της μεταξύ τους συνεργασίας. Όντως τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή υπήρξε συνταύτιση συμφερόντων, καθώς οι Ρώσοι αντιμετώπιζαν προβλήματα με τον ισλαμικό φονταμενταλισμό και την εκπορευόμενη από αυτόν τρομοκρατία στην Τσετσενία. Η Ρωσία δεν είχε κανένα λόγο να αντιταχθεί στην αμερικανική επέμβαση ενώ με τη σειρά τους οι ΗΠΑ δεν είχαν κανένα πρόβλημα να επαναβεβαιώσουν την υποστήριξη τους στον αγώνα εναντίον των Τσετσένων αυτονομιστών, εξασφαλίζοντας τη Ρωσική συναίνεση στην παροχή βάσεων από τις ΠΣΔ. Μπορεί η εμπλοκή των ΗΠΑ να έλυσε το σοβαρό πρόβλημα ασφαλείας της Ρωσίας, από την άλλη αύξανε την επιρροή των Αμερικανών στην περιοχή.

Για το λόγο αυτό ο τότε πρόεδρος Πούτιν¹⁵³ δήλωνε ότι η παροχή διευκολύνσεων από πλευράς Ρωσίας και των ΠΣΔ στις ΗΠΑ θα ήταν προσωρινή, τουλάχιστον για όσο χρόνο διαρκούσαν οι επιχειρήσεις. Ένδεκα χρόνια μετά την έναρξη των επιχειρήσεων οι ΗΠΑ παραμένουν στην περιοχή επιτείνοντας την ανησυχία της Ρωσίας η οποία δημοσίως στηρίζει τις προσπάθειες για τη σταθεροποίηση του Αφγανιστάν. Μάλιστα το Δεκέμβριο του 2009 ο πρόεδρος Μεντβέντεφ καλωσόρισε την νέα στρατηγική των ΗΠΑ για τη χώρα, προσφέροντας τη βοήθεια της Μόσχας σε Καμπούλ, ΗΠΑ και ΝΑΤΟ¹⁵⁴.

Η πλήρης αποχώρηση των ΗΠΑ από το Αφγανιστάν φαίνεται να εξυπηρετεί τις Ρωσικές επιδιώξεις για εγκαθίδρυση ηγεμονίας στην περιφέρεια της, εφόσον όμως αυτή είναι ικανή να εμπλακεί στρατιωτικά στη σταθεροποίηση της χώρας. Με τα σημερινά δεδομένα η προοπτική αυτή όχι μόνο φαντάζει αδύνατη αλλά και μη επιθυμητή, με τη Ρωσία να συνεχίζει να στηρίζεται στην ασπίδα προστασίας των Αμερικανών έναντι του ισλαμικού παράγοντα. Άλλωστε δεν ξεχνούν ότι η πτώση της Σοβιετικής αυτοκρατορίας τροφοδοτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τη βοήθεια που αφειδώς παρείχαν οι ΗΠΑ στους μουτζαχεντίν, οπότε βλέπουν με ικανοποίηση τις ολοένα και αυξανόμενες απώλειες των Αμερικανών στο «νεκροταφείο των Αυτοκρατοριών».

Η οικονομική άνοδος της Κίνας καθώς και η εμπλοκή της στην περιοχή δημιουργεί ένα ακόμα πρόβλημα στη Ρωσία, καθώς αμφισβητεί ευθέως τις ηγεμονικές της βλέψεις. Παρόλα αυτά η Ρωσία θεωρεί ότι οικονομικές αξιώσεις της Κίνας αντιμετωπίζονται ευκολότερα σε σχέση με τη στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ. Στην προσπάθεια περιορισμού των ΗΠΑ, οι δύο χώρες προχώρησαν με τη συμμετοχή και των ΠΣΔ στη δημιουργία του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης, ο οποίος όμως διαθέτει περιορισμένες οικονομικές αλλά και πολιτικές δυνατότητες.

Η Ινδία θεωρείται στρατηγικός εταίρος από την εποχή του Ψυχρού πολέμου. Η Ρωσία δεν αντιτίθεται στην προσπάθεια της να διεισδύσει στο Αφγανιστάν καθώς θεωρεί ότι με τον τρόπο αυτό θα εξισορροπήσει την οικονομική διείσδυση της Κίνας, περιορίζοντας ταυτόχρονα το διαβρωτικό ρόλο του Πακιστάν. Ειδικά για το τελευταίο οι δύο χώρες μοιράζονται κοινές ανησυχίες καθώς σε ενδεχόμενη αποχώρηση των ΗΠΑ θα αυξήσει την επιρροή του στο Αφγανιστάν προετοιμάζοντας την παλινόρθωση των Ταλιμπάν. Οι Ρωσικές προσπάθειες περιορισμού των ΗΠΑ μέσω σχηματισμού κοινού

---

¹⁵³ Trenin Dmitri & Malashenko Alexei, 'Afghanistan A View From Moscow', Carnegie Endowment for International Peace, 2010 p. 21

¹⁵⁴ Trenin Dmitri, "Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?", Carnegie Endowment for International Peace, 2010 p. 74

συμμαχικού άξονα με Ινδία και Κίνα ¹⁵⁵, προσέκρουσε στα αντικρουόμενα συμφέροντα τους. Για το λόγο αυτό αν και θεωρεί τις δύο χώρες ως τους σημαντικότερους πυλώνες για τη σταθερότητα στην περιοχή, εντούτοις πιστεύει ότι θα πρέπει να αποφύγει να εμπλακεί στις μεταξύ τους αντιπαλότητες

Το Ιράν εξακολουθεί να θεωρείται από τους Ρώσους, σημαντικός οικονομικός εταίρος κυρίως σε ενεργειακά θέματα καθώς και παράγοντας σταθερότητας στην περιοχή. Βασικός πυλώνας της συνεργασίας τους εξακολουθεί να είναι η απειλή που θέτει η αυξημένη στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν. Το Ιράν όμως αποδεικνύεται εξίσου σημαντικός σύμμαχος και στην προσπάθεια περιορισμού του ριζοσπαστικού σουνιτικού Ισλάμ. Παρά τις όποιες διαφορές τους, η Ρωσία θεωρεί το Ιράν ορθολογικό και συνεργάσιμο εταίρο, ύστερα και από την επιτυχημένη συνεργασία τους στην εμφύλια διαμάχη στο Τατζικιστάν όσο και στον περιορισμό της διακίνησης ναρκωτικών.

Τέλος οι σχέσεις της Ρωσίας με το Πακιστάν χαρακτηρίζονται από αυξημένη αντιπαλότητα λόγω της εμπλοκής του στην ενίσχυση των μουτζαχεντίν κατά τη διάρκεια της σοβιετικής εισβολής. Η Ρωσία δείχνει να ανησυχεί όχι μόνο εξαιτίας των πυρηνικών που διαθέτει η χώρα αλλά και γιατί ο πληθυσμός της έχει πλέον ξεπερασθεί από αυτόν του Πακιστάν. Προσπάθησε να προσεγγίσει το Πακιστάν φοβούμενη ότι μια πιθανή ανατροπή, της κυβέρνησης θα οδηγούσε στον έλεγχο του πυρηνικού της οπλοστασίου από ακραίες ισλαμικές ομάδες, οι οποίες θα ήταν άκρως επικίνδυνες για την ισορροπία στην περιοχή. Παρόλα αυτά οι Ρώσοι αναγνωρίζουν ότι εκτός από περιορισμένες γνώσεις διαθέτουν και περιορισμένη επιρροή στο Πακιστάν, το οποίο είναι προσκολλημένο στις ΗΠΑ και δευτερευόντως στην Κίνα.

---

¹⁵⁵ Kuhrt Natasha, "Afghanistan's Significance for Russia: Regional or Global Strategy?", Russian Analytical Digest, No 80, 08 Jun 2010, p.5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Θ» ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

«Εσείς οι Δυτικοί μπορεί να έχετε τα ρολόγια αλλά εμείς στο Αφγανιστάν έχουμε το χρόνο με το μέρος μας.»

Μαχητής Ταλιμπάν.

Η στρατηγική της περιφερειακής προσέγγισης εκτιμάται ότι αποτελεί μια ρεαλιστική λύση στο Αφγανικό πρόβλημα. Η επιτυχία της όμως βασίζεται στη συνεργασία μεταξύ κρατών τα οποία έχουν πάρα πολλούς λόγους να μη συνεργαστούν μεταξύ τους. Υπάρχουν όμως και κοινά σημεία πάνω στα οποία οι ΗΠΑ, ως κύριος γεωπολιτικός παράγοντας, μπορούν να οικοδομήσουν την αναγκαία συνεργασία. Σημαντικότερο όλων αποτελεί η εδραίωση της ασφάλειας μέσω της αντιμετώπισης της ισλαμικής τρομοκρατίας καθώς και η μείωση των παραγόμενων ναρκωτικών.

Σύμφωνα με την εξεταζόμενη προσέγγιση μια ρεαλιστική λύση θα πρέπει να παραμερίζει καταρχήν τη χίμαιρα της δημοκρατικής ειρήνης. Αντί αυτής πρέπει να επιδιώξει τη δημιουργία ενός λειτουργικού κράτους, στο οποίο μετριοπαθείς Ταλιμπάν θα αποτελούν μέρος της λύσης. Με την παρέμβαση του ΟΗΕ επιβάλλεται να ξεκινήσουν συνομιλίες ανάμεσα στην Αφγανική κυβέρνηση και τους Ταλιμπάν με σκοπό τη λήξη των εχθροπραξιών και την έναρξη διαπραγματεύσεων. Στις διαπραγματεύσεις θα πρέπει να συμμετέχουν και τα γειτονικά κράτη προκειμένου να σταματήσουν την ενίσχυση των αντιμαχόμενων ομάδων στη χώρα. Η οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στις ΗΠΑ, την Αφγανική κυβέρνηση, το Πακιστάν και τους Ταλιμπάν κρίνεται αναγκαία. Τα προαναφερθέντα κράτη μπορούν να ξεκινήσουν με επιλεκτική απελευθέρωση κρατουμένων. Οι Ταλιμπάν με τη σειρά τους μπορούν να εγγυηθούν ότι δεν θα επιτρέψουν μελλοντική εγκατάσταση τρομοκρατικών ομάδων στο έδαφος τους.

Η Αφγανική όσο και οι Πακιστανική κυβέρνηση επιβάλλεται να δεσμευθούν για την απομάκρυνση από το έδαφος τους, των αποσταθεροποιητικών ισλαμικών ομάδων που δρουν εκατέρωθεν και απειλούν την ενότητα τους. Επιπροσθέτως το Πακιστάν θα πρέπει να αναλάβει δράση στις αυτόνομες φυλετικές περιοχές σε μία προσπάθεια να καταστρέψει ή τουλάχιστον να περιορίσει εναπομείναντα στοιχεία της Αλ Κάϊντα καθώς και Πακιστανών Ταλιμπάν που θα προσπαθήσουν να σαμποτάρουν τις συνομιλίες.

Επίσης το Πακιστάν θα πρέπει να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με την Ινδία με σκοπό τη βελτίωση των σχέσεων τους. Η μεταξύ τους διαμάχη για κυριαρχία στο Κασμίρ, αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία των περισσότερων προβλημάτων. Η εξομάλυνση των σχέσεων τους αποτελεί για την κυβέρνηση Ομπάμα ένα στοίχημα που μπορεί να

κερδίσει, μόνο αν καταφέρει να εγγυηθεί την εδαφική συνοχή¹⁵⁶ του Πακιστάν, ακόμα και μετά την αποχώρηση των ΗΠΑ.

Τέλος οι ΗΠΑ θα πρέπει να διευθετήσουν τις μεταξύ τους διαφορές με το Ιράν, προκειμένου αυτό να σταματήσει να παρεμβαίνει διασπαστικά στο Αφγανιστάν. Η απαρχή του Ιρανικού προβλήματος εντοπίζεται στο έλλειμμα ασφάλειας που αντιμετωπίζει το Ισραήλ¹⁵⁷, λόγω του Ιρανικού πυρηνικού προγράμματος. Για την επίλυση του προβλήματος η αμερικανική διπλωματία θα πρέπει να αναλάβει διπτό ρόλο. Αρχικά θα πρέπει να καθησυχάσει τους φόβους των Ισραηλινών και στη συνέχεια να ξεκινήσει συνομιλίες με το Ιράν, οι οποίες θα περιλαμβάνουν και το μέλλον του πυρηνικού του προγράμματος. Σε περίπτωση μάλιστα που κατορθώσουν να πείσουν τους Ιρανούς ότι μπορούν να επανέλθουν στη διεθνή κοινότητα, τότε το Ιράν μπορεί να αποδειχθεί σε σταθεροποιητικό παράγοντα της περιοχής.

Σήμερα 11 χρόνια μετά την επέμβαση, μια άλλη κυβέρνηση, αυτή του προέδρου Ομπάμα, προσπαθεί να δώσει τη λύση απεμπλέκοντας τις ΗΠΑ από το βάλτο που κοντεύει να την καταπιεί. Προκειμένου να πετύχει το δύσκολο αυτό στόχο θα πρέπει να προσανατολισθεί σε μια νέα στρατηγική η οποία θα στηρίζεται στην προσέγγιση και την επίτευξη συνεργασίας μεταξύ των γειτονικών κρατών. Από τη στρατηγική ανάλυση στην περιοχή προκύπτει ότι τα συμφέροντα των κύριων δρώντων είναι αλληλοεξαρτώμενα σε τέτοιο βαθμό ώστε καθένα από τα κράτη της περιοχής να έχει ταυτόχρονα κοινά αλλά και αντικρουόμενα συμφέροντα με τα υπόλοιπα. Το γεγονός αυτό περιπλέκει ακόμα περισσότερο τη στάση που θα πρέπει να τηρήσουν οι ΗΠΑ απέναντι τους. Όντας το μοναδικό κράτος που έχει τη δύναμη να σταματήσει την επέμβαση των γειτονικών κρατών, θα πρέπει να αναλάβει περισσότερες πρωτοβουλίες προς αυτή την κατεύθυνση.

---

¹⁵⁶ Η απειλή διάσπασης της χώρας αποτελεί τον πάγιο φόβο της εκάστοτε Πακιστανικής κυβέρνησης.

¹⁵⁷ Το Ισραήλ αποτελώντας το σημαντικότερο σύμμαχο των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή, καθίσταται τροχοπέδη στην προσπάθεια των ΗΠΑ να συνομιλήσουν με το Ιράν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ι» ΕΠΙΛΟΓΟΣ

«Καμία χώρα δεν ωφελήθηκε από ένα μακροχρόνιο πόλεμο»

Σουν Τσου

Η επίθεση της 11/9/2001 κατά των ΗΠΑ, αποτέλεσε γεγονός εξαιρετικής σημασίας στη μελλοντική πορεία του διεθνούς συστήματος, προσθέτοντας νέα κεφάλαια μεγάλου ενδιαφέροντος στο πολυδιαφημιζόμενο τέλος της ιστορίας. Παραγνωρίζοντας τη συμβολή του στην κατάρρευση της ΕΣΣΔ, καθώς και στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η Δύση σύντομα εγκατέλειψε το Αφγανιστάν, για να βρεθεί σύντομα αντιμέτωπη με δολοφονημένους διπλωμάτες, φτηνή ηρωίνη στους δρόμους και τρομοκρατικές επιθέσεις που κανείς δε θα μπορούσε να φανταστεί την εποχή των πανηγυρισμών της πτώσης του Τείχους στο Βερολίνο. Η κυβέρνηση του προέδρου Μπους, εκτίμησε ότι θα μπορούσε εύκολα να αντιστρέψει τη ροή των γεγονότων εισβάλλοντας στο Αφγανιστάν και εγκαθιστώντας ένα δημοκρατικό καθεστώς δυτικού τύπου. Δυστυχώς η ιστορία επαληθεύθηκε για άλλη μία φορά δικαιώνοντας τον τίτλο του Αφγανιστάν ως «Νεκροταφείου των Αυτοκρατοριών». Όπως αποδείχθηκε οι ΗΠΑ δεν διέθεταν αξιόλογο σχέδιο για την αντιμετώπιση των Ταλιμπάν και τη δημιουργία ενός βιώσιμου κράτους, έτσι ώστε μετά από χρόνια παρουσίας στην περιοχή να αδυνατούν να εκπληρώσουν τους αρχικούς αντικειμενικούς τους σκοπούς. Το αρνητικό κλίμα επιβάρυνε η αδιαφορία που επέδειξαν στην αποκατάσταση του κράτους, δημιουργώντας την εντύπωση σε μεγάλη μερίδα Αφγανών, ότι η εκεί παρουσία τους είχε μοναδικό σκοπό την κατοχή ακόμα ενός μουσουλμανικού κράτους στα πλαίσια του πολέμου τους ενάντια στο Ισλάμ. Η αδυναμία επιβολής κεντρικής εξουσίας οφείλεται εν πολλοίς στη διαφθορά που μαστίζει το στρατό την αστυνομία και τη δημόσια διοίκηση του Αφγανιστάν στο σύνολο της. Το καθεστώς Καρζαΐ, στηριζόμενο από τις ΗΠΑ, αποδείχθηκε άκρως διεφθαρμένο και αναποτελεσματικό. Υπερασπιζόμενο αποκλειστικά το δικαίωμα παραμονής του στην εξουσία παρέβλεψε κάθε προσπάθεια για ανοικοδόμηση της χώρας, ευνοώντας τελικά την επανεμφάνιση των Ταλιμπάν.

Η επέμβαση των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν απέδειξε περίτρανα την αδυναμία τους να κατανοήσουν τον ψυχισμό και την κουλτούρα των λαών της περιοχής. Η δυτικού τύπου δημοκρατία αποδείχθηκε ότι δεν μπορεί να ευδοκιμήσει σε κοινωνίες χωρίς δημοκρατική παράδοση, οι οποίες εδώ και αιώνες έχουν ασπαστεί άλλου είδους διακυβέρνηση. Η χώρα ουδέποτε κατάφερε να ειρηνεύσει υπό την παρουσία ξένων δυνάμεων. Το Αφγανιστάν ανέκαθεν αποτελούσε κρατικό μόρφωμα και όχι κράτος με τη συμβατική έννοια του όρου. Λειτουργικό αποτέλεσμα φαίνεται να αποτελεί μια συνομοσπονδία

ημιαυτόνομων περιφερειών βασιζόμενη στη φυλετική ομοιογένεια, όπου όλες οι παρατάξεις θα εκπροσωπούνται στη βάση μιας πληθυσμιακής κατανομής.

Η στρατηγική των ΗΠΑ βασίστηκε κυρίως στην επίτευξη δύο στόχων. Κατά πρώτον στην αποτροπή της μετατροπής του Αφγανιστάν σε ασφαλές καταφύγιο κάθε είδους τρομοκρατικής οργάνωσης ικανής να πλήξει στόχους στο έδαφος τους. Κατά δεύτερον στην επιβεβαίωση ότι το πυρηνικό οπλοστάσιο του Πακιστάν δεν θα περάσει σε χέρια τρομοκρατών. Η προσπάθεια επίτευξης των στόχων αυτών με τη δύναμη των όπλων, δεν έχει καταστεί μέχρι σήμερα εφικτή. Αντιθέτως η συνέχιση της δαπανηρής, σε χρήμα και αίμα, στρατιωτικής εκστρατείας είναι πιθανότερο ότι θα βάλει σε κίνδυνο τα ζωτικά τους συμφέροντα αντί να τα προστατέψει. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η στρατιωτική νίκη από μόνη της δεν είναι ικανή να επιφέρει την πολιτική λύση του προβλήματος. Αντί αυτού οι προσπάθειες των ΗΠΑ για την επίτευξη μιας αποδεκτής λύσης πρέπει να επικεντρωθούν στην προσπάθεια επίλυσης των διαφορών ανάμεσα στους εμπλεκόμενους δρώντες.

Οι προσπάθειες των ΗΠΑ για ειρήνευση δυναμιτίζονται και από τη στάση των γειτονικών κρατών, ζωτικά συμφέροντα των οποίων σχετίζονται άμεσα με το μέλλον του Αφγανιστάν. Οι διαφορές ανάμεσα στα κράτη είναι πολλές, δυσεπίλυτες και εμπλέκουν περισσότερες από μία χώρες. Δυστυχώς η επίτευξη βιώσιμης λύσης προσκρούει στο γεγονός ότι τα συμφέροντα του κάθε κράτους συγκρούονται με αυτά ενός άλλου, δυσκολεύοντας τη μεταξύ τους συνεννόηση. Όλα τα κράτη ενδιαφέρονται να διασφαλίσουν την επιρροή τους στο Αφγανιστάν ανησυχώντας για το μέλλον, ιδίως μετά τη δεδηλωμένη πρόθεση του Ομπάμα να αποσύρει τις Αμερικανικές δυνάμεις από τη χώρα έως το 2014.

Σημαντικότερη όλων είναι η διαμάχη ανάμεσα στο Πακιστάν και την Ινδία, για το διαφιλονικούμενο Κασμίρ, η λύση της οποίας σχετίζεται με τη διευθέτηση του Αφγανικού ζητήματος. Στο Πακιστάν οι συνεχείς παρεμβάσεις των στρατιωτικών δεν επιτρέπουν την πολιτική κυβέρνηση να λειτουργήσει. Μερίδα της στρατιωτικής ελίτ, θεωρώντας ως αποκλειστικό τους δικαίωμα τον προσδιορισμό της απειλής για την εθνική ασφάλεια, ουσιαστικά στηρίζει τις ακραίες θέσεις των Ταλιμπάν παίζοντας ένα επικίνδυνο παιχνίδι για τη συνέχεια της ύπαρξης του Πακιστάν, αλλά και για το μέλλον της περιοχής. Η κατάσταση περιπλέκεται λόγω του κινδύνου να βρεθεί το πυρηνικό οπλοστάσιο της χώρας στα χέρια ακραίων ισλαμικών ομάδων. Στον αντίποδα η Ινδία, μέσα από το μέλλον του Αφγανιστάν βλέπει την απαρχή της λύσης στο πρόβλημα του Κασμίρ. Μέχρι στιγμής προωθεί σταθεροποιητικό ρόλο αλλά και μόνο η ύπαρξη της εντός του

Αφγανιστάν ξυπνά στο Πακιστάν μνήμες διαμελισμού. Εξίσου σοβαρές είναι οι συννοριακές διαφορές μεταξύ Πακιστάν και Αφγανιστάν. Το Πακιστάν θεωρεί ότι μόνο μέσα από ένα ελεγχόμενο Αφγανιστάν μπορεί να διασφαλίσει την επιβίωση του, για αυτό το λόγο ενισχύει ακόμη και σήμερα τις ισλαμικές οργανώσεις, οι οποίες όμως σε αρκετές περιπτώσεις στρέφονται εναντίον της κρατικής του υπόστασης.

Οι διαφορές με το Ιράν έχουν να κάνουν τόσο με την ύπαρξη ακραίων σουνιτικών ομάδων στα ανατολικά σύνορα του, όσο και με την ανησυχία που του προκαλεί η συνεχιζόμενη αυξανόμενη στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ. Η ανάμειξη του Ιράν είναι κυρίως αμυντική σχετιζόμενη με τις πιέσεις που δέχεται για την εγκατάλειψη του πυρηνικού του προγράμματος. Παίζοντας το παιχνίδι της θρησκείας και της γλώσσας, διατηρεί τις εθνικές ομάδες που υποστηρίζει διαχωρισμένες, έτσι ώστε να μπορεί να προβεί σε διαμελισμό της χώρας όποτε το κρίνει σκόπιμο.

Παρόμοιες ανησυχίες σχετικά με τις ΗΠΑ αντιμετωπίζουν τόσο η Κίνα όσο και η Ρωσία, διεκδικώντας αμφότερες ηγεμονικό ρόλο στην περιφέρεια τους. Στηρίζοντας αρχικά την επέμβαση των Αμερικανών, προκειμένου να τακτοποιήσουν εσωτερικά τους προβλήματα σχετικά με την ισλαμική τρομοκρατία, ωστόσο δεν ενδιαφέρονται για μία λύση που θα εξυπηρετεί αποκλειστικά τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Η Ρωσία τηρεί μία επαμφοτερίζουσα στάση, υποστηρίζοντας τις ενέργειες των ΗΠΑ, ανησυχώντας ταυτόχρονα για την εκεί παρουσία τους. Προσπαθώντας να ορθώσει το ανάστημα της σε μια περιοχή όπου ανέκαθεν διατηρούσε τον έλεγχο, εκμεταλλεύεται την επιρροή της στις ΠΣΔ προκειμένου να ελέγξει τα ενεργειακά κοιτάσματα που διαθέτουν, καθώς και τους αγωγούς μεταφοράς. Τέλος ο ρόλος της Κίνας παραμένει μέχρι σήμερα κυρίως οικονομικός. Η χώρα προσπαθεί να αποκτήσει πρόσβαση στον ενεργειακό και ορυκτό πλούτο της περιοχής, αποτρέποντας την εμπλοκή άλλων ανταγωνιστικών κρατών στη νομή των πλουτοπαραγωγικών πηγών.

Μια ολική αποχώρηση από το Αφγανιστάν, παρά το συνεχώς αυξανόμενο οικονομικό¹⁵⁸ κόστος της παραμονής, δεν υποστηρίζει τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα των ΗΠΑ. Αντί αυτής προτείνεται μια εκ βάθρων αλλαγή στην υφιστάμενη στρατηγική τους και η υιοθέτηση μιας νέας, περισσότερο τολμηρής όσο και αποδοτικής με σκοπό την επίτευξη της ειρήνης και της σταθερότητας. Σε περίπτωση αποτυχίας, η πλήρη

---

¹⁵⁸ Το εκτιμώμενο συνολικό κόστος έως το 2012 για την επιχείρηση 'Enduring Freedom' καθώς και για τις συμπληρωματικές επιχειρήσεις υποστήριξης, υπολογίζεται σε 557 δις \$ σύμφωνα με την έκθεση του Αμερικανικού Κογκρέσο, για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα επιμέρους κόστη των επιχειρήσεων βλ. <http://www.fas.org/sqp/crs/natsec/RL33110.pdf>

αποχώρηση των Αμερικανών είναι βέβαιη και οι συνέπειες για τα κράτη της περιοχής ενδέχεται να είναι καταστροφικές. Αναμένεται να προκαλέσει κατάρρευση της όποιας κρατικής οντότητας υπάρχει στο Αφγανιστάν, καθώς θα οδηγήσει τους διάφορους πολέμαρχους με το μέρος του ισχυρού. Για τους Παστούν αυτός είναι οι Ταλιμπάν, οι οποίοι έχουν ήδη επανακάμψει στις νότιες επαρχίες και όχι μόνο. Οι λοιπές μειονότητες θα οδηγηθούν με τη σειρά τους σε συνεργασία επανιδρύοντας την παλιά Βόρεια Συμμαχία. Η αναζωπύρωση των συγκρούσεων σε αυτό το ενδεχόμενο είναι βέβαιη, τη φορά όμως αυτή η κατάσταση θα είναι χειρότερη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΩΝ

Στη μακραίωνη ιστορία του το Αφγανιστάν αποτέλεσε το «πιόνι» στη σκακιέρα των συγκρούσεων των Μεγάλων Δυνάμεων με καταστρεπτικές για το ίδιο συνέπειες. Οι κυριότερες επεμβάσεις είναι αυτές των Βρετανών κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, των Σοβιετικών το 1979, και των Αμερικανών το 2001.

Η Βρετανική Επέμβαση

«Όταν τραυματισμένος αφηθείς στις πεδιάδες του Αφγανιστάν και οι γυναίκες έρθουν να σε αποτελειώσουν, απλά πάρε το όπλο σου και τίναξε τα μυαλά σου στον αέρα, και συνάντησε το Θεό σου ως στρατιώτης, ως στρατιώτης της Βασίλισσας.»

Ράντγιαντ Κίπλινγκ¹⁵⁹

Λόγω της προνομιακής του θέσης στο κέντρο της Ασίας, το Αφγανιστάν αποτέλεσε πεδίο σύγκρουσης στην προσπάθεια της Βρετανίας να ανακόψει την έξοδο της Ρωσικής Αυτοκρατορίας στον Ινδικό ωκεανό. Η διαμάχη διήρκησε όλον σχεδόν το 19^ο αιώνα μένοντας γνωστή ως το «Μεγάλο Παιχνίδι¹⁶⁰». Έλαβε τη μορφή ακήρυχτου πολέμου με σκοπό την αμοιβαία αναχαίτιση και την εξασφάλιση σφαιρών επιρροής των δύο Αυτοκρατοριών¹⁶¹ στην Κεντρική Ασία. Ανέκαθεν οι Βρετανοί θεωρούσαν τη Ρωσική επέκταση στην Κεντρική Ασία, σε συνδυασμό με τον προσεταιρισμό των χανάτων της περιοχής, απειλή για τα συμφέροντα τους στο Βελουχιστάν αποσκοπώντας στην απόσπαση των Ινδιών. Από την πλευρά τους οι Ρώσοι πίστευαν ότι οι εξεγέρσεις των μουσουλμανικών φυλών στην επικράτεια τους, υποδαυλίζονταν από την Βρετανική παρουσία. Προσπαθώντας να μετατρέψουν το Αφγανιστάν σε ουδέτερη ζώνη, οι Βρετανοί διεξήγαγαν τρεις αιματηρούς πολέμους απέναντι στις ανυπόταχτες φυλές. Η σφοδρότητα των μαχών, ο αριθμός των απωλειών αλλά κυρίως το πείσμα των Αφγανών για τη συνέχιση του πολέμου ανάγκασαν τους Βρετανούς να αποδεχθούν ως τελικό αποτέλεσμα το γεγονός ότι οι άγριοι αυτοί πολεμιστές μπορούσαν εύκολα να εξαγορασθούν αλλά ήταν αδύνατο να ηττηθούν.

¹⁵⁹ Kipling Rudyard, "The Young British Soldier" http://www.kipling.org.uk/poems_youngbrit.htm

¹⁶⁰ Ο όρος «Μεγάλο Παιχνίδι» ή «Αγώνας των Σκιών» αποδίδεται στον Βρετανό Arthur Connolly αξιωματικό πληροφοριών του 6^{ου} Συντάγματος Ελαφρού Ιππικού της Βεγγάλης. Έγινε ευρύτερα γνωστός μέσα από το διήγημα του Rudyard Kipling «Κιμ». Για το θέμα βλ. Hopkirk Peter, "The Great Game: The Struggle for Empire in Central Asia", Kodansha International, 1992, p. 1

¹⁶¹ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενυάλιος 2000 σελ 292.

Ο πρώτος πόλεμος (1839–1842) ήταν αποτέλεσμα της παρέμβασης των Βρετανών στα εσωτερικά της χώρας, με τη δικαιολογία ότι ο βασιλιάς Μοχάμεντ ήταν επικίνδυνος για τα συμφέροντά τους. Εκ των υστέρων αποδείχθηκε ότι δεν διέθεταν την απαραίτητη ισχύ προκειμένου να πετύχουν τις αλλαγές που επιθυμούσαν και κυρίως να εξασφαλίσουν την παραμονή τους στη χώρα. Ο νέος Σάχης ήταν παντελώς εξαρτημένος από το Βρετανικό στρατό, ενώ η εξουσία του πάνω στους φυλάρχους ήταν μηδαμινή. Οι ταραχές δεν άργησαν να ξεσπάσουν, ώστε μέχρι το 1841 οι Βρετανοί να έχουν εκδιωχθεί ηττημένοι από τη χώρα. Το κόστος του πολέμου αλλά κυρίως η ολοκληρωτική καταστροφή του εκστρατευτικού σώματος, τους οδήγησε το 1842 σε μια αποτρόπαια πράξη, τη σφαγή στο Ισταλίφ του ανδρικού πληθυσμού και την κακοποίηση του γυναικείου. Η πράξη αυτή θεωρείται ότι αποτέλεσε τη γενεσιουργό αιτία για το ξενοφοβικό σύνδρομο που χαρακτηρίζει έκτοτε τους Αφγανούς¹⁶². Το 1842 οι Βρετανοί αποχώρησαν οριστικά από το Αφγανιστάν, χωρίς όμως να σταματήσουν τις παρεμβάσεις τους στρέφοντας τον έναν φύλαρχο ενάντια στον άλλον και όλους εναντίον της κυβέρνησης στην Καμπούλ. Ο συνεχής τους φόβος για επικράτηση των Ρώσων προετοίμαζε το έδαφος για τη δεύτερη εισβολή τους.

Ο σκοπός της δεύτερης επέμβασης (1878–1880) ήταν παρόμοιος της πρώτης. Η αφορμή προήλθε από την άρνηση των Αφγανών να επιτρέψουν την εγκατάσταση Βρετανικής διπλωματικής και εμπορικής αποστολής, σε αντίθεση με την άδεια που δόθηκε στη Ρωσία. Η άρνηση οφείλονταν στην αντιπάθεια, αλλά κυρίως στο φόβο της σταδιακής κατάληψης της χώρας από τους Βρετανούς. Η πράξη τους αποτέλεσε το έναυσμα για τη δεύτερη, επιτυχημένη τη φορά αυτή, εισβολή της Αυτοκρατορίας. Παρά τη στρατιωτική επιτυχία οι Βρετανοί, έχοντας εκτιμήσει το δυσβάστακτο κόστος της κατοχής, δέχθηκαν να αποχωρήσουν υπό την προϋπόθεση της ανάληψης διεξαγωγής της εξωτερικής πολιτικής του Αφγανιστάν. Η συνθήκη ενώ αρχικά έγινε αποδεκτή γρήγορα παραβιάστηκε, όταν το εξαγριωμένο πλήθος επιτέθηκε στη Βρετανική αποστολή στην Καμπούλ. Οι Βρετανοί εισέβαλλαν εκ νέου στη χώρα και οι Αφγανοί υπέστησαν οδυνηρή ήττα. Ωστόσο το απαγορευτικό κόστος της κατάληψης ανάγκασε τους Βρετανούς να εγκαταλείψουν και πάλι τη χώρα. Η περίοδος που ακολούθησε τη λήξη του πολέμου χαρακτηρίστηκε από αμοιβαίους συμβιβασμούς. Ο Αφγανός μονάρχης δείχνοντας ξεκάθαρη προτίμηση στους Βρετανούς, αποδέχθηκε την ανάληψη

---

¹⁶² Stankovic Tatjana, "Strategy and Credible Commitment" Norwegian Institute of international Affairs, Oslo 2010 p 19

της εξωτερικής πολιτικής της χώρας του, από αυτούς εξασφαλίζοντας σε αντάλλαγμα την κυριαρχία του στο εσωτερικό. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, έχουμε την οριοθέτηση των συνόρων του Αφγανιστάν με το Ιράν, τη Ρωσία και τις Βρετανικές Ινδίες. Η τελευταία, διαχώρισε στις δύο πλευρές των συνόρων τις φυλές των Παστούν, αφήνοντας το ένα τρίτο αυτών στο Αφγανιστάν και τα υπόλοιπα δύο τρίτα στις Ινδίες. Ο διαχωρισμός αυτός, μη λαμβάνοντας υπόψη τις εθνολογικές και τοπογραφικές ιδιαιτερότητες, απετέλεσε την γενεσιουργό αιτία των μετέπειτα συγκρούσεων¹⁶³.

Τέλος ο τρίτος Αγγλοαφγανικός πόλεμος (1919) προκλήθηκε μετά από την κήρυξη ιερού πολέμου με σκοπό την ανεξαρτησία του Αφγανιστάν. Οι Βρετανοί φοβούμενοι την αντίδραση των ανυπότακτων φυλών, επενέβησαν προκειμένου να σταματήσουν τις εχθροπραξίες. Οι διαμάχες έληξαν γρήγορα με επικράτηση των Βρετανών, οι οποίοι ανάγκασαν τον Αφγανό βασιλιά Αμανουλάχ να αποδεχθεί την ύπαρξη της γραμμής Ντουράντ παρά τα προβλήματα που αυτή δημιουργούσε.

Η αποχώρηση των Βρετανών από την Ινδική υποήπειρο είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία, του Πακιστάν και της Ινδίας. Η ΕΣΣΔ συνεχίζοντας την εξωτερική πολιτική της Ρωσίας δεν άργησε να εκμεταλλευθεί την Αφγανό- Πακιστανική διαμάχη προς όφελος των συμφερόντων της στην περιοχή, προετοιμάζοντας το έδαφος για την επέμβαση στα τέλη της δεκαετίας του 1970.

Η Σοβιετική επέμβαση

«Δεν θεωρώ τις επιχειρήσεις εκείνης της περιόδου επιθετικές. Εμείς δεν πολεμήσαμε εναντίον του Αφγανικού λαού. Δεν εισήλθαμε στη χώρα με δική μας πρωτοβουλία αλλά ύστερα από πρόσκληση της αφγανικής κυβέρνησης. Στόχος μας δεν ήταν η επίθεση αλλά η βοήθεια.»

Στόγος Μπόρις Γκρομώφ Δκτης 40^{ης} Στρατιάς

Στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου οι Αφγανοί προσπάθησαν να επιλύσουν τις συνοριακές διαφορές τους με το Πακιστάν διαμέσου των δύο υπερδυνάμεων. Αρχικά η προσπάθεια προσέγγισης των ΗΠΑ απέτυχε. Η αποτυχία οφείλονταν, κυρίως στην πεποίθηση των ΗΠΑ ότι μια στενή σχέση μαζί τους θα κατέστρεφε την πολύτιμη συμμαχία τους με το Πακιστάν. Επιπλέον θεωρούσαν ότι η χώρα είχε μικρή στρατηγική αξία¹⁶⁴. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απαρχή των σχέσεων συνεργασίας με

¹⁶³ Ibid, p 20

¹⁶⁴ Stankovic Tatjana, "Strategy and Credible Commitment" Norwegian Institute of international Affairs, Oslo 2010

την ΕΣΣΔ, η οποία παρείχε στρατιωτική και οικονομική βοήθεια. Η μετέπειτα προσπάθεια τήρησης μια πολιτική ίσων αποστάσεων προς τις δύο υπερδυνάμεις, αποδείχθηκε επιζήμια για το μέλλον της χώρας. Εκμεταλλευόμενες τις φυλετικές διενέξεις καθώς και την απουσία κεντρικού ελέγχου στις περιφέρειες, τόσο οι ΗΠΑ όσο και η ΕΣΣΔ, κατάφεραν να διεισδύσουν στη χώρα και να αποκτήσουν ισχυρά ερείσματα χρηματοδοτώντας πολλές φορές τους ίδιους πολέμαρχους. Έτσι ώστε να υπάρχουν Αφγανοί φύλαρχοι που άναβαν αμερικάνικα τσιγάρα με Σοβιετικά σπύρτα¹⁶⁵.

Έτος καμπή για την Σοβιετική επέμβαση ήταν αναμφίβολα το 1978¹⁶⁶. Με την υποστήριξη τους εγκαθιδρύθηκε στη χώρα κομμουνιστική κυβέρνηση, οι σκληρές πολιτικές της οποίας οδήγησαν σε βίαιες αντιδράσεις του πληθυσμού ενάντια στους Σοβιετικούς συμβούλους του καθεστώτος. Το Κρεμλίνο ανησύχησε ιδιαίτερα, παρόλα αυτά το Πολιτικό Γραφείο δεν αποφάσισε την επέμβαση καθόσον υπερίσχυσαν οι αρνητικές εισηγήσεις των στρατιωτικών¹⁶⁷. Οι συνεχιζόμενες συγκρούσεις έκαμψαν την αρχική άρνηση της Σοβιετικής ηγεσίας, η οποία αποφάσισε την επέμβαση αν και γνώριζε ότι οι δυνάμεις της δεν ήταν προετοιμασμένες για τη διεξαγωγή εκτεταμένου ανταρτοπόλεμου¹⁶⁸. Οι Σοβιετικοί υπολόγιζαν σε μία γρήγορη νίκη, η οποία θα εδραίωνε την επιρροή τους στην περιοχή, εμποδίζοντας την παρείσφρηση των ΗΠΑ¹⁶⁹. Η στρατηγική τους, στα αρχικά στάδια της επέμβασης, αποσκοπούσε στην κατοχή των μεγάλων αστικών κέντρων, την περιορισμένη διακίνηση των ανταρτών καθώς και στην καταστροφή των ισχυρών κέντρων αντίστασης με τις ελάχιστες δυνατές απώλειες. Στη σύλληψη της προέβλεπε τη χρήση υψηλής τεχνολογίας, την ανώτερη τακτική κίνηση και ισχύ πυρός, προκειμένου να καλύψει την ανεπάρκεια στον αριθμό των εμπλεκόμενων στρατευμάτων, κρατώντας χαμηλά τις απώλειες. Στην πράξη εξελίχθηκε σε συνδυασμό καμένης γης και οργανωμένης γενοκτονίας¹⁷⁰. Την εισβολή ακολούθησε ένας σφοδρός εμφύλιος, όπου τα σοβιετικά και κυβερνητικά αφγανικά στρατεύματα αντιμετώπιζαν τους

---

¹⁶⁵ Rubin Barnett R., "Saving Afghanistan", Foreign Affairs Jan-Feb 2007 p 64

¹⁶⁶ Τον Απρίλιο του 1978 μετά τη δολοφονία επιφανούς μέλους του κομμουνιστικού κόμματος Αφγανιστάν προκαλεί ευρείας κλίμακας αντιδράσεις, οι οποίες οδηγούν σε στρατιωτική επέμβαση και επιβολή σκληροπυρηνικού κομμουνιστικού καθεστώτος, βλέπε σχετικά Καρβουναράκης Θεοδόσιος, «Ο Ψυχρός Πόλεμος μια Διεπιστημονική Προσέγγιση», Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 2012, σελ 172.

¹⁶⁷ Collins Joseph, *Understanding War in Afghanistan*, NDU Press, Washington D.C., 2011, p. 27.

¹⁶⁸ Καρβουναράκης Θεοδόσιος, «Ο Ψυχρός Πόλεμος μια Διεπιστημονική Προσέγγιση», Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 2012, σελ 174.

¹⁶⁹ Η Σοβιετική ηγεσία πίστευε, λανθασμένα όπως αποδείχθηκε, ότι αποτελεί μακροχρόνια στρατηγική των ΗΠΑ η εμπλοκή τους στο Αφγανιστάν, βλέπε σχετικά Καρβουναράκης Θεοδόσιος, «Ο Ψυχρός Πόλεμος μια Διεπιστημονική Προσέγγιση», Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 2012, σελ 174.

¹⁷⁰ Collins Joseph, *Understanding War in Afghanistan*, NDU Press, Washington D.C., 2011, p. 224

συνασπισμένους Αφγανούς και λοιπούς ισλαμιστές αντάρτες, γνωστούς ως μουτζαχεντίν.

Οι ενέργειες των Σοβιετικών αφύπνισαν τη νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ¹⁷¹, η οποία με την απόφαση της να αναμιχθεί ενεργά στην πλευρά των εξεγερμένων Αφγανών και των ισλαμιστών μουτζαχεντίν που είχαν σπεύσει σε βοήθεια τους, έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία του μετέπειτα παγκόσμιου τζιχάντ Εκμεταλλεούμενοι τις στενές τους σχέσεις με το στρατιωτικό καθεστώς του Πακιστάν και τις πανίσχυρες μυστικές του υπηρεσίες (ISI), κατάφεραν διαμέσου των ομοφύλων Παστούν να προμηθεύσουν τους αντάρτες αρχικά με χρήμα και στη συνέχεια με εξελιγμένο πολεμικό υλικό. Οι Σοβιετικοί βρέθηκαν άξαφνα να βουλιάζουν σε ένα βάλτο παρόμοιο με αυτόν του Βιετνάμ. Στην προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν το ολοένα και αυξανόμενο αντάρτικο, στράφηκαν σε μία νέα στρατηγική σύμφωνα με την οποία ο Κόκκινος Στρατός θα αναλάμβανε τον έλεγχο των πόλεων και των κυριοτέρων σημείων της χώρας ενώ την εκδίωξη των ανταρτών από την ύπαιθρο θα αναλάμβανε ο Αφγανικός Στρατός. Υποφέροντας από εκτεταμένη διαφθορά και συνεχείς περιπτώσεις λιποταξιών ο Αφγανικός στρατός αποδείχθηκε σε αχίλλειο πτέρνα του εγχειρήματος. Οι Σοβιετικοί απέτυχαν να κερδίσουν το μυαλό και τις καρδιές των Αφγανών γεγονός που οδήγησε στην απώλεια της υπαίθρου..¹⁷²

Η στρατιωτική υπεροχή των Σοβιετικών δεν τους επέτρεψε να νικήσουν τους μουτζαχεντίν ούτε να ελέγξουν τις οδούς ανεφοδιασμού διαμέσου του Πακιστάν. Για άλλη μία φορά ο μεγάλος αριθμός απωλειών, το δυσβάσταχτο οικονομικό κόστος και κυρίως η αδυναμία τους να επιβληθούν στον ανυπόταχτο πληθυσμό της χώρας οδήγησε το νέο Σοβιετικό ηγέτη Μιχαήλ Γκορμπατσόφ να διατάξει την πολυπόθητη αποχώρηση, η οποία ολοκληρώθηκε το Φεβρουάριο του 1989. Η αποχώρηση άφησε τη χώρα ρημαγμένη, με κατεστραμμένη οικονομία αλλά κυρίως με καλά εξοπλισμένες και διψασμένες για εξουσία φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες.

Η επέμβαση των ΗΠΑ

Η ΕΣΣΔ μέχρι και τη διάλυση της συνέχισε να ενισχύει οικονομικά τη φιλοσοβιετική κυβέρνηση του Αφγανιστάν. Το 1992 το καθεστώς ανατρέπεται και την κυβέρνηση αναλαμβάνει μια ιδιότυπη συμμαχία φυλετικών και ισλαμικών ενόπλων ομάδων. Η

---

¹⁷¹ Οι προεδρικές εκλογές του 1980 ανέδειξαν πρόεδρο των ΗΠΑ τον Ρόναλντ Ρέιγκαν ο οποίος πρέσβευε μια σκληρότερη στάση έναντι των Σοβιετικών σε σχέση με τον προκάτοχο του Κάρτερ.

¹⁷² Ξενοφών Χαλάτσης, «Αφγανιστάν το Αιματηρό Τέλμα της Σοβιετικής Υπερδύναμης», Εκδόσεις Περισκόπιο, Αθήνα 2007.

συμμαχία δεν επρόκειτο να διατηρηθεί και σύντομα κατέρρευσε πυροδοτώντας ένα νέο εμφύλιο ανάμεσα στα μέλη της. Αποτέλεσμα ήταν η εμφάνιση και η τελική επικράτηση των Ταλιμπάν, με τις ευλογίες των Αμερικανών. Οι ΗΠΑ δεν στάθηκαν ικανές να συλλάβουν, το μέγεθος του αυξανόμενου ισλαμικού εξτρεμισμού που οι ίδιες εξέθρεψαν τη δεκαετία του 1980. Οι Ταλιμπάν δεν άργησαν να δεχθούν και να εγκαταστήσουν στο έδαφος τους το τρομοκρατικό δίκτυο της Αλ Κάϊντα του Σαουδάραβα Οσάμα Μπιν Λάντεν. Ήρωας του αντισοβιετικού αγώνα, δε δυσκολεύθηκε να πείσει τον ηγέτη των Ταλιμπάν Μουλά Ομάρ να κηρύξει ιερό πόλεμο εναντίον των ΗΠΑ σε παγκόσμια κλίμακα. Οι βομβιστικές επιθέσεις σε Κένυα και Τανζανία ξεκίνησαν τον αιματηρό κύκλο βίας ο οποίος θα έκλεινε με τα χτυπήματα σε Νέα Υόρκη και Ουάσιγκτον. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ δύο μέρες μετά το συμβάν κατονόμασε ως υπεύθυνους τους Ταλιμπάν και την Αλ Κάϊντα. Ο πρόεδρος Μπους ανακοίνωσε ότι θα στραφεί άμεσα εναντίον των τρομοκρατών καθώς και αυτών που τους προσφέρουν καταφύγιο, στοχοποιώντας τους Ταλιμπάν. Με δηλώσεις παρακινούσε όλα τα κράτη να δημιουργήσουν μια συμμαχία κατά της «Διεθνούς Τρομοκρατίας» θεωρώντας εχθρό όποιον δε συνταχθεί μαζί του. Η επέμβαση ήταν πλέον προ των πυλών, με σκοπό να τιμωρήσει τους τρομοκράτες της Αλ Κάϊντα «απελευθερώνοντας» τους Αφγανούς από το καταπιεστικό καθεστώς των Ταλιμπάν¹⁷³. Η «Επιχείρηση Διαρκούς Ελευθερίας», όπως ονομάστηκε η πολεμική επιχείρηση εναντία στους Ταλιμπάν και την Αλ Κάϊντα, είχε σκοπό τη διάλυση του τρομοκρατικού δικτύου στη χώρα. Μέσα σε έξι εβδομάδες το καθεστώς είχε καταρρεύσει και οι επικεφαλής της Βόρειας Συμμαχίας κατελάμβαναν την Καμπούλ. Οι ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις¹⁷⁴ υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, κατέληξαν σε συμφωνία μεταξύ των φυλών και της εξόριστης Αφγανικής αντιπολίτευσης. Επίσης ορίστηκε μεταβατική κυβέρνηση με πρόεδρο τον Χαμίντ Καρζαΐ. Αναγνωρίζοντας την αδυναμία της μεταβατικής κυβέρνησης οι συμμετέχοντες ζήτησαν από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ να εξουσιοδοτήσει την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης. Από τα τέλη του 2001 η «Διεθνής Δύναμη Ασφαλείας» (ISAF) εγκαταστάθηκε στη χώρα. Το 2003 η διοίκηση της ISAF πέρασε στη δικαιοδοσία του NATO, με τις ΗΠΑ να αναλαμβάνουν το βάρος των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Η επέμβαση στο Αφγανιστάν, με τον τρόπο που αυτή διεξήχθη, κατέδειξε το γεγονός ότι οι ΗΠΑ εξ αρχής δεν είχαν ξεκάθαρη στρατηγική και σαφείς πολιτικούς

---

¹⁷³ Woodward Bob, Ο Μπους Πάει στον Πόλεμο, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελ 184

¹⁷⁴ Rashid Ahmed, "How Obama Lost Karzai", Foreign Policy, 22 Φεβ 2011, προσπελάστηκε την 18 Αυγ 2011 http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai

στόχους. Διέπραξαν λάθη σε όλα τα επίπεδα αποτυγχάνοντας να δημιουργήσουν ένα σταθερό περιβάλλον. Στη συνέχεια βελτίωσαν την απόδοση τους στο τακτικό και επιχειρησιακό επίπεδο, παρόλα αυτά η συνεχιζόμενη αδυναμία τους σε επίπεδο υψηλής στρατηγικής δεν επέτρεψε την εκπλήρωση των πολιτικών στόχων. Σήμερα οι ΗΠΑ για δεύτερη φορά στην ιστορία τους βρίσκονται εγκλωβισμένες σε έναν πόλεμο τον οποίο δε φαίνονται ικανές να κερδίσουν βυθιζόμενες ολοένα και πιο βαθιά σε έναν βάλτο παρόμοιο με αυτόν του Βιετνάμ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΟΙ ΑΝΤΙΜΑΧΟΜΕΝΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Ταλιμπάν

Προερχόμενοι στην πλειοψηφία τους από τους Παστούν, οι Ταλιμπάν, έχουν γαλβανιστεί από την τάση τους να κυριαρχούν στο πολιτικό σκηνικό έναντι των λοιπών εθνικών ομάδων. Οι Παστούν κυριαρχούν στις νότιες και τις ανατολικές επαρχίες της χώρας. Ανέκαθεν θεωρούνται ανώτερη φυλή, κυβερνώντας το Αφγανιστάν για 300 χρόνια πριν τους αφαιρεθεί η εξουσία, κατά τον αιματηρό εμφύλιο που ακολούθησε τη Σοβιετική αποχώρηση. Οι νίκες των Ταλιμπάν έναντι των υπολοίπων εθνοτήτων, αναπτέρωσαν τις ελπίδες τους για μια νέα κυριαρχία. Υπάρχουν περίπου 400 φατρίες ανάμεσα στους Παστούν, τις οποίες χαρακτηρίζει η πίστη στον αρχηγό της φατρίας και η τήρηση ενός συγκεκριμένου κώδικα συμβίωσης, γνωστού ως παστουνουάλι. Ισχυρότερες αυτών θεωρούνται οι Ντουράνι και οι Γκιλζάι. Οι Ντουρανί κατοικούν στο νότιο Αφγανιστάν, αποτελώντας την πολυπληθέστερη φυλή, η οποία διαθέτει μεγάλους πληθυσμούς και από την άλλη πλευρά των συνόρων, κυρίως στο δυτικό Πακιστάν. Θεωρούνται ανώτεροι ανάμεσα στους ομοεθνείς τους, καθόσον η βασιλική οικογένεια προέρχεται από αυτούς, διεκδικώντας τον πρώτο λόγο στην διεκδίκηση της εξουσίας¹⁷⁵. Η φυλή των Γκιλζάι αποτελούν το αντίπαλο δέος. Διαβιούν κυρίως στα νοτιοανατολικά μεταξύ Κανταχάρ και Καμπούλ εκτεινόμενοι ανατολικά μέχρι τα όρη του Σουλεϊμάν στο βόρειο Βελουχιστάν. Θεωρούνται ως οι πιο ατρόμητοι και σκληροί πολεμιστές¹⁷⁶. Οι συνεχείς πόλεμοι, οι εκτοπίσεις, αλλά κυρίως η δράση των Ταλιμπάν έχουν εξασθενήσει σήμερα τη δυναμική της φυλετικής τους δομής¹⁷⁷. Επίσης πέρα από τα 12 εκατομμύρια Παστούν που διαβιούν στο Αφγανιστάν, υπάρχουν άλλα 20 εκατομμύρια περίπου τα οποία διαβιούν στο Πακιστάν¹⁷⁸ όπου έχουν οργανώσει τις δικές του εξτρεμιστικές οργανώσεις με κυριότερη εξ αυτών τους Τεχρίκ Ταλιμπάν.

Οι Ταλιμπάν γεννήθηκαν στα προσφυγικά στρατόπεδα του Πακιστάν αποτελώντας την πλέον μυστικιστική πολιτική οργάνωση από την εποχή των Ερυθρών Χμερ¹⁷⁹.

---

¹⁷⁵ Ο σημερινός πρόεδρος Καρζάι προέρχεται από την φυλή των Ντουρανί Παστούν

¹⁷⁶ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενωάλιος 2000 σελ 72.

¹⁷⁷ Collins Joseph, *Understanding War in Afghanistan*, NDU Press, Washington D.C., 2011, p. 7.

¹⁷⁸ Βρίσκονται κυρίως στις Αυτόνομες Ομόσπονδες Φυλετικές περιοχές, στο Βελουχιστάν και γύρω από το Καράτσι.

¹⁷⁹ Rashid Ahmed, «Taliban Revised Edition», I.B. Tauris & Co Ltd New York 2010 p. 5

Εκπαιδεύτηκαν σε ισλαμικά σχολεία, που χρηματοδοτούσαν πλούσιοι Άραβες του Κόλπου. Από αυτά πήραν το όνομα τους, Ταλίμπ ονομάζεται ο σπουδαστής του Ισλάμ, αυτός που αναζητά τη γνώση, συγκρινόμενος με το δάσκαλο(Μουλά) που την παρέχει. Στην πλειοψηφία τους αποτελούνταν από νεαρά άτομα, τα οποία λόγω του συνεχιζόμενου εμφυλίου είχαν αποκοπεί από το φυλετικό, κοινωνικό και πολιτικό ιστό της χώρας. Εφοδιασμένοι μόνο με την ερμηνεία του Κορανίου, όπως τη δίδασκαν οι ελάχιστα μορφωμένοι δάσκαλοι τους, μετατράπηκαν σε θρησκευτικούς ζηλωτές θεωρώντας την επιβολή του Ισλάμ και την εκδίωξη των αλλόθρησκων, ως την υπέρτατη αποστολή τους. Βαθιά αποτροπιασμένοι από τον φατριασμό και τα εγκλήματα των μουτζαχεντίν, συσπειρώθηκαν γύρω από τον μουλά Ομάρ. Το κίνημα τους είχε σκοπό τη κάθαρση της κοινωνίας που είχε συμβιβαστεί με τη διαφθορά και τη διαπλοκή. Οραματιζόταν την εφαρμογή της ιδανικής ισλαμικής κοινωνίας όπως την είχαν διδαχθεί στις μαντράσας μέσα από την εφαρμογή μιας ακραίας παραλλαγής του ισλαμικού νόμου¹⁸⁰.

Οι Ταλιμπάν δεν προήλθαν από τις μυστικές υπηρεσίες του Πακιστάν, όπως έχει κατά κόρον ειπωθεί, αλλά μέσα από μια αυθόρμητη αντίδραση στις θηριωδίες που διέπρατταν αρκετοί από τους πολέμαρχους μουτζαχεντίν μετά το πέρας της σοβιετικής εισβολής¹⁸¹. Αρχικά καλωσορίστηκαν από τους αποτροπιασμένους χωρικούς ως απελευθερωτές. Γρήγορα όμως τέθηκαν υπό την κηδεμονία των πανίσχυρων υπηρεσιών ασφαλείας του Πακιστάν, οι οποίες συνέλαβαν την ιδέα της κατάληψης της εξουσίας στο Αφγανιστάν μέσω των Ταλιμπάν. Αρχικά αντιμετωπίστηκαν αδιάφορα από τις ΗΠΑ, οι οποίες τον καιρό εκείνο είχαν στραμμένη την προσοχή τους στα Βαλκάνια. Η εγκατάσταση της Αλ Κάιντα και του Οσάμα Μπιν Λάντεν στο Αφγανιστάν καθώς και η έναρξη των τρομοκρατικών κτυπημάτων με αποκορύφωμα την 11/9/2001 επιτάχυνε την εναντίον τους επίθεση.

Η στρατηγική των Ταλιμπάν, συνίστατο στην διατήρηση του εδαφικού ελέγχου του Αφγανιστάν, τη διαφύλαξη των δομών ισχύος και εξουσίας του καθεστώτος τους, καθώς και τη διάσωση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου μέρους του έμψυχου υλικού και της υποδομής της Αλ Κάιντα. Στην προσπάθειά τους παρουσίασαν την επίθεση εναντίον τους, ως επίθεση εναντίον όλου του Ισλαμικού κόσμου. Ένα εγχείρημα το οποίο δεν

---

¹⁸⁰ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενωάλιος 2000 σελ 60

¹⁸¹ Rashid Ahmed, “Taliban Revised Edition”, I.B. Tauris & Co Ltd New York 2010 p.23-25

απέδωσε καθώς οι Ταλιμπάν δεν αποτελούσαν παρά μια περιθωριακή ομάδα του Ισλάμ, η οποία μάλιστα είχε έρθει σε σύγκρουση με άλλες Ισλαμικές σχέτες κυρίως με τους Σίιτες του Ιράν. Άλλωστε ακόμα και κατά τη διάρκεια της παντοδυναμίας τους, η κυβέρνηση τους είχε αναγνωρισθεί μόνο από τρία κράτη¹⁸², το Πακιστάν, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και τη Σαουδική Αραβία¹⁸³. Τα Ηνωμένα Έθνη συνέχιζαν να προσφέρουν οικονομική βοήθεια στο Αφγανιστάν αλλά ουδέποτε αναγνώρισαν την κυβέρνηση των Ταλιμπάν¹⁸⁴.

Βόρεια Συμμαχία

Τα στρατεύματα της Βόρειας Συμμαχίας, περιορισμένα στα βόρεια και τα δυτικά της χώρας αποτελούσαν το αντίπαλο δέος των Ταλιμπάν. Αποτελούμενα ως επί το πλείστον από Τατζίκους, Ουζμπέκους, Τουρκμένιους και Χαζάρους, επιβίωναν χάρη στη χρηματοδότηση του Ιράν και της Ρωσίας. Η φυλετική ομάδα η οποία κυριαρχούσε στη Βόρεια συμμαχία ήταν οι Τατζίκοι, κυρίαρχοι στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας η οποία περιλαμβάνει την κοιλάδα του Παντσίν καθώς και της περιοχές γύρω από την Καμπούλ, την Χεράτ και την Μαζάρ ι Σαρίφ. Θεωρούνται περισσότερο μορφωμένοι από τις υπόλοιπες εθνότητες και είναι οργανωμένοι σε μη φυλετική δομή¹⁸⁵.

Ο Τατζίκος Αχμέντ Αλ Μασούντ, γνωστός και ως το «λιοντάρι του Παντσίν», αποτέλεσε την χαρισματικότερη στρατιωτική προσωπικότητα που αναδείχθηκε μέσα από το τζιχάντ ενάντια στους Σοβιετικούς. Έλκοντας την καταγωγή του από την πατρική γη των Τατζίκων στην κοιλάδα του Παντσίν, χαρακτηρίστηκε από τους Σοβιετικούς ως ο «ανίκητος πολέμαρχος»¹⁸⁶. Πέρα από τις αδιαμφισβήτητες στρατιωτικές του ικανότητες, δεν διέθετε και τις ανάλογες πολιτικές, ώστε να μπορεί να πείσει τους στρατιωτικούς ηγέτες των Παστούν, ότι μόνο μια μεταξύ τους συμμαχία θα ήταν ικανή να εδραιώσει την ειρήνη στη χώρα¹⁸⁷. Το μεγαλύτερο του όμως μειονέκτημα ήταν η καταγωγή του. Οι Τατζίκοι θεωρούνται κατώτεροι από τους Παστούν και ουδέποτε απολάμβαναν της εμπιστοσύνης τους. Εξίσου σοβαρό πρόβλημα αντιμετώπιζε και με την άλλη μεγάλη φυλετική ομάδα, καθώς βαρύνονταν με τη σφαγή των Χαζάρων στην Καμπούλ το 1995.

---

¹⁸² Ibid, p.89

¹⁸³ Παρά την πολιτική και οικονομική στήριξη που παρείχε η Σαουδική Αραβία στους Ταλιμπάν, εντούτοις έντονο προβληματισμό προκαλούσε η άρνηση τους, να χαλαρώσουν τους στενούς δεσμούς με την Αλ Κάϊντα, έναν ορκισμένο εχθρό των Σαούντ.

¹⁸⁴ Collins Joseph, *Understanding War in Afghanistan*, NDU Press, Washington D.C., 2011, p. 38.

¹⁸⁵ Ibid, p.8

¹⁸⁶ Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Αθήνα Ενωάλιος 2000, σελ 115.

¹⁸⁷ Ibid, p.115

Όταν το 1996 οι Ταλιμπάν κατέλαβαν την Καμπούλ ο Μασούντ αντιλήφθηκε την προσπάθεια των Πακιστανών να ελέγξουν τη χώρα αναλαμβάνοντας ένα δεύτερο αντάρτικο αυτή τη φορά εναντίον τους. Η δράση του έληξε άδοξα όταν μόλις 2 μέρες πριν το τρομοκρατικό χτύπημα στους δίδυμους πύργους, δολοφονήθηκε μέσα στο αρχηγείο του, πιθανότατα από εκτελεστές της Αλ Κάιντα¹⁸⁸ οι οποίοι παρουσιάστηκαν ως δημοσιογράφοι Αραβικού τηλεοπτικού δικτύου, στην προσπάθεια τους να αφήσουν ακέφαλη τη Β. Συμμαχία, εξουδετερώνοντας τον κυριότερο σύμμαχο των ΗΠΑ.

Η επόμενη πολυπληθέστερη εθνική ομάδα είναι οι Χαζάροι, οι οποίοι κατοικούν κυρίως στο κεντρικό και το βόρειο τμήμα της χώρας. Εξαιτίας των Μογγολικών τους χαρακτηριστικών, κυρίως όμως της σιίτικής τους πίστης, θεωρούνται αιρετικοί και υπέστησαν διωγμούς όχι μόνο από τους φανατικούς σουνίτες Ταλιμπάν,¹⁸⁹ αλλά και από τους Τατζίκους και Ουζμπέκους μετέπειτα συμμάχους τους.

Τέλος οι τουρκογενείς Ουζμπέκοι και Τουρκμένιοι μετακινήθηκαν στο Αφγανιστάν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα μετά από την επικράτηση των Μπολσεβίκων στην ΕΣΣΔ¹⁹⁰. Θεωρούνται οι πλέον αποτελεσματικοί πολεμιστές της Βόρειας Συμμαχίας, αν και ο μικρός τους πληθυσμός δεν επιτρέπει να επικρατήσουν, παρά μόνο σε τοπικό επίπεδο.

Στην προσπάθεια να εκδιώξουν τους Ταλιμπάν χωρίς να επωμισθούν το βαρύ κόστος των μαχών, οι ΗΠΑ αποφάσισαν να εκμεταλλευθούν τις φυλετικές αντιθέσεις¹⁹¹. Τα στρατεύματα της Βόρειας Συμμαχίας ενισχυμένα με αμερικανικό στρατιωτικό υλικό και με τη σύμπραξη ειδικών τμημάτων, κλιμάκωσαν τις επιχειρήσεις που διεξήγαγαν εδώ και χρόνια εναντίον των Ταλιμπάν, φέροντας τους αντιμέτωπους με ένα σοβαρότατο δίλημμα: Αν ήθελαν να ανακόψουν την προέλαση των αντιπάλων τους και να διαφυλάξουν το καθεστώς τους, ήταν υποχρεωμένοι να συγκεντρώσουν τις στρατιωτικές τους δυνάμεις, προσφέροντας έτσι στόχο στην υπέρτερη αμερικανική εναέρια ισχύ. Εάν, προσπαθούσαν να διασώσουν τις δυνάμεις τους καταφεύγοντας σε ανταρτοπόλεμο, αυτό θα ισοδυναμούσε με εγκατάλειψη της εξουσίας επιφέροντας σοβαρή πτώση του ηθικού στις τάξεις τους. Τελικά οι μειονότητες που αποτελούσαν τη Βόρεια Συμμαχία κατάφεραν, με τη βοήθεια των ΗΠΑ, να επικρατήσουν και να εκδιώξουν τους Ταλιμπάν, αδυνατώντας να αναδειχθούν σε κυρίαρχη πολιτική δύναμη στη χώρα, κυρίως λόγω των μεταξύ τους διαφορών.

---

¹⁸⁸ Collins Joseph, *Understanding War in Afghanistan*, NDU Press, Washington D.C., 2011, p. 1.

¹⁸⁹ *Ibid*, p. 8

¹⁹⁰ *Ibid*, p. 8

¹⁹¹ Λυγερός Σταύρος, «Σταυροφόροι χωρίς Σταυρό», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010, σελ 64.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

1. Brzezinski Zbigniew, Η Μεγάλη Σκακιέρα, Εκδόσεις Νέα Σύνορα – Λιβάνης, Αθήνα 1998.
2. Collins Joseph, “Understanding War in Afghanistan”, NDU Press, Washington D.C., 2011
3. Innocent Mallou & Carpenter Ted Gallen, “Escaping the Graveyard of Empires a Strategy to Exit Afghanistan”, Cato Institute, Washington DC, 2009.
4. Kissinger Henry, Διπλωματία, Εκδόσεις Νέα Σύνορα – Λιβάνης, Αθήνα 1995.
5. Kissinger Henry, «ΗΠΑ: Αυτοκρατορία ή Ηγετική Δύναμη», Εκδόσεις Λιβάνη Αθήνα 2002
6. Kjaernet Heidi - Torjesen Stina, “Afghanistan and Regional Instability”, Norwegian Institute of international Affairs, Oslo 2008.
7. Luttwak Edward, “Strategy, the logic of War and Peace” Revised and enlarged edition, Massachusetts, Harvard University Press, 2001.
8. Luttwak Edward, «Η Υψηλή στρατηγική της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας», Εκδόσεις Τουρίκη, Αθήνα 2009
9. Mearsheimer John, Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2006.
10. Platias Athanasios & Coliopoulos Konstantinos, «Thucydides on Strategy», Eurasia Publications, Athens 2006
11. Rashid Ahmed, “Descent into Chaos”, Penguin Books New York, 2008.
12. Rashid Ahmed, “Taliban Revised Edition”, I.B. Tauris & Co Ltd New York 2010.
13. Rashid Ahmed, «Οι Ταλιμπάν: Το Ισλάμ τα Πετρέλαια και το νέο Μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία», Ενυάλιος Αθήνα, 2000.
14. Reidel Bruce, *The Search for Al Qaeda: Its Leadership, Ideology, and Future*, Washington DC: Brookings Institution, 2010.
15. Stankovic Tatjana, “Strategy and Credible Commitment” Norwegian Institute of international Affairs, Oslo 2010.
16. Tellis Ashley J. & Mukharji Aroop, “Is a Regional Strategy Viable in Afghanistan?” Carnegie Endowment for International Peace, Washington DC, 2010.
17. Van Evera Steven, Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της πολιτικής Επιστήμης, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2000.
18. Woodward Bob, Ο Μπους Πάει στον Πόλεμο, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003.
19. Ήφαιστος Παναγιώτης, Ο Πόλεμος και τα Αίτια του, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2000.
20. Καρβουναράκης Θεοδόσιος, «Ο Ψυχρός Πόλεμος μια Διεπιστημονική Προσέγγιση», Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 2012.
21. Κολιόπουλος Κων/νος, «Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2008

22. Κουσκουβέλης Ηλίας, «Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2004.
23. Λίτσας Σπυρίδων, «Πόλεμος και Ορθολογισμός», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2010.
24. Λυγερός Σταύρος, «Σταυροφόροι χωρίς Σταυρό. Ισλαμική Τρομοκρατία και Νέο οθωμανισμός», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010
25. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «Αμερικάνικο Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945-2002», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2002.
26. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} – 11^{ος} αιώνας», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2002.

ΑΡΘΡΑ

1. A Force in Fragments: Restructuring the Afghan National Army,” International Crisis Group, Washington, D.C., May 12, 2010, p. 20
2. Address to a Joint Session of Congress and the American People, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>
3. Byers Michael, “Terrorism, the use of Force and International Law after 11 September”, International Comparative Law Quarterly, vol 51, No2 Apr 2002
4. Hoh Matthew to Ambassador. Nancy Powell, letter of resignation, Sep. 10, 2009.
5. Raghav Sharma, “India and Afghanistan Charting the Future”, Institute of Peace and Conflict Studies, New Delhi 2009.
6. Rashid Ahmed, “How Obama Lost Karzai”, Foreign Policy, 22 Φεβ 2011, προσπελάσθηκε την 18 Αυγ 2011 http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai
7. Rashid Ahmed, “The Way Out of Afghanistan”, the New York Review of Books. 16 Δεκ 2010, προσπελάσθηκε την 02 Σεπ 2011 <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/way-out-afghanistan/?pagination=false>.
8. Robert Kaplan, “Beijing’s Afghan Gamble,” *New York Times*, October 7, 2009
9. Rosenberg, The Wall Street Journal, Feb. 2, 2010, <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703338504575041080433175408.html>
10. Rubin Barnett, “Saving Afghanistan”, *Foreign Affairs*, vol 86, Jan/Feb 2007
11. Rudyard Kipling, The Young British Soldier http://www.kipling.org.uk/poems_youngbrit.htm
12. Russian Analytical Digest, No 80, 08 Jun 2010.
13. The Afghanistan Study Group, “A New Way Forward”, Washington DC, 2010.
14. Tiffany P. Ng, “China’s Role in Shaping the Future of Afghanistan”, Carnegie Endowment for International Peace, Sep 2010.
15. Trenin Dmitri and Malashenko Alexei, “Afghanistan A view from Moscow”, Carnegie Endowment for International Peace, Washington DC, 2010
16. Wines Michael, “China Willing to Spend Big on Afghan Commerce,” *New York Times*, Dec 30, 2009.

17. U.S. Institute of Peace (USIP), "Remarks with Afghan President Hamid Karzai in a Moderated Conversation", May 13, 2010, διαθέσιμο στο <http://www.state.gov/secretary/rm/2010/05/141825.htm>

18. Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, «Η Αμερικανική Απάντηση Στην Τρομοκρατία», <http://www.idkaramanlis.gr/html2/arxeio/articles/arvanitopoulos/arv010917.html>

19. Ρούσσος Σωτήρης, «Η πολιτική των ΗΠΑ στη Μ. Ανατολή», Εξωτερικά θέματα, τεύχος 4, Ιαν 2002

20. Χαλάτσης Ξενοφών, «Αφγανιστάν το Αιματηρό Τέλμα της Σοβιετικής Υπερδύναμης», Εκδόσεις Περισκόπιο, Αθήνα 2007.

21. Χρυσοβέργης Γιάννης, «Κόβοντας και ράβοντας το μέλλον του Αφγανιστάν», Εξωτερικά θέματα, τεύχος 4, Ιαν 2002

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. [http://www.daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/638/57/PDF/N0163857.pdf ? Open Element](http://www.daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/638/57/PDF/N0163857.pdf?OpenElement)
2. http://www.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_kathremote_1_16/11/2007212309
3. <http://www.intelligenceonline.com/government-intelligence/2010/04/22/beijing-courts-karzai,83363184-ART-REC>
4. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html#top>.
5. <http://therealnews.com/t2/>
6. <http://www.wilsoncenter.org/>
7. <http://www.afghanistanstudygroup.org/>
8. <http://www.carnegiecouncil.org/index.html>
9. <http://csis.org/>
10. <http://www.chathamhouse.org/>
11. <http://www.cfr.org/>
12. <http://www.wiley.com/bw/journal.asp?ref=0145-2096>
13. <http://www.foreignaffairs.com/>
14. <http://www.hudson.org/>
15. <http://www.mitpressjournals.org/loi/isec>
16. <http://www.thepicaproject.org/>
17. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/>
18. <http://www.cato.org/>
19. <http://www.nytimes.com/>
20. <http://www.foreignpolicy.com/>
21. <http://www.smallwarsjournal.com/>
22. <http://www.huffingtonpost.com/>
23. <http://www.brookings.edu/>